

De rol van provinciale volksvertegenwoordigers

Een onderzoek naar de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden in
het licht van bestuurlijke opschaling

Radboud University Nijmegen

Masterthesis Bestuurskunde

Eric Jongeneelen

0839310

Radboud Universiteit Nijmegen

Begeleid door: Dr. Pieter J. Zwaan

Faculteit der Managementwetenschappen

Master Bestuurskunde

Augustus 2013

Samenvatting

In dit onderzoek wordt de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden inzichtelijk gemaakt aan de hand van tijdsbesteding en de wijze waarop zij hun functie als volksvertegenwoordiger invullen in de huidige situatie en in het licht van bestuurlijke opschaling. De aanleiding is het actuele plan om de provincies in Nederland te herstructureren tot vijf landsdelen, waarbij vooral aandacht wordt besteed aan de economische aspecten en weinig aan het volksvertegenwoordigende aspect van de Provincie. Wat bestuurlijke opschaling betekent voor Provinciale vertegenwoordigers is onduidelijk, maar wel belangrijk in het debat rondom bestuurlijke opschaling. De hoofdvraag in dit onderzoek luidt: *Welke invulling geven Provinciale Statenleden aan hun functie als volksvertegenwoordiger en hoe wordt deze invulling mogelijk beïnvloed door bestuurlijke opschaling van de provincie?*

De vertegenwoordigende functie wordt in theorie benaderd door middel van het trustee-delegate model als roloriëntatie van vertegenwoordigers. Het onderscheid is gebaseerd op de mate waarin vertegenwoordigers onafhankelijk of afhankelijk van de kiezer handelen, waarbij trustees vooral onafhankelijk optreden en delegates afhankelijk op basis van instructies van de kiezer. Verschillende factoren zijn van invloed op de roloriëntatie, waaronder de institutionele setting en het kiesstelsel en de bestuurlijke schaal waarin een vertegenwoordiger opereert. Om inzicht te krijgen in de roloriëntatie van Provinciale Statenleden zijn indicatoren voor zowel de trustee-rol als de delegate-rol opgenomen in een grootschalige webenquête onder Provinciale Statenleden. Om de invloedsfactoren te bepalen is de roloriëntatie uitgezet tegen opgestelde indicatoren van de invloedsfactoren.

67,5% van de respondenten neemt de rol van trustee aan en slechts 9,3% de rol van delegate. Het grootste deel van de Provinciale vertegenwoordigers heeft een rolopvatting als onafhankelijke vertegenwoordiger. Het relatief hoge aantal trustees kan gedeeltelijk worden verklaard door de institutionele setting en het partijstelsel waarin Statenleden opereren: Statenleden dienen het algemeen belang volgens de wet, waardoor zij formeel de rol van onafhankelijke vertegenwoordiger vervullen. Bovendien stemmen zij zonder last, wat de mogelijkheid geeft voor een individuele rolopvatting. In praktijk stemmen Statenleden in partijverband en als coalitiepartij ook op basis van een coalitieakkoord. Uit de resultaten blijkt niet alleen dat het aantal onafhankelijke vertegenwoordigers relatief hoog is in coalitiepartijen, maar ook dat het aantal afhankelijke vertegenwoordigers (delegates) relatief hoog is in oppositiepartijen.

Een belangrijk resultaat in het licht van bestuurlijke schaal, is dat de vertegenwoordigende focus vooral gericht is op de politieke partij en slechts beperkt op het district of de burger. Naarmate de partij als leidraad voor vertegenwoordiging geldt en in mindere mate de burger, neemt de responsiviteit met de burger af. Dit effect lijkt te versterken bij een verwachte bestuurlijke opschaling. Dit wijst op een toename van vertegenwoordigers die onafhankelijk van de kiezer opereren. De resultaten uit dit onderzoek tonen aan dat de vertegenwoordigende functie wordt beïnvloed door onder andere bestuurlijke schaal en dat deze factor meegewogen dient te worden in het debat rondom bestuurlijke opschaling van de provincie. Het is niet voldoende om roloriëntatie van vertegenwoordigers uitsluitend in verband te brengen met opschaling. Verder onderzoek is nodig naar de mate waarin de overige factoren van invloed zijn op de vertegenwoordigende functie. Voor nu is onduidelijk wat er voor de volksvertegenwoordiging moet wijzigen bij bestuurlijke opschaling om de vertegenwoordigende functie te versterken of meer cynisch gesteld: hoe de afbreuk van de vertegenwoordigende functie kan worden tegengegaan.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Inhoudsopgave	3
1. Inleiding & probleemformulering	5
1.1. Inleiding.....	5
1.2. Probleemstelling.....	6
1.3. Centrale vraagstelling en deelvragen	7
1.4. Onderzoeksopzet	8
1.5. Relevantie	9
1.5.1. <i>Wetenschappelijke relevantie</i>	9
1.5.2. <i>Maatschappelijke relevantie</i>	9
1.6. Leeswijzer	10
2. Beleidskader	11
2.1. De Provincie.....	11
2.2. Provinciale Staten	12
2.2.1. <i>Taken en bevoegdheden</i>	13
2.2.2. <i>Vergoeding</i>	15
2.2.3. <i>Invloed van het dualisme</i>	15
2.3. Voorstel tot opschaling	16
2.4. recapitulatie.....	17
3. Een theoretische verkenning van vertegenwoordiging	18
3.1. Representatieve democratie.....	18
3.2. Institutionele ruimte voor vertegenwoordiging.....	18
3.3. De provinciale vertegenwoordiger	20
3.4. Roloriëntatie van individuele vertegenwoordigers.....	21
3.4.1. <i>De rol van het individu</i>	21
3.4.2. <i>Het trustee model</i>	22
3.4.3. <i>Het Delegate model</i>	23
3.4.4. <i>Het Politico model</i>	24
3.5. Invloedsfactoren op het trustee – delegate model	24
3.5.1. <i>Institutionele taak</i>	25
3.5.2. <i>Invloed van het partijstelsel en partijdicipline</i>	27
3.5.3. <i>Invloed van bestuurlijke schaal</i>	29
3.6. Beantwoording deelvraag één.....	31
4. Methode van onderzoek	33
4.1. Onderzoeksstrategie	33
4.1.1. <i>Kwantitatief onderzoek</i>	33
4.1.1.1. <i>Benadering van de populatie</i>	33
4.1.1.2. <i>Voordelen van een webenquête</i>	34
4.1.1.3. <i>Werkwijze</i>	34
4.1.2. <i>Kwalitatief onderzoek: diepte interviews</i>	35
4.2. Operationalisering van de vertegenwoordigende functie	36

4.2.1.	<i>Definitie van begrippen</i>	36
4.2.2.	<i>Werkzaamheden & tijdsbesteding</i>	36
4.2.3.	<i>Tijdsbesteding per werkzaamheid</i>	38
4.2.4.	<i>Operationalisering roloriëntatie</i>	39
4.2.4.	<i>Operationalisering partij invloed</i>	42
4.2.4.	<i>Operationalisering invloed van bestuurlijke schaal</i>	42
4.3.	<i>Respons</i>	44
4.3.1.	<i>Representativiteit van de responsgroep</i>	44
4.3.2.	<i>Geslacht</i>	45
4.3.3.	<i>Leeftijd</i>	45
4.3.4.	<i>Opleidingsniveau</i>	45
4.3.5.	<i>Functie</i>	46
4.3.6.	<i>Coalitie-oppositie</i>	46
4.3.7.	<i>Verhouding politieke partijen</i>	46
4.3.8.	<i>Verhouding provincies</i>	47
4.4.	<i>Recapitulatie</i>	48
5.	Onderzoeksresultaten	49
5.1.	Tijdsbesteding van Provinciale Statenleden.....	49
5.2.	Roloriëntatie trustee - delegate.....	50
5.3.	Algemene resultaten met betrekking tot roloriëntatie.....	52
5.3.1.	<i>Geslacht</i>	52
5.3.2.	<i>Leeftijd</i>	52
5.3.3.	<i>Functie</i>	53
5.3.4.	<i>Ervaring</i>	53
5.4.	Resultaten met betrekking tot het partijstelsel.....	54
5.4.1.	<i>Roloriëntatie per politieke partij</i>	54
5.4.2.	<i>Coalitie-oppositie</i>	55
5.5.	Resultaten met betrekking tot de bestuurlijke schaal.....	56
5.5.1.	<i>Roloriëntatie per provincie</i>	56
5.5.2.	<i>Afstand tot de burger</i>	57
5.5.3.	<i>Vertegenwoordigende focus</i>	57
6.	Analyse	60
6.1.	De vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden.....	60
6.2.	Institutionele en politieke invloed op de vertegenwoordigende rol.....	62
6.3.	De invloed van opschaling op de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden.....	65
7.	Conclusie	67
7.1.	Conclusie.....	67
7.2.	Aanbevelingen voor verder onderzoek.....	68
7.3.	Reflectie.....	69
	Literatuurlijst	70
	Appendix I Statistische toetsen	73
	Appendix II Webenquête	82

1. Inleiding en probleemstelling

1.1. Inleiding

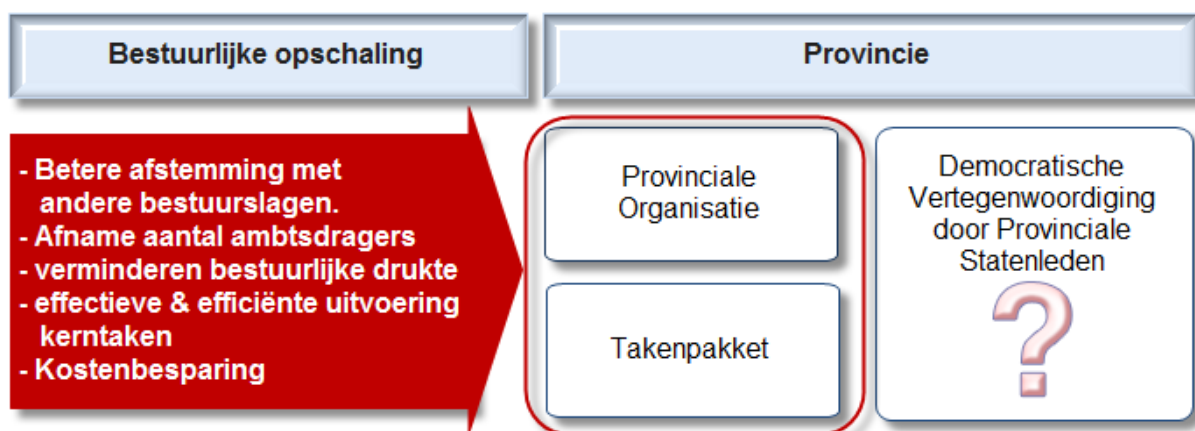
In maart 2015 stapt Nederland naar de stembus voor de Provinciale Statenverkiezingen. Provinciale volksvertegenwoordigers maken zich klaar voor een nieuwe ambtstermijn, hoewel dat komende periode anders kan zijn voor een aantal provincies. Wat ze doen en hoe ze dat doen is voor veel burgers onbekend. De discussie rondom politieke representatie is actueel, aan de ene kant door de groeiende macht van het Europees Parlement als 'democratische vertegenwoordiger van Europa' en aan de andere kant het groeiende aantal 'ondemocratische' bestuurslagen zoals de Europese Commissie en Zelfstandige Bestuursorganen (ZBO's). Zelfs het huis van Thorbecke blijft niet gespaard, met de toevoeging van stadsregio's op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De combinatie van politieke representatie en de provincie is interessant, omdat de provinciale bestuurslaag als organisatie al langere tijd onderwerp van debat is. De organisatie van deze bestuurslaag is sinds 1848 niet fundamenteel veranderd in tegenstelling tot de maatschappelijke omgeving van het openbaar bestuur. Hoewel gemeenten een lange geschiedenis van structurele herindelingen kent, is er ondanks meerdere pogingen tot op heden weinig veranderd (Allers & Fraanje, 2011). In 2012 wordt er op Rijksniveau een nieuwe poging ondernomen om de provincie te hervormen. De 'megaprovincies' of 'landsdelen' zitten in de portefeuille van Minister Plasterk van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) in het kabinet-Rutte II. Concreet betekent dat een territoriale schaalvergroting voor de bestuurslaag door fusies. De argumentatie vóór opschaling is vooral gericht op economische aspecten van schaalvergroting. Wat opschaling zal betekenen voor de volksvertegenwoordiging wordt minder uitgebreid toegelicht.

Om te analyseren wat schaalvergroting betekent voor provinciale vertegenwoordiging en de provinciale vertegenwoordigers, moet het begrip vertegenwoordiging verder worden onderzocht. In dit onderzoek wordt de functie van Provinciale Statenleden inzichtelijk gemaakt aan de hand van werkzaamheden en tijdsbesteding en de wijze waarop zij hun functie als volksvertegenwoordiger invullen. Bestuurlijke opschaling heeft in dit onderzoek een leidende rol, omdat het op dit moment nog onduidelijk is wat de effecten zijn voor Provinciale Statenleden als volksvertegenwoordiger van de provincies.

1.2. Probleemstelling

Is volksvertegenwoordiging een doel, of is het een middel om gedegen uitvoering van het provinciaal bestuur te realiseren? Er zijn drie vragen die hier aan vooraf gaan: (1) in hoeverre is er ruimte voor vertegenwoordiging? (2) hoe zien vertegenwoordigers hun rol als volksvertegenwoordiger en (3) hoe geven zij invulling aan die rol? De aanleiding van dit onderzoek heeft betrekking tot de plannen om het provinciaal bestuur, als democratisch gelegitimeerde bestuurslaag, te hervormen. In het regeerakkoord van het kabinet Rutte-Asscher (2012, p.41) worden drastische hervormingen van het decentraal bestuur genoemd die in eerste instantie moesten leiden tot uitsluitend gemeenten van 100.000+ inwoners, vijf landsdelen in plaats van twaalf provincies en een afname van het aantal ambtsdragers met 25%. De eerste plannen worden zichtbaar gemaakt door het voornemen van een fusie tussen de provincies Noord-Holland, Utrecht en Flevoland. Volgens de huidige plannen van Minister Plasterk gaan op de lange termijn alle provincies structureel op in landsdelen.

Hervorming van provinciale bestuurslaag kan worden beschreven als een drastische maatregel in het openbaar bestuur die (grond)wettelijke, organisatorische en culturele veranderingen vereist (Hennekens, 2010). In 2007 werd de positie van de provincie ter discussie gesteld door het proefschrift *'Het opgeblazen bestuur'* van Klaartje Peters. De argumentatie was voornamelijk gebaseerd op het functioneren van de provincie als organisatie, maar ook de afnemende herkenbaarheid van de bestuurslaag. De beoogde effecten van het Plasterk hebben vooral betrekking op de bestuurlijke structuur van de provincie (zie figuur 1). In reactie op het plan tonen provincies, voornamelijk de betreffende provincies Noord-Holland, Utrecht en Flevoland, zich sceptisch tegenover de plannen. Er is twijfel over effecten en of de beoogde effecten wel behaald zullen worden, maar ook over het effect op de provincie als bestuurslaag met een direct gekozen volksvertegenwoordiging.

Figuur 1: beoogde effecten van Plasterk met betrekking tot bestuurlijke opschaling bij provincies

Weerstand tegen provinciale opschaling heeft een oorzaak. De provincie is een bestuurslaag met een eeuwenoude bestaansgeschiedenis en een institutie die ver vóór de grondwet van 1848 aanwezig was (Tirion, 2006). Bestuurlijke opschaling heeft niet alleen effect op de provincie als organisatie, maar ook op de omgeving en de wijze waarop de provincie altijd heeft gefunctioneerd. Opschaling zal onder andere betekenen dat de oorspronkelijke provinciegrenzen verdwijnen en dat de afstand tussen de burger en provinciale vertegenwoordigers groter wordt. Het is onduidelijk wat er voor de Provinciale Staten verandert, bijvoorbeeld het aantal Statenleden, de kiesdistricten tijdens provinciale verkiezingen en de functie als Statenlid als provinciale vertegenwoordiger. Zelfs als er wettelijk niets verandert voor Provinciale Statenleden is het de vraag hoe de vertegenwoordigende functie wordt ingevuld in een nieuwe omgeving.

Dit onderzoek richt zich op de plannen voor bestuurlijke hervorming die kunnen worden omschreven als de grootste in de laatste honderd jaar. Dit is geen gemeentelijke herindeling, waarvan er al concrete voorbeelden meetbaar zijn, maar om een beoogde provinciale herindeling. De invulling die Provinciale Statenleden geven aan hun volksvertegenwoordigende functie staat in dit onderzoek centraal, omdat zij als democratisch gelegitimeerde functionaris opereren in een bestuurslaag waarvan de organisatie en de omgeving onderhevig is aan verandering. Voor een verklaring van het effect dat opschaling mogelijk heeft op provinciale vertegenwoordiging, is een uitgebreide beschrijving van provinciale vertegenwoordiging vereist. De functie van Provinciale Statenleden zal op verschillende aspecten worden onderzocht om vertegenwoordiging op provinciaal niveau inzichtelijk te maken.

In dit onderzoek is als doel gesteld om de vertegenwoordigers van de provincie op de kaart te zetten, inzichtelijk te maken wat de vertegenwoordigende rol van Provinciale Statenleden inhoudt en hoe invulling wordt gegeven aan deze rol in de huidige situatie en in het geval van bestuurlijke opschaling.

1.3. Centrale vraagstelling en deelvragen

Uit de doelstelling kan de centrale vraagstelling worden afgeleid. De centrale vraag in dit onderzoek luidt:

Welke invulling geven Provinciale Statenleden aan hun functie als volksvertegenwoordiger en hoe wordt deze invulling mogelijk beïnvloed door bestuurlijke opschaling van de provincie?

De beantwoording van de hoofdvraag is als een proces opgebouwd uit vier deelvragen. De deelvragen zijn als volgt geformuleerd:

- 1) *Waaruit bestaat de vertegenwoordigende functie van volksvertegenwoordigers en welke factoren hebben hier volgens de theorie invloed op?*
- 2) *Hoe geven Provinciale Statenleden invulling aan hun vertegenwoordigende functie?*
- 3) *Welke factoren zijn van invloed op de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden en in welke mate zijn deze factoren van invloed?*
- 4) *In hoeverre heeft de opschaling van provincies naar verwachting invloed op de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden?*

1.4. Onderzoeksopzet

De centrale onderzoeksvraag en deelvragen hebben betrekking op de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden. Deelvraag één is een theoretische deelvraag en zal worden beantwoord door middel van literatuurstudie. Bij het zoeken naar literatuur zijn de vraagstelling en de geconstateerde problemen uit paragraaf 1.2. leidend. In eerste instantie dient het begrip 'vertegenwoordiging' nader onderzocht te worden aan de hand van literatuur. Vervolgens wordt het begrip afgebakend voor de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden. De vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden wordt inzichtelijk gemaakt door gebruik te maken van algemene literatuur over het functioneren van politieke vertegenwoordigers en literatuur over specifieke taken en bevoegdheden van Provinciale Statenleden. De literatuur zal vervolgens uitwijzen welke factoren van invloed zijn op de vertegenwoordigende functie. Voor de beantwoording van deelvraag twee staat de opvatting van Provinciale Statenleden over de vertegenwoordigende functie centraal. Dit wordt inzichtelijk gemaakt door middel van empirisch onderzoek. Als kwantitatieve onderzoekstechniek is een grootschalige webenquête verstrekt aan alle 566 Provinciale Statenleden. Op deze manier wordt de volledige populatie benaderd en kunnen gerichte vragen worden gesteld aan de hand van de theorie. Factoren die volgens de theorie van invloed zijn op de vertegenwoordigende functie van Statenleden, worden in het methodehoofdstuk (hoofdstuk 3) geoperationaliseerd, zodat ze getoetst kunnen worden aan de empirische data. De variabelen zijn in diepte-interviews aan de orde gebracht bij Provinciale Statenleden om de validiteit te vergroten. Een kwantitatieve analyse in hoofdstuk 6 zal vervolgens uitwijzen hoe Provinciale Statenleden hun vertegenwoordigende functie invullen en in welke mate de theoretische factoren van invloed zijn op de invulling van de vertegenwoordigende functie.

1.5. Relevantie

1.5.1. Wetenschappelijke relevantie

Politieke vertegenwoordiging is een complex en moeilijk te generaliseren begrip (Sweet & Thatcher, 2002). Tot op heden is er weinig empirisch onderzoek gedaan naar de vertegenwoordigende functie op individueel niveau, omdat het begrip moeilijk te kwantificeren is (Thomassen, 1991). De enkele gevallen waarbij empirisch onderzoek is gedaan naar politieke vertegenwoordiging, richten zich vooral op de Verenigde Staten. De Verenigde Staten hebben een presidentieel stelsel en Nederland een parlementair stelsel. Er is veel overeenkomst in de gebruikte modellen bij onderzoek naar politieke vertegenwoordiging, maar het is de vraag of deze ook toepasbaar zijn voor het democratisch stelsel in Nederland. Dit onderzoek tracht door middel van empirisch onderzoek een bijdrage te leveren aan de theorie over politieke vertegenwoordiging in een parlementaire democratie, specifiek gericht op decentrale overheden: de politieke vertegenwoordiging van Provinciale Statenleden.

1.5.2. Maatschappelijke relevantie

In de huidige situatie geven 566 Provinciale Statenleden invulling aan de functie als volksvertegenwoordiger. Wat zij doen en hoe ze dat doen is gedeeltelijk vastgelegd in wet- en regelgeving. Het voornemen om de provincies op te schalen brengt onzekerheden mee voor de organisatie, maar ook voor Provinciale vertegenwoordigers. Het debat is op dit moment actueel in de provincies die naar verwachting als eerste zullen fuseren: Noord-Holland, Utrecht en Flevoland. Uit alle drie de provincies klinkt weerstand tegen de plannen, vooral wegens gebrek aan onderbouwing. Provincies vragen zich af voor welk probleem opschaling een oplossing is. Tevens wordt er geschoven met provinciale grenzen, maar wat verandert er voor de taken en de organisatie van de provincie? Ook als er formeel niets verandert aan de taken en bevoegdheden, zal opschaling nog steeds een verandering betekenen als de invulling van deze taken op grotere schaal uitgevoerd wordt. Met dit onderzoek wordt de invulling van Provinciale Statenleden inzichtelijk gemaakt in de huidige situatie. Op deze manier kan de mogelijke invloed van bestuurlijke opschaling worden verhelderd. Dit onderzoek kan een bijdrage leveren aan het debat rondom bestuurlijke opschaling door het perspectief van Provinciale Statenleden in heel Nederland te belichten. Vernieuwend aan dit onderzoek is dat het perspectief van Statenleden inzichtelijk wordt gemaakt. Het is mogelijk om op die manier een vergelijking te maken met de visie van de initiator (de Rijksoverheid) en de visie van Provinciale Statenleden die kampen met de effecten van bestuurlijke opschaling.

1.6. Leeswijzer

Het onderzoek is ingedeeld in 7 hoofdstukken. Het eerstvolgende hoofdstuk (2) bestaat uit een beschrijving van de onderzoeksobjecten. Het beleidskader geeft een algemeen beeld van de provincie, de Provinciale Staten en de verhoudingen in het Nederlandse openbaar bestuur. Daarop volgt in hoofdstuk 3 een theoretische beschrijving over de vertegenwoordigende rol van Provinciale Statenleden en de invloedsfactoren op de vertegenwoordigende rol. In dit hoofdstuk wordt deelvraag één beantwoord en worden hypothesen opgesteld die worden getoetst in de empirische analyse. In hoofdstuk 4, het methodologisch kader, wordt in paragraaf 4.1. de empirische onderzoeksstrategie toegelicht. 4.2. dient als operationalisering van de theoretische begrippen. In paragraaf 4.3. worden de algemene kenmerken van de responsgroep toegelicht op basis van geslacht, leeftijd, functie, rol (coalitie-oppositie), verhouding in politieke partij en provincie. De resultaten worden in de vorm van beschrijvende statistiek weergegeven in hoofdstuk 5. Hier wordt de empirische data uiteengezet die relevant is voor beantwoording van de deelvragen. De vergelijking van de empirische data met de theorie vindt plaats in de analyse (hoofdstuk 6). Hier worden de hypothesen getoetst die in hoofdstuk 3 zijn opgesteld. De conclusie (hoofdstuk 7) blikt terug op de inhoud van het onderzoek en het onderzoeksproces. In dit hoofdstuk wordt ook de centrale onderzoeksvraag beantwoordt. Ten slotte volgt een recapitulatie, waaruit aanbevelingen worden gedaan voor verder onderzoek.

Aansluitend volgt de literatuurlijst en een uitgebreide appendix. In appendix I zijn de empirische data en statistische toetsen schematisch weergegeven. Appendix II bevat de webenquête zoals die aan Statenleden is voorgelegd.

2. Beleidskader

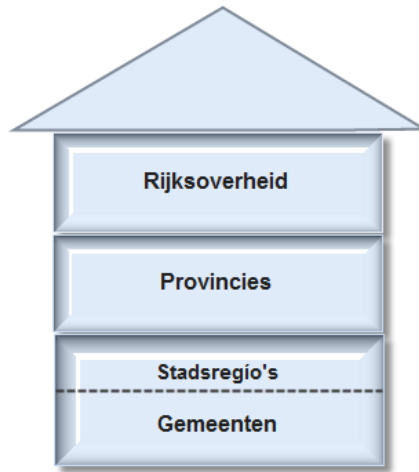

2.1. De provincie

De provincie is het middenbestuur tussen gemeenten en de rijksoverheid in het Nederlandse openbaar bestuur. Het ontstaan van provincies als bestuurslaag dateert uit het begin van de negentiende eeuw (Duijvendak, 2008, p.349). Voor 1800 werden de huidige provincies door soevereine gewesten bestuurd. Na een unitaristische staatsgreep in 1798 werd een staatsregeling ingevoerd waarbij de provinciale bestuurslaag verdween en het land verdeeld werd in departementen die ondergeschikt waren aan de centrale overheid. De nieuwe staatsregeling in 1801 was sterk gericht op decentralisatie en daarmee kregen departementen voor het eerst een open beschikking als bestuurslaag. De provinciale positie werd hersteld in de grondwet van 1814, niet als soeverein gewest, maar als onderdeel van de gedecentraliseerde eenheidsstaat (Koekoek, 2000, p.31-32). De Grondwettelijke positie was slechts het begin van een representatief stelsel: Staten werden nog uit ridderschappen en edelen gevormd, de commissarissen werden rechtstreeks door de Koning benoemd en er was sprake van repressief toezicht op het provinciaal bestuur (Koekoek, 2000, p.32). De herziening van de Grondwet in 1848 vormde het provinciaal bestuur zoals we tot op heden kennen, met uitzondering van de provincie Flevoland die later is ontstaan. Sinds 1848 beschikken provincies en gemeenten over eigen wettelijke kaders en wordt het provinciale vertegenwoordigingsorgaan: de Provinciale Staten, via directe democratische verkiezingen gevormd.

Sinds de herziening van de grondwet in 1848, is de institutionele structuur van de provincie niet fundamenteel veranderd. De functionele indeling van de drie bestuurslagen als het huis van Thorbecke (geïllustreerd in figuur 2), is als institutie ongewijzigd. De territoriale indeling van het openbaar bestuur is echter wel veranderd in de periode 1848 - 2013. In 1840 bestond Nederland uit 1220 gemeenten, in het jaar 1900 waren dat er 1121 en in januari 2013 kent Nederland nog 408 gemeenten. Een afname van tweederde ten opzichte van een eeuw geleden (de Vries, 2008, p.75). De schaalgrootte en het aantal inwoners per gemeente is daarmee flink toegenomen. Ook de Waterschappen zijn op grote schaal heringedeeld en bestaan op dit moment uit 25 regio's.

Figuur 2: illustratie van het huis van Thorbecke¹

De toegevoegde waarde van de provincie als ‘middenbestuur’ staat regelmatig ter discussie (Peters, 2007). Door constante druk op de provincie, zie Van Lier (2007, p.9-10), is het provinciaal bestuur als organisatie veranderd. De grondwettelijke open huishouding is ongewijzigd, maar het provinciaal bestuur ondervindt veel druk door de steeds veranderende omgeving, met als gevolg het herdefiniëren van eigen taken. Uiteindelijk is de functie van de provincie als ‘middenbestuur’ ontwikkeld tot een voornamelijk coördinerend en controlerend orgaan met betrekking tot gebiedsontwikkeling en omliggende organisaties als gemeenten en uitvoeringsdiensten. De koers richting een coördinerende rol van provincies blijkt onder andere uit de hulpstructuren die hebben geleid tot een scheiding tussen sturing en uitvoering. Voor verschillende professionele diensten zijn uitvoeringsdiensten ingevoerd, waaronder politie- en veiligheidsregio’s, gemeenschappelijke gezondheidsdienst (GGD), regionale openbaarvervoersdiensten en regionale huisvestingsdiensten. Op gemeentelijk niveau zijn op grote schaal samenwerkingsverbanden ontstaan. Bij enkele grote steden heeft dat geleid tot stadsregio’s met een wettelijk kader, ook wel Wgr+ regio’s genoemd (Wet gemeenschappelijke regeling). Meer recentelijk is het takenpakket door het Interprovinciaal Overleg (IpO, 2013) vastgesteld met zeven kerntaken:

1. *Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer*
2. *Milieu, energie en klimaat*
3. *Vitaal platteland*
4. *Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer*
5. *Regionale economie*
6. *Culturele infrastructuur en monumentenzorg*
7. *Kwaliteit van het openbaar bestuur*

¹ Stadsregio’s maken officieel geen deel uit van het huis van Thorbecke, maar hebben wel een wettelijke grondslag in de Wet gemeenschappelijke regelingen. Stadsregio’s hebben geen extra taken en bevoegdheden, maar functioneren met samenwerkingsverbanden tussen gemeenten en provincies.

Tot 2015 valt jeugdzorg onder de provincie, daarna zal het onder de Wet maatschappelijke ondersteuning van de gemeente vallen. Er is regionaal op zowel functioneel als territoriaal niveau een gefragmenteerd en gedifferentieerd stelsel van bestuurlijke organisaties ontstaan, waarin de provincie niet langer hét regionaal bestuur is, maar één van de regionale besturen (Van Lier, 2007, p.25). De nadruk van de organisatie is meer komen te liggen op het faciliteren en ondersteunen in plaats van hiërarchische aansturing.

2.2 Provinciale Staten

2.2.1. Taken en bevoegdheden

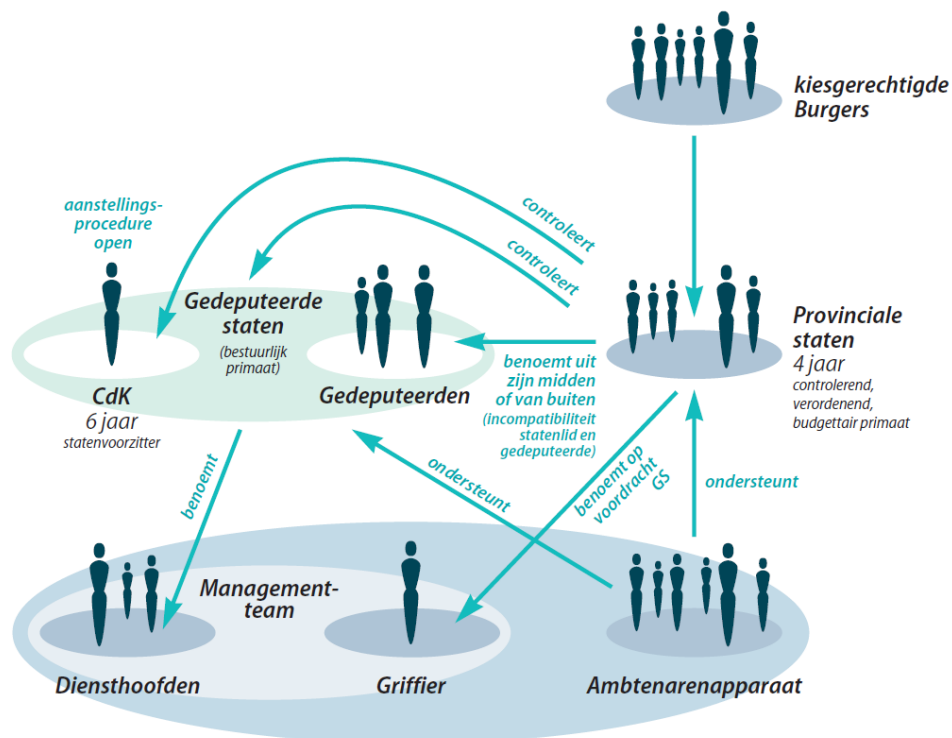
Provinciale Staten opereert als politiek vertegenwoordigingsorgaan van de provincie. De Provinciale Staten hebben twee belangrijke functies: (1) een controlerende functie om de Gedeputeerde Staten (dagelijks bestuur van de provincie) te controleren. (2) een kade stellende functie, waarbij de Provinciale Staten kan sturen in beleidsvoorstellen van GS en op eigen initiatief maatschappelijke opgaven aan kan pakken. Een belangrijk sturingsmiddel is het budgetrecht. Dit recht is vastgelegd in artikelen 195, eerste lid, en 202, eerste lid, van de Provinciewet. De Provinciale Staten beslist onder andere over de jaarlijkse begroting en de perspectiefnota, waarin de verdeling van middelen voor het komende jaar wordt vastgesteld. Aanvullend bezitten Statenleden zes rechten om formeel invulling te geven aan hun vertegenwoordigende functie:

- Recht op ambtelijke bijstand en fractieondersteuning.
- Recht om onderzoek te doen naar het beleid van GS (enquêterecht)
- Recht om een voorstel in te dienen voor bijvoorbeeld een verordening (recht van initiatief)
- Recht om een voorstel te wijzigen (recht van amendement)
- Recht om GS te ondervragen over het door hen gevoerde beleid (recht van interpellatie)
- Recht om schriftelijke en mondelinge vragen te stellen (vragenrecht)

(Rijksoverheid.nl/provincies, vinddatum 28-07-13)

Het aantal Statenleden wordt door het aantal inwoners per provincie bepaald op basis van de Provinciewet (2013, art.8:1). Het totaal aantal Statenleden is sinds de wijziging in 2007 vastgesteld op 564, maar sinds de laatste Provinciale Statenverkiezingen in 2011 is het aantal aangepast naar 566 omdat de provincie Gelderland sinds 2011 met het aantal inwoners in de schaal valt van 55 Statenleden in plaats van 53. Sinds de invoering van de Wet dualisering geldt er een scheiding tussen de Provinciale Staten en Gedeputeerde staten, waardoor Statenleden

niet tegelijkertijd lid kunnen zijn van de Gedeputeerde Staten en vice versa. Dit heeft onder andere geresulteerd in een absolute toename van het aantal Statenleden, aangezien Gedeputeerden niet langer worden benoemd uit de Provinciale Staten. Dit is de kern van voorstellen die zijn gedaan om het aantal Statenleden te verminderen. Figuur 3 geeft een schematisch overzicht van de functies en relaties binnen het provinciaal bestuur.

Figuur 3: een schematische weergave van het provinciaal bestuur (Staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie, 2000, p.503)

Statenleden zijn vertegenwoordigers van de bevolking binnen de provinciegrens en kunnen doen dat als individu en als lid van een politieke partij. Het verschil tussen individuele vertegenwoordiging van Statenleden en vertegenwoordiging door middel van de politieke partij, heeft een belangrijke rol in de theoretische verkenning van dit onderzoek en zal in paragraaf 3.5. aan bod komen. De afstand tussen burgers en Statenleden is groter dan tussen de burger en Raadsleden in de gemeente. Waar Raadsleden nog relatief direct contact hebben met de burger en vrijwel ieder 'gerief' van de burger kunnen vertalen naar de politieke agenda, hebben Statenleden te maken met een grotere afstand en een takenpakket dat betrekking heeft op meer abstracte opgaven. Taken op het gebied van ruimtelijke ordening, openbaar vervoer concessies, infrastructuur, beoordelen van gemeentelijke plannen zijn meer omvattend dan de stoeptegels in de straat. Statenleden hebben daarom meer te maken met groepen van burgers, belangengroepen, bedrijven en andere overheden dan met individuele burgers.

2.2.2. Vergoeding

Provinciale Statenleden ontvangen geen regulier salaris, maar een vergoeding voor de functie Statenlid. De vergoeding is wettelijk bepaald in artikel 2, tweede lid, van het Rechtspositiebesluit staten- en commissieleden. De hoogte van de vergoeding wordt jaarlijks vastgesteld op basis van de indexcijfers CAO lonen overheid (Ministerie van BZK, 2012, 2012-0000679521). Per 1 januari 2013 is de jaarlijkse vergoeding van Statenleden vastgesteld op € 13.116,34.

2.2.3. Invloed van het dualisme

Invoering van de Wet Dualisering van het provinciaal bestuur in 2003 verdient de aandacht als het gaat om vertegenwoordiging van de provincie. De hervorming had namelijk als doelstelling om bestuurlijke taken en vertegenwoordigende taken te ontvlechten om op die manier beide taken meer tot uiting te laten komen (Korsten, 2008). Een drietal doelstellingen van de dualisering op provinciaal niveau, zijn in het evaluatierapport van de Commissie Evaluatie Provinciale Dualisering (CEPD, 2005, p.7) concreet geformuleerd en staan centraal in het thema dualisering van het provinciaal bestuur:

- 1) *Herstel van de positie van Provinciale Staten als het belangrijkste politieke forum.*
- 2) *Herstel van de volksvertegenwoordigende functie van Provinciale Staten.*
- 3) *Versterking van de herkenbaarheid van het provinciale bestuur voor de burger.*

Bij deze hervorming kwam er ook aandacht voor vertegenwoordiging om het effect van dualisering te meten. In 2000 bracht de Staatscommissie Dualisme en lokale democratie een adviesrapport uit voor dualisering van het gemeentebestuur. Deze bevatten ook aanbevelingen voor dualisering van het provinciaal bestuur. De beoogde effecten waren vooral gericht op de verhouding tussen Gedeputeerde Staten als 'bestuur' en Provinciale Staten als 'vertegenwoordiger', gebaseerd op de veronderstelling van de Staatscommissie Dualisme en lokale democratie (2000, p.503)

Net als veel raadsleden zijn veel Statenleden namelijk geneigd zich in de eerste plaats op te stellen als medebestuurder en niet als volksvertegenwoordiger met een primair controlerende verantwoordelijkheid (Staatscommissie Dualisme en lokale democratie, 2000, p.503).

Met de opstelling als medebestuurder bedoelt de commissie de bestuurlijke handelingen waar een vertegenwoordiger aan gebonden is: het voorbereiden van vergaderingen, lezen van stukken en deelnemen aan vergaderingen. Buiten deze formele taken, kunnen vertegenwoordigers ook aanvullende vertegenwoordigende activiteiten uitvoeren, bijvoorbeeld om input van burgers en organisaties te verkrijgen. De verschillende mate waarin Statenleden aanvullende

vertegenwoordigende activiteiten uitvoeren, geeft aanleiding om te veronderstellen dat er mogelijk een verschil is in de invulling van de vertegenwoordigende functie.

2.3. Voorstel tot opschaling

Ondanks de kerntaken die voor de provincie zijn opgesteld, heeft de provincie een open huishouding en dat betekent dat provincies binnen hun bevoegdheden zelfstandig maatschappelijke opgaven aan mogen pakken. Provincies maakten gebruik van de open huishouding door eind jaren '90 meer invulling te geven aan sociaal beleid, met als doel de provincie herkenbaarder te maken door beleid te vormen dat 'mensen raakt' (Peters, 2007, p.72). Dit is het punt waarom provincies vaak onderwerp van discussie zijn: Provinciale Staten moeten de provincie vertegenwoordigen en zich tegelijkertijd houden aan minder herkenbare kerntaken.

In het boek *'het opgeblazen bestuur'* (Peters, 2007) uit Klaartje Peters kritiek op de provinciale bestuurslaag. Zij noemt drie opties voor de toekomst van de provincie. Bij de eerste optie zouden provincies zich moeten beperken tot de kerntaken, in stilte functioneren en zouden zij niet langer de politieke voorgrond op moeten zoeken. Het gebrek aan belangstelling voor de overheid, wat overigens op ieder bestuursniveau speelt, dient te worden geaccepteerd. De tweede optie is eigenlijk een vervolg op de eerste optie, namelijk het afschaffen van de Provinciale Staten verkiezingen. De provincie zal daarmee een regionaal verlengstuk worden van de Rijksoverheid voor de coördinatie van maatschappelijke en bestuurlijke opgaven die gemeentegrenzen overschrijden. Het argument wat hier wordt gegeven, is dat voor zaken die weinig democratische waarde hebben ook geen democratische verantwoording nodig is. De laatste, meest radicale optie, is het opheffen van de provincies als middenbestuur 'cutting out the middleman'. De Rijksoverheid en gemeenten die in sterk in omvang toenemen, kunnen de taken van de provincie overnemen, waardoor de bemoeienis van een extra bestuurslaag verloren gaat. Een dergelijke maatregel is tijdsintensief, vereist een wijziging van de Grondwet en op de gevolgen is moeilijk te anticiperen (Hennekens, 2010). Zo is het onzeker of gemeenten de nieuwe taken kunnen dragen en of het opheffen van het middenbestuur leidt tot andere, gefragmenteerde tussenlagen. Na het boek van Klaartje Peters is het debat recentelijk aangewakkerd door een nieuw voorstel in het regeerakkoord Rutte-Asscher uit 2012: opschaling van het provinciaal bestuur van 12 provincies naar vijf landsdelen.

2.4. Recapitulatie

Het democratisch aspect van de eeuwenoude institutie komt in het geding door bestuurlijke opschaling. Eerdere pogingen om de provincie te hervormen zijn dan ook ingetrokken of afgewezen (Korsten, 2004). Zoals Piet Hein Donner stelt in het WRR rapport over reorganisatie en bestuursprincipes in het binnenlands bestuur: *‘De inrichting van het binnenlands bestuur is immers meer dan een systeem dat gericht is op ‘in technisch opzicht optimale productie’* (Donner, n.d. in: WRR, 1997, p.3). Opschaling wordt gebracht als een technocratische oplossing voor een bestuurslaag waar burgers identiteit aan ontlenuen (Allers & Fraanje, 2011; Tirion, 2006). De argumenten vóór opschaling zijn vooral gericht op effectief en efficiënt functioneren van de provincie als bestuurslaag, terwijl de weerstand berust op democratische en emotionele argumenten. De provincie blijft ten slotte een bestuurslaag met een direct gekozen volksvertegenwoordiging: de Provinciale Staten, ook na opschaling van de provincie. Deze visie staat haaks op de opties die Klaartje Peters (2007) voorlegt om van de provincie een administratief verlengstuk te maken. Op dit moment kunnen we constateren wat de hervormingsplannen zijn die het Kabinet voorlegt en hoe de provincies daar op reageren. Op basis hiervan kunnen we beschrijven wat er redelijkerwijs voor provincies verandert bij bestuurlijke opschaling. De plannen richten zich op de adequate uitvoering van provinciale taken en de argumentatie is economisch van aard. Wettelijk blijft de provincie een bestuurslaag met een open huishouding en een politiek verantwoordingsorgaan. Wat onduidelijk is, is het effect dat bestuurlijke opschaling zal hebben op politieke vertegenwoordiging.

3. Een theoretische verkenning van vertegenwoordiging

In dit hoofdstuk worden de begrippen democratie en vertegenwoordiging toegelicht aan de hand van literatuur. De theorie dient ten eerste voor het beantwoorden van deelvraag 1: *Waaruit bestaat de vertegenwoordigende rol van Provinciale Statenleden en welke invloedsfactoren worden in de theorie beschreven?* Vervolgens worden verschillende hypothesen opgesteld aan de hand van literatuur. Deze zijn leidend bij de empirische dataverzameling. De theorie biedt de basis voor de in het onderzoek behandelde begrippen als ‘democratie’ en ‘vertegenwoordiging’.

3.1. Representatieve democratie

De moderne democratie is veranderd ten opzichte van de directe democratie uit de oud Griekse stadsstaten Athene en Sparta, waarbij het ultieme principe van directe democratie nog gold: ieder persoon, gebonden aan bepaalde criteria, heeft de mogelijkheid tot directe participatie bij ieder besluit dat door het bestuur wordt genomen (Dalton, 1985; Hendriks, 2006). Deze benadering is onhoudbaar met de omvang en complexiteit van de huidige maatschappij en daarom bezitten moderne democratische Staten een vorm van representatieve democratie (Lijphart, 1999; Pitkin, 1967; Thomassen, 1991, p.167). Het resultaat is een indirecte representatie van belangen van mensen die onder het betreffende bestuur vallen.

In de literatuur wordt breed ondersteund dat representatie en de legitimiteit daarvan een belangrijk en vooral complex fenomeen in de politieke- en bestuurswetenschappen is (Bovens, 2005; Dalton, 1985; Wahlke, Wahlke, Buchanan, Ferguson, 1959; Ezrow, De Vries, Steenbergen, Edwards, 2010, p.288; Kuklinksi, 1979; Lipset, 1959; Pitkin, 1967; Rehfeld, 2006; Russel, 2012; Schmidt, 2004; Stone, 1979; Tirion, 2006; Urbinati & Warren, 2008; Weatherford, 1992). In het merendeel van deze studies wordt de complexiteit van het begrip representatie al in de eerste alinea benadrukt.

3.2. Institutionele ruimte voor representatie

In een representatieve democratie is de relatie tussen bestuur en de burger indirect. De burger heeft de mogelijkheid om middels verkiezingen een vertegenwoordiger te kiezen die de functie als vertegenwoordiger vervolgens voor een wettelijke termijn uitvoert. De mogelijkheden voor het electoraat om tussentijds te sturen zijn beperkt, aangezien de termijn onder normale omstandigheden niet tussentijds kan worden onderbroken. Tijdens de ambtstermijn handelt een vertegenwoordiger zonder last of ruggespraak. Deze term is opgenomen in de Grondwet en houdt in dat een vertegenwoordiger handelt naar eigen inzicht en zich bij stemming niet mag

laten opdragen om een bepaald standpunt in te nemen (Leyenaar, 2007). dus zonder zich te conformeren aan de voorkeuren van individuele burgers of belangengroepen. Toch kan een vertegenwoordiger informeren bij externe partijen, aangezien de politieke besluitvorming gebaseerd is op zaken die zich in de maatschappij afspelen. Externe partijen bezitten kennis die nuttig kan zijn voor de vertegenwoordiger om op dat gebied een standpunt in te nemen. De bevoegdheid en vrijheid van stemming berust puur bij de vertegenwoordiger. In die zin kan de relatie in theorie worden beschreven als een principaal-agent relatie (Pitkin, 1967; Urbinati & Warren, 2008), waarbij de principaal (vertegenwoordiger) afhankelijk is van kennis uit de maatschappij (agent). Om de representatieve democratie te beschrijven wendt Lipset (1959) zich tot klassieke theorieën van democratie en komt vervolgens met een set criteria die luiden als volgt:

In large measure abstracted from the work of Joseph Schumpeter and Max Weber, this definition implies a number of specific conditions: (a) a "political formula," a system of beliefs, legitimizing the democratic system and specifying the institutions-parties, a free press, and so forth-which are legitimized, i.e., accepted as proper by all; (b) one set of political leaders in office; and (c) one or more sets of leaders, out of office, who act as a legitimate opposition attempting to gain office. (Lipset, 1959, p.71)

Buiten Max Weber en Joseph Schumpeter, vallen Edmund Burke en Robert Dahl onder de voornaamste theoretici op het gebied van representatieve democratie. Zo beschrijft Dahl (2005, 188-189) criteria waar een grootschalige, moderne democratie minimaal aan zou moeten voldoen. In het kader van democratische vertegenwoordiging zijn de eerste twee criteria relevant:

- 1) *Besluitvorming op basis van gekozen vertegenwoordigers:* Burgers beschikken over de mogelijkheid om beleid en wetgeving aan te passen door op representatieve wijze vertegenwoordigers aan te stellen.
- 2) *vrije-, eerlijke- en frequente verkiezingen:* Verkiezingen zijn vrij zodat burgers zonder dwang kunnen stemmen, eerlijk door middel van gelijke stemwaarde en frequent om sturing te geven aan de regering: Gekozen vertegenwoordigers leggen verantwoording af door al dan niet opnieuw verkozen te worden.

Deze criteria vormen een institutionele basis voor een representatieve democratie. Institutioneel gezien voldoen de drie bestuurslagen in Nederland aan deze criteria. Vertegenwoordigers van respectievelijk de Tweede Kamer, de Provinciale Staten en de Gemeenteraad, worden voor een termijn van vier jaar middels verkiezingen gekozen. Overigens dient te worden opgemerkt dat Democratie institutioneel de mogelijkheid biedt voor representatief bestuur, maar deze begrippen zijn niet vanzelfsprekend verbonden met elkaar (Grafstein, 1981, p.59; Tirion, 2006, p.82; Sweet & Tatcher, 2004). Een voorbeeld om deze uitspraak te verhelderen: een monarch die zijn

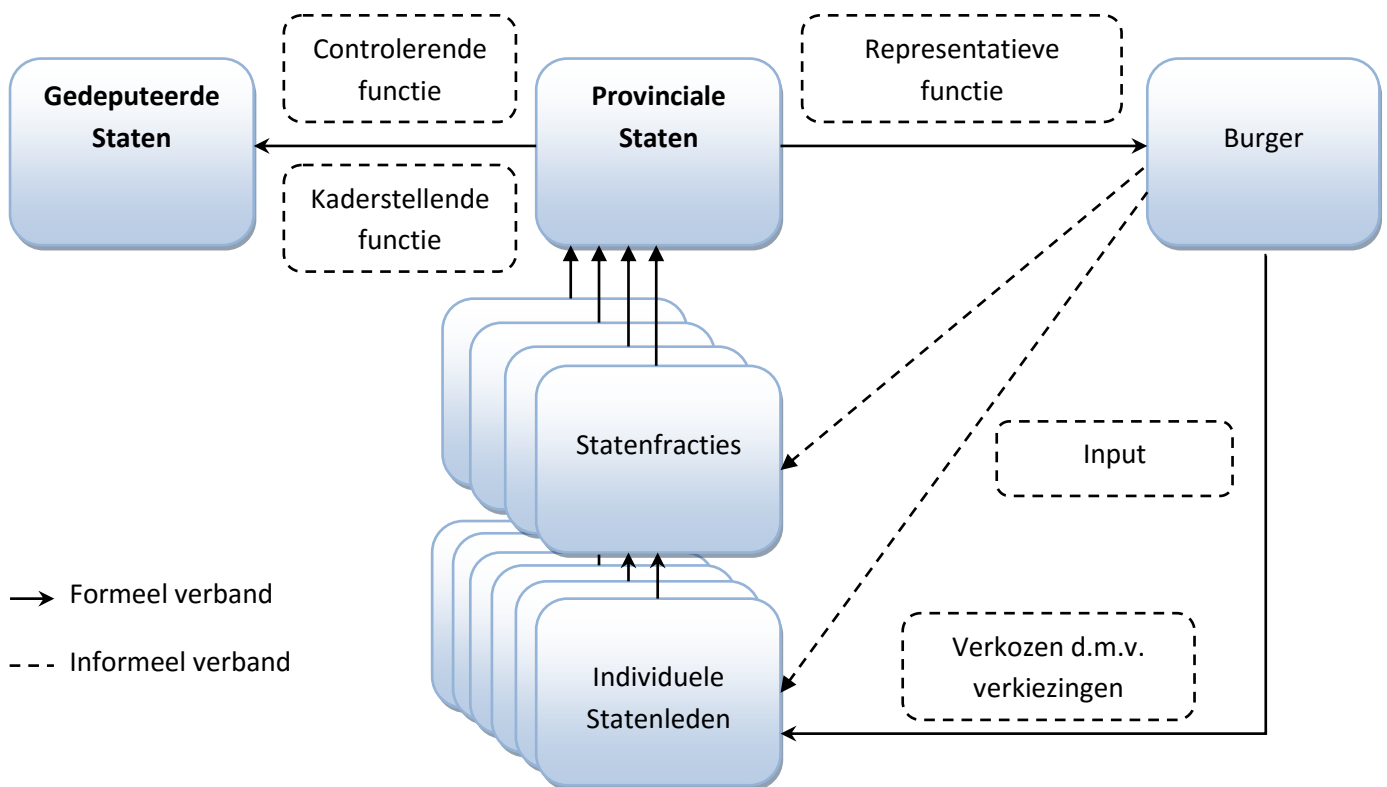
wetgeving afstemt op zijn onderdanen kan in theorie representatief zijn, zonder dat deze bestuursvorm democratisch is. Tegelijkertijd kan een electoraat, waarbij een selecte groep met een krappe meerderheid over wetgeving beslist, wel democratisch zijn maar niet representatief.

3.3. De provinciale vertegenwoordiger

Een Statenlid representeert de burger in provinciale beleidsvorming. Representatie kan worden gedefinieerd als: presenteren van iets dat niet daadwerkelijk aanwezig is (Wahlke, Euleau, Buchanan, Ferguson, 1959, p.747). Om het begrip concreet te maken, wenden theoretici zich tot de vraag 'wie of wat' vertegenwoordigt en 'wie of wat' wordt vertegenwoordigd (Rehfeld, 2006; Thomassen & Zielonka-Goei, 1992; Wahlke et. al., 1959; Wessels, 2005).

Voor vertegenwoordiging moet er sprake zijn van een vertegenwoordiger aan de ene kant en een object dat wordt vertegenwoordigd aan de andere kant. Het eerste kan een institutie zijn, maar ook een individu of groep binnen een institutie (Grafstein, 2007). Bij het individu spreken we over de vertegenwoordiger in het politieke orgaan van de institutie, in het geval van de provincie is dat orgaan de Provinciale Staten. De Provinciale Staten (PS) vertegenwoordigt de bevolking binnen de provinciegrenzen conform artikel 7 van de Provinciewet. De samenstelling van de Provinciale Staten komt tot stand door directe verkiezingen van individuele Statenleden die deel uit maken van een politieke partij. De relatie tussen de vertegenwoordiger en het electoraat wordt in figuur 4 schematisch weergegeven.

Figuur 4: schematische weergave: vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden

3.4 Roloriëntatie van individuele vertegenwoordigers

3.4.1. De rol van het individu

Hoewel er na de verkiezingen een verdeling is van politieke representatie op basis van verschillende partijen, spreekt de wet zich niet uit over de manier waarop individuele vertegenwoordigers invulling geven aan hun taak. In deze paragraaf wordt de individuele rol van vertegenwoordigers verder uitgelicht.

Saalfeld & Müller (2007) beschrijven individuele roloriëntatie bij politieke vertegenwoordigers in de studie *'Roles in legislative studies'*. De roloriëntatie van individuen wordt beschreven als een **norm en/of patroon** voor individueel handelen met betrekking tot de **interactie met de omgeving** van de vertegenwoordiger (Saalfeld & Müller, 2007, p.3). De studie benadrukt dat verschillende rollen geïdentificeerd kunnen worden. De representatieve rol *'representational role'* is één van de drie rollen die Saalfeld en Müller (2007, p. 6) beschrijven. Deze rol heeft betrekking tot de visie en het proces om invulling te geven aan de inhoudelijke, functionele rol van de vertegenwoordiger. In studies naar de vertegenwoordigende rol worden twee kern oriëntaties

genoemd: de verschillende roloriëntaties zijn die van de gemandateerde vertegenwoordiger 'trustee' en de rol als afgevaardigde 'delegate' (Heywood, 2002, p.225-226; Rehfeld, 2009, p.215, Russel, 2012, p.1; Wahlke et. al., 1959) Beide roloriëntaties zijn ontstaan uit een veel gevoerde discussie, waar de vertegenwoordiger aan de ene kant autonoom handelt in mandaat van de kiezer en van de andere kant representatief moet zijn gedurende de termijn als vertegenwoordiger (Heywood, 2005, p.224). In het onderstaande worden deze rollen beschreven.

3.4.2. Het trustee model.

Het *trustee* model (gemandateerde vertegenwoordiger) zet de vertegenwoordiger neer als een autonome functionaris, gekozen door het volk om, gedurende de geldende termijn, naar eigen inzicht uitvoering te geven aan zijn/haar vertegenwoordigende functie. De term 'trustee' is geïntroduceerd door Edmund Burke. Hij was zelf groot voorstander van het trustee model (Pitkin, 1967). Vanuit een conservatieve visie benadrukt Edmund Burke dat representatie vorm krijgt door mensen met verstand en kennis van zaken te laten beslissen. Toegeven aan persoonlijke (deel)belangen is slechts bedrog van het algemeen belang (Heywood, 2005, p.225). Dit argument van het *trustee* model wordt benadrukt door de veronderstelling dat individuele belangen niet vertegenwoordigd kunnen worden, aangezien de preferenties van burgers op individueel niveau anders zijn dan op collectief niveau. Ook op lokaal niveau zijn de preferenties van de burger lastig te meten, aangezien ze vaak abstract en normatief zijn en bovendien met de tijd veranderen (Rehfeld, 2009, p.214). Dat een vertegenwoordiger autonoom zou moeten handelen, beargumenteert Edmund Burke in de oorspronkelijke tekst '*speech to the electors of Bristol*' (1774) met de veronderstelling dat burgers individuele en ondefinieerbare preferenties hebben. De vertegenwoordiger kan nooit alle belangen nastreven en daarmee is een 'volksvertegenwoordiging' per definitie onmogelijk als meerdere belangen haaks tegenover elkaar staan. Een vertegenwoordiger, aldus Burke (1774, p. 446), zal altijd een vorm van bedrog plegen wanneer hij/zij toegeeft aan specifieke belangen. De gemandateerde vertegenwoordiger bevindt zich daarom in een positie waarbij het algemeen belang moet worden gediend (Rehfeld, 2009). Hier wordt veronderstelt dat individuele vertegenwoordigers een verschillende visie kunnen hebben op representatie en dat deze visie, aansluitend bij het trustee – delegate debat, tot uiting komt in drie dimensies: (1) vertegenwoordigingsdoelstelling, (2) bron van informatie en (3) responsiviteit met de burger. Aan de hand van deze dimensies kunnen de aspecten van het trustee model worden ingevuld:

- 1) De doelstelling van een *trustee* is het dienen van het algemeen belang.
- 2) Bij de uitvoering van de vertegenwoordigende functie, handelt de *trustee* volgens eigen inzicht, onafhankelijk van specifieke voorkeuren.
- 3) De *trustee* vertegenwoordigt zonder last van de burger. Onafhankelijk handelen binnen de formele bevoegdheden staat centraal. Verantwoording vindt plaats op het moment van de verkiezingen, maar tussentijds laat de trustee zich niet verleiden door de voorkeur van zijn kiezers.

De trustee rol wordt gezien als de meest voorkomende rol bij vertegenwoordigers (Rehfeld, 2006; Russel, 2012). Dat wil zeggen dat het merendeel van de vertegenwoordigers handelt op basis van het mandaat dat kiezers door middel van stemmen hebben gegeven. De valkuil van een gemandateerde vertegenwoordiger, is dat het mandaat gebaseerd is op de aanname dat kiezers een goed beeld hebben van de vertegenwoordiger. Als de trustee niet naar tevredenheid van de kiezer handelt, zijn de sancties beperkt tot de eerstvolgende verkiezingen.

3.4.3. Het *delegate* model

Tegenover het trustee model staat het pluralistische *delegate* model. Het voornaamste verschil is dat representatie bij het *delegate* model als functie van democratische vertegenwoordigers wordt gezien. De functie van representatie (Wahlke et al. 1959) is niet het vormen van een exacte afspiegeling van het electoraat, maar als doelstelling van vertegenwoordigers om belangen en voorkeuren van het electoraat te identificeren en af te wegen. Daarmee kan men de vertegenwoordiger omschrijven als afgevaardigde die aan de hand van voorkeuren van het electoraat, beslissingen neemt. De term 'afgevaardigde' geldt hier als vertaling van '*delegate*'. De door Rehfeld (2009) beschreven dimensies kunnen ook op het *delegate* model worden toegepast. Voor afgevaardigden (*delegates*) geldt:

- 1) De doelstelling van de *delegate* is het dienen van deelbelangen, gebaseerd op preferenties en instructies van de kiezer.
- 2) De *delegate* handelt in naam van de kiezer, laat zich leiden door standpunten en voorkeuren van de kiezer en 'vertaalt' deze voorkeuren in naam van hen naar de politieke arena.
- 3) Wederkerigheid staat centraal bij een afgevaardigde vertegenwoordiger. De responsiviteit met de kiezer is hoog en beperkt zich niet tot de verkiezingen. De *delegate* wordt afgerekend op de mate waarin het handelen van de vertegenwoordiger overeenkomt met de preferenties van de kiezer.

Een afgevaardigde stelt zich in zijn/haar rol als vertegenwoordiger meer afhankelijk op ten opzichte van het electoraat dan de gemandateerde vertegenwoordiger. Voorstanders van het delegate model beweren dat een preferentie die gebaseerd is op een achterban meer legitiem is dan een preferentie die gebaseerd is op het eigen inzicht van één vertegenwoordiger (Russel, 2012).

De kritiek op het delegatiemodel richt zich op de kloof tussen de burger en de besluitvorming. Bij meerdere deelbelangen ontstaat conflict tussen vertegenwoordigers die in de besluitvorming zal leiden tot een suboptimale uitkomst. Een ander kritiekpunt is de onafhankelijke vertegenwoordigingsrol van politici. Politici handelen niet vanuit eigen ervaring en visie, maar vanuit de ad-hoc input die de kiezer levert. Dit gaat ten koste van eenzijdig, krachtig overkoepelend bestuur (Heywood, 2005).

3.4.4. Het Politico model

De roloriëntatie van trustee en delegate is breed gedragen in de literatuur. Dat wil niet zeggen dat vertegenwoordigers volledig geplaatst kunnen worden in één van de twee categorieën. Wahlke et al (1959) benadrukken deze uitspraak in hun studie '*The Role of the Representative: Some Empirical Observations on the Theory of Edmund Burke*' door te stellen dat iedere vertegenwoordiger een mix van beide rollen bezit. Of een vertegenwoordiger ingedeeld kan worden in één van de twee rollen is afhankelijk per individu. Om deze reden specificeren onder andere Wahlke et al (2008, 750), Russel (2012, p.8) en Thomassen (1991, p.262) een derde roloriëntatie buiten de trustee en de delegate: de *Politico*. Hoewel andere studies het bestaan van een tussenvorm erkennen (Rehfeld, 2009, p.224; Saalfeld & Müller, 2007) wordt de rol van *politico* niet met dezelfde woorden genoemd. De rol zal in dit onderzoek worden toegepast voor Provinciale Statenleden die niet ingedeeld worden in roloriëntatie trustee of delegate.

3.5. Invloedsfactoren op het trustee - delegate model

In verschillende studies wordt het trustee – delegate model als typologie gebruikt voor het beschrijven van individuele roloriëntatie van vertegenwoordigers (Dalton, 1985; Fox & Shotts, 2007; Rehfeld, 2009; Russel, 2012; Saalfeld & Müller, 2007; Wahlke et al., 1959; Wessels, 2005). In andere studies is op basis van dit model aandacht besteed aan de factoren die van invloed zijn op het trustee – delegate model en de individuele rol van vertegenwoordigers. De factoren die in de literatuur zijn beschreven, kunnen overwegend worden ingedeeld in drie categorieën:

- 1) De institutionele taak (Lijphart, 1969; Rehfeld, 2009; Schepsle, 1988; Wessels, 2005). In deze studies wordt het trustee-delegate model in verband gebracht met de formele-wettelijke taak van vertegenwoordigers.

- 2) Het kiesstelsel, (Anker, 2000; Dalton, 1985; Wahlke, et al. 1959; Sartori, 2005; Wessels, 2005). Het kiesstelsel is van invloed op de wijze waarop vertegenwoordigers worden gekozen en aan wie zij verantwoording afleggen.
- (3) Het district, in theorie genoemd als *constituency* (Kuklinski, 1979; Rehfeld, 2005; Stone, 1979; Urbinati & Warren, 2008; Wahlke, 1959). Deze studies hebben betrekking op de bestuurlijke schaal in relatie met de vertegenwoordigende functie.

De volgende drie paragrafen geven een toelichting op deze factoren op basis van de inhoud, de mate waarin ze van invloed zijn op vertegenwoordigers en in hoeverre dat betrekking heeft op Provinciale Statenleden. Aan het eind van de paragraaf worden één of meerdere hypothesen opgesteld voor de empirische analyse.

3.5.1. Institutionele taak

Formele taken en bevoegdheden van vertegenwoordigers zijn vastgelegd in wetten en/of regelgeving. Binnen de wettelijke taakomschrijving kunnen vertegenwoordigers verschillend invulling geven aan de vertegenwoordigende functie door middel van het trustee-delegate model. De mate waarin de institutionele setting invloed heeft, wordt in diverse studies beschreven.

In de studie '*Legitimacy of political institutions*' (Grafstein, 2007) wordt de functie van vertegenwoordigers in verband gebracht met de institutie, in dit geval de Staat. Grafstein (2007, p.67) beargumenteert dat de vrijheid van handelen beperkt is bij vertegenwoordigers, omdat ze voor vertegenwoordiging vooral richten op de taken en bevoegdheden die formeel aan hen zijn toebedeeld. Als deze studie naast de roloriëntatie van vertegenwoordigers wordt geplaatst, dan zal dat voor de roloriëntatie van vertegenwoordigers betekenen dat de institutionele taken en bevoegdheden mogelijk van invloed zijn voor de roloriëntatie trustee of delegate. De provinciewet spreekt zich duidelijk uit over de vertegenwoordigende functie van Provinciale Staten. Zo is in artikel 7, lid 1 van de Provinciewet opgenomen dat de Provinciale Staten de gehele bevolking van de provincie vertegenwoordigt. Van Provinciale Statenleden wordt geacht om het algemeen belang te dienen. Dit begrip is letterlijk opgenomen in het trustee-delegate model als indicator voor de roloriëntatie van de gemandateerde vertegenwoordiger 'trustee'.

Ook voor de taken en bevoegdheden is een wettelijke grondslag, deze worden ontleend aan de Nederlandse Grondwet en aan de Provinciewet (de Greef, 2011, p.276). De twee hoofdtaken van de Provinciale Staten zijn (1) het (mede)opstellen van wetten door middel van verordeningen en (2) controleren van de uitvoering door de Gedeputeerde Staten. Voor het controleren van GS is geen contact met de burger vereist, alleen stemming in de Provinciale Staten. Het vaststellen van een verordening wordt in de kern van artikel 33, lid 3 van de Provinciewet omschreven als: '*Provinciale staten stellen met betrekking tot de ambtelijke bijstand en de ondersteuning van de in*

provinciale staten vertegenwoordigde groeperingen een verordening vast'. Het opstellen van verordeningen, passend bij de kade stellende bevoegdheid, is niet verplicht voor Provinciale Statenleden en wordt alleen als bevoegdheid genoemd. In de Provinciewet is tevens een artikel gewijd die Provinciale Statenleden vrijheid geeft van stemmen in de Provinciale Staten. De vrijheid van stemmen wordt vastgesteld op basis van de wet '*De leden van provinciale staten stemmen zonder last*' in artikel 27 en artikel 66, lid 3 van de Provinciewet. De wettelijke taken en bevoegdheden zijn niet uitputtend om de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden te beschrijven.

Als derde indicator spreekt de Provinciewet zich duidelijk uit over de sanctionering van Provinciale Statenleden. Verkiezingen zijn om de vier jaar en individuele Statenleden kunnen onder normale omstandigheden niet tussentijds uit hun ambt worden verheven. Een Statenlid is niet wettelijk verplicht om zich te richten op de voorkeuren van de burger. Institutioneel zijn voornamelijk aspecten van de trustee rol vastgelegd, maar de bevoegdheden geven Statenleden de mogelijkheid om de vertegenwoordigende functie als delegate te vervullen. De indeling van trustees en delegates in de empirische analyse zal gebaseerd zijn op de theorie gestuurde indicatoren, waaronder het dienen van het algemeen- of specifieke belangen. Het dienen van het algemeen belang is in de wet beschreven, net als dat Provinciale Statenleden verbonden zijn aan een politieke partij (hierover meer in paragraaf 3.5.2.). De institutionele taak zou op deze manier mogelijk invloed kunnen hebben op de roloriëntatie van Provinciale Statenleden.

Onderzoek van Wessels (2005) wijst uit dat diversiteit in roloriëntatie van individuele vertegenwoordigers te wijten is aan de institutionele normen van een land en niet aan individuen zelf. Hij ondersteunt daarmee de uitspraak van Grafstein (2007) dat de opvatting van vertegenwoordigers door institutionele normen bepaald is. Uit de studie blijkt dat vertegenwoordigers zich in eerste instantie richten op de formele taken die ze als vertegenwoordiger hebben (trustee rol) en vervolgens op vertegenwoordigende activiteiten richting de kiezer (Wessels, 2005, p. 450). Basaal zou gesteld kunnen worden dat de trustee rol als basis geldt voor de vertegenwoordigende functie en dat vertegenwoordigers kiezen om een delegate rol aan te nemen. Hypothese 1 vertaalt de verwachting dat de trustee rol voornamelijk voor zal komen bij vertegenwoordigers in dit onderzoek:

Hypothese 1: *Als Provinciale Statenleden ingedeeld worden op basis van roloriëntatie volgens het trustee-delegate model, zullen Statenleden voornamelijk de rol van trustee aannemen.*

3.5.2. Invloed van het partijstelsel en partijdiscipline

Het trustee – delegate model heeft de laatste twee decennia als dominante theorie gediend in de theorievorming van politieke representatie. Desondanks zijn er studies die sceptisch zijn over de toepasbaarheid van het model in verschillende kiesstelsels. In iedere democratie verschilt de institutionele ruimte voor politieke vertegenwoordiging. In Nederland is sprake van evenredige vertegenwoordiging in het Parlement en decentrale politieke organen, zodat ook kleine minderheden vertegenwoordigd zijn. Representatie moet niet worden gezien als een substituum van directe democratie, waarbij iedereen kan participeren, maar als een politiek waarvan de institutionele kaders per land kunnen verschillen (Anker, 2000, p. 63). In Nederland wordt de burger op provinciaal niveau vertegenwoordigd door om de vier jaar te stemmen op een kandidaat op de kieslijst van de Provinciale Staten. Hoewel de kiezer een stem uitbrengt op een individuele kandidaat, maken kandidaten altijd deel uit van een kieslijst op basis van een politieke partij.

Politieke partijen zijn een steeds belangrijkere rol gaan spelen naarmate de omvang van het openbaar bestuur is toegenomen. Burgers kiezen een vertegenwoordiger die belangen behartigt, maar in praktijk is de afstand te groot om individuele standpunten inzichtelijk te maken. Waar de afstand en diversiteit tussen de burger en de provincie groter is, wordt eerder de partij als stabiele vertegenwoordiger gezien. Dit heeft er toe geleid dat partijstandpunten leidend zijn voor de verkiezingen en niet de standpunten van individuele kandidaten. Het partijstandpunt waar de kiezer bij aansluit zou daarmee gelijk zijn aan het standpunt van een individuele kandidaat (Thomassen, 1991, p.182). Zetels worden niet behaald op basis van stemmen op individuele leden, maar door stemmen op de partij. Dit wijst op een belangrijk probleem voor politieke representatie in Nederland: Een meerderheid van zetels is noodzakelijk om te regeren, maar omdat Nederland een stelsel heeft van evenredige vertegenwoordiging, wordt het aantal zetels verdeeld aan de hand van het aantal stemmen. De combinatie van evenredige vertegenwoordiging en een relatief lage kiesdrempel, maakt dat de zetels van de Tweede kamer, Provinciale Staten en Gemeenteraad in Nederland verdeeld zijn over meerdere en gefragmenteerde politieke partijen (Irwin & Thomassen, 1975, p.396). Om een meerderheid te behalen, zullen partijen een coalitie moeten vormen. In een *multi-party system*, waarbij meerdere partijen een regering vormen, heeft de kiezer geen invloed op de formatie van een coalitie na de verkiezingen. Dat is anders dan het *'responsible party system* (Marsh & Norris, 1997; Miller, 1999) in bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk, waarbij de partij met een meerderheid van stemmen regeert en de andere partij de oppositie bekleedt.

Wat betekent het partijstelsel in Nederland voor de vertegenwoordigende rol van Provinciale Statenleden? Formeel moeten Provinciale Statenleden lid zijn van een politieke partij om zitting te nemen in de Provinciale Staten. De formele rechten uit paragraaf 2.2. (informatierecht,

enquêterecht, vragenrecht, recht van- interpellatie, -amendement en –initiatief), kunnen echter ook individueel worden gebruikt. Bovendien kunnen Statenleden in de Provinciale Statenvergadering stemmen zonder last. De mate waarin vertegenwoordigers gebruik maken van individuele rechten is afhankelijk van de partijdiscipline (Miller, 1999; Thomassen, 1994). Partijdiscipline wordt hier bedoeld als de mate waarin leden van dezelfde politieke partij uniform stemmen. Partijdiscipline is hoog wanneer uniform gestemd wordt en partijdiscipline is laag wanneer vertegenwoordigers van dezelfde partij zonder last (mogen) stemmen. Hoewel vertegenwoordigers in Nederland wettelijk zonder last stemmen, conformeren (regerings)partijen zich wel aan een coalitieprogramma. De coalitie is afhankelijk van een meerderheid om te regeren en voor een stabiel beleid is het van belang dat zij uniform stemmen. De partijdiscipline is daarom overwegend hoger in coalitiepartijen (Huijbregts, 2009; Irwin & Thomassen, 1975, p.409; Thomassen, 1991, p.183-184).

Tegelijkertijd is de interactie met de burger laag, omdat de sturing van burgers tijdens een ambtstermijn beperkt is.

Voters then pay little attention to the representative, trusting her to do the right thing. Voters often “select” rather than “sanction”; they trust rather than monitor. (Mansbridge, 2003 in: Urbinanti & Warren, 2008, p.22).

Wanneer de vertegenwoordiger sterker gecommitteerd is aan de politieke partij, is individuele vertegenwoordiging ondergeschikt. De verwachting op basis van de literatuur is dat, net als bij hypothese 1, de rol oriëntatie van trustee toe zal nemen door de invloedsfactoren van het partijstelsel, meer specifiek door de partijdiscipline. Dat de partijdiscipline hoog is, wil niet zeggen dat rol oriëntatie van vertegenwoordigers geen invloed heeft op individueel stemgedrag (Thomassen, 1994, p.259). In theorie wordt het bestaan van coalities specifiek genoemd voor het functioneren van het politieke systeem. Voor coalitiepartijen geldt dat ze afhankelijkheid zijn van een meerderheid om te kunnen regeren. Statenleden die deel uitmaken van een coalitiepartij worden beperkt in hun vrijheid om zonder last te stemmen, omdat een afwijkende stem tegen de coalitieafspraken en parijpositie in gaat (Ankersmit, 2009, p.13). Oppositiepartijen zijn daar minder van afhankelijk, omdat die partijen geen deel uitmaken van het coalitieakkoord. Als de delegate rol aanwezig is bij Provinciale Statenleden, zal deze naar verwachting voornamelijk aanwezig zijn bij oppositiepartijen. Op basis van deze verwachting is hypothese 2 opgesteld:

Hypothese 2: *De rol oriëntatie van delegate komt relatief meer voor bij oppositiepartijen dan bij coalitiepartijen.*

4.5.3. Invloed van bestuurlijke schaal

'In virtually every democratic nation in the world, political representation is defined by where citizens live.' (Rehfeld, 2005, p.xii)

Bij een representatief stelsel hoort een district om te vertegenwoordigen, aangeduid door een territoriale grens of op andere wijze bepaalde criteria (Rehfeld, 2005). De vertegenwoordiging geldt zonder differentiatie voor ieder persoon binnen dat gebied. Op die manier wordt politieke gelijkheid gecreëerd (Urbinati & Warren, 2008). In Nederland zijn politieke districten verdeeld per bestuurslaag: de Nederlandse Staatsgrens voor de Rijksoverheid, Provinciale grenzen voor het Provinciaal bestuur en de gemeentegrenzen voor het gemeentebestuur. De 12 provincies in Nederland verschillen geografisch aanzienlijk van elkaar op diverse aspecten. Zo is het aantal inwoners van de provincie Zuid-Holland drie keer zo hoog als in Overijssel, hoewel de oppervlakte relatief overeenkomt. In Zuid-Holland wonen zelfs twee keer zoveel mensen als in Groningen, Friesland en Drenthe bij elkaar opgeteld. De gemeente Utrecht is geografisch bijna zo groot als de provincie Utrecht, terwijl de provincie, met een relatief klein oppervlak, meerdere keren in de provincie Noord-Brabant past.

Verschillen in bestuurlijke schaal hebben betrekking op vertegenwoordigers, zoals op de afstand tot de burger en het betrekken van burgers bij de problematiek. Afstand wordt benaderd als de demografische verspreiding van de burgers over het district. Hoe meer de burgers demografisch zijn verspreid, desto complexer het voor vertegenwoordigers is om de voorkeuren van de gehele bevolking van de provincie te peilen. Waar een Raadslid de mogelijkheid heeft om individuele burgers in een relatief klein gebied te benaderen, zijn inwoners voor Statenleden verspreid over een groter gebied. Als gevolg hier van neemt de responsiviteit tussen vertegenwoordigers met burgers af (Wahlke, et al, 1959). Tegelijkertijd is het door de complexiteit van de behandelde problematiek moeilijk voor vertegenwoordigers om burgers bij het politieke proces te betrekken. Dit probleem speelt niet alleen nationaal, maar ook bij lagere overheden (Wahlke et al. 1959, p.752). Als gevolg laten burgers het politieke proces over aan de vertegenwoordigers en neemt de betrokkenheid af. Beide aspecten wijzen op een toenemende trustee oriëntatie van vertegenwoordigers. Het effect werkt van twee kanten: (1) weinig interesse in de problematiek door de bevolking enerzijds en (2) vertegenwoordigers kunnen voorkeuren moeilijk identificeren en stellen zich onafhankelijk op. Op basis hiervan is de verwachting opgesteld dat de afhankelijke delegate minder voor komt wanneer de afstand tot de burger groter is. Deze verwachting wordt verwerkt in de concrete hypothese:

Hypothese 3: *·Wanneer de afstand tot de burger groter is, zal de roloriëntatie delegate naar verhouding minder aanwezig zijn.*

Hypothese drie zal uitwijzen of bestuurlijke schaal van invloed is op de roloriëntatie van Provinciale Statenleden. Daarmee is de kernvraag van politieke vertegenwoordiging ‘wie of wat wordt vertegenwoordigd?’ nog niet beantwoord. In de empirische analyse wordt een poging gedaan om dit inzichtelijk te maken aan de hand van een aanvullende indicator. In de literatuur wordt er bij vertegenwoordiging van een niet alleen gesproken over een vertegenwoordigende rol (trustee – delegate) maar ook over een vertegenwoordigende focus (Thomassen, 1994; Wessels, 2005; Wahlke, 1959). Trustees handelen onafhankelijk van lokale voorkeuren en zullen zich daarom minder richten op burgers. Delegates nemen geen standpunt in op basis van eigen inzicht en zijn daarvoor afhankelijk van instructies van de kiezer. Dit verband wordt ondersteund door Thomassen (1994) waarin hij het trustee-delegate model in verband brengt met de opvatting van vertegenwoordigers over ‘wie of wat’ ze vertegenwoordigen. Volgens Thomassen (1994, p.240) biedt de politieke partij een uitweg voor vertegenwoordigers om de vertegenwoordigende functie in te vullen als de afstand tot de burger toeneemt en de interactie afneemt. Een kleinere afstand tot de burger geeft meer ruimte om invulling te geven aan vertegenwoordiging van het district. Trustees zullen als vertegenwoordiger vooral een partij focus hanteren, terwijl delegates meer afhankelijk zijn van externe input en daardoor voornamelijk een district-focus of cliëntfocus hanteren. In hypothese 1 is verondersteld dat Provinciale Statenleden voornamelijk de rol van trustee aan zullen nemen. In lijn met deze hypothese wordt voor de vertegenwoordigende focus ,als indicator voor roloriëntatie, hypothese 4a opgesteld:

Hypothese 4a: *De vertegenwoordigende focus van Provinciale Statenleden is voornamelijk gericht op de politieke partij.*

Wessels (2005, p.449) hanteert dezelfde visie en benadert de vertegenwoordigende focus vanuit dezelfde vraag ‘wie of wat wordt vertegenwoordigd?’. In zijn model worden drie foci onderscheiden: *party-centred, people-centred en constituency-centred*. De verhouding wordt beïnvloed door de mate waarin een vertegenwoordiger zich conformeert aan het district of aan de politieke partij. Wessels (2005, p.450) stelt aan de hand van het volgende citaat dat hoe groter de bestuurlijke schaal, des te groter de focus gericht zal zijn op een politieke partij.

‘Research results show that the strength of local competition measured by district magnitude and the size of the electoral constituency contribute strongly to the choice of representational foci: The larger the district magnitude and the larger the constituency, the less the constituency-focus and the more the party-focus is chosen’ (Wessels, 2005, p.450)

Deze verwachting wordt overgenomen in hypothese 4b:

Hypothese 4b: *Bij bestuurlijke opschaling zal de focus op de politieke partij bij Provinciale Statenleden naar verwachting toenemen.*

4.6. Beantwoording deelvraag 1

In dit hoofdstuk is de vertegenwoordigende rol van vertegenwoordigers uitgelicht aan de hand van deelvraag 1: *Waaruit bestaat de vertegenwoordigende rol van Provinciale Statenleden en welke invloedsfactoren worden in de theorie beschreven?* Aan de hand van literatuuronderzoek zijn de kernoriëntaties van vertegenwoordigers geïdentificeerd: (1) trustee, de onafhankelijke vertegenwoordiger en (2) de delegate, de afhankelijke afgevaardigde. De roloriëntatie heeft betrekking op de wijze waarop de vertegenwoordigende functie wordt ingevuld. Trustees streven het doel van het algemeen belang na, terwijl delegates zich richten op deelbelangen die afkomstig zijn van de kiezers. Om dit doel te bereiken, zijn trustees onafhankelijk van hun omgeving en volgen ze hun eigen inzicht, terwijl delegates zich laten leiden door voorkeuren van burgers en zij hun standpunt daarop baseren. De trustee stelt zich onafhankelijk op, waardoor het moment van verantwoording zich beperkt tot wel of niet herkozen worden tijdens de verkiezingen. Delegates zijn tussentijds responsief door standpunten te wegen met de voorkeuren van de burger. Het ontstaan van een roloriëntatie bij vertegenwoordigers is niet willekeurig. Hoewel de literatuur eenduidig is over het bestaan van een roloriëntatie bij vertegenwoordigers, zijn er verschillende invloedsfactoren voor het ontstaan van de roloriëntatie.

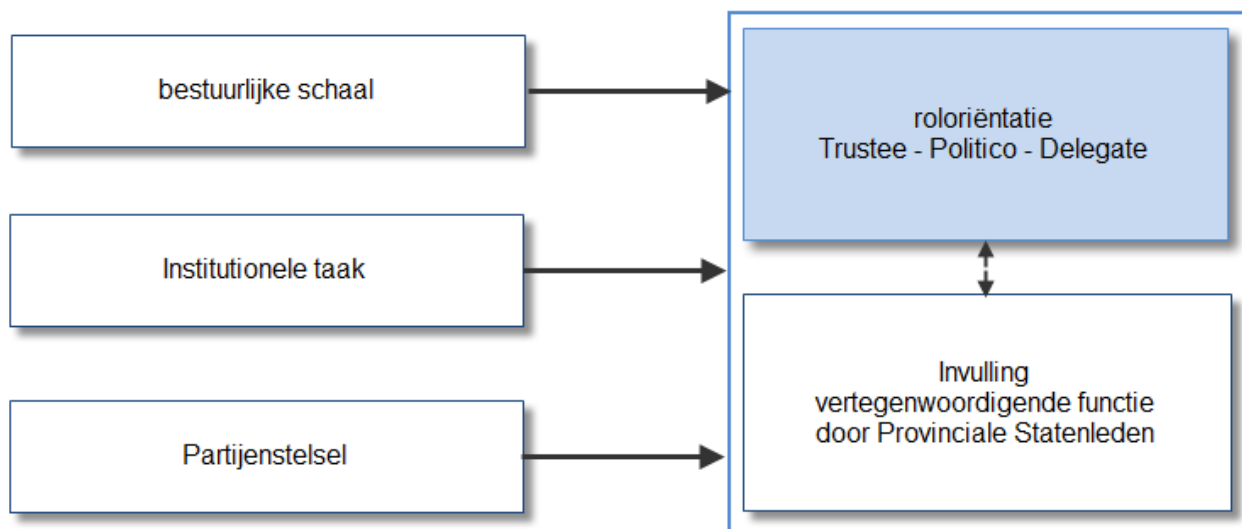
Ten eerste heeft vertegenwoordiging een institutionele component. De Staatsvorm is van invloed op de mate waarin vertegenwoordiging in de wet is vastgelegd en op welke manier dat institutioneel wordt ingevuld. In Nederland is bij wet vastgesteld dat vertegenwoordigers de gehele bevolking representeren. Daarmee wordt de rol van delegate (formeel) uitgesloten. Toch bezitten Statenleden het recht om zich te informeren. Dat kan op basis van eigen inzicht (trustee) of de voorkeuren van de burger (delegate). De wet is hier geen beperking, zolang de wettelijke taak: controleren van de Gedeputeerde Staten, wordt uitgevoerd. Controleren geschiedt door middel van commissievergaderingen en Provinciale Statenvergaderingen. De vertegenwoordiger is vrij om informatie te verkrijgen als voorbereiding op de vergaderingen. Provinciale Statenleden stemmen zonder last, ook al maken ze verplicht deel uit van een politieke partij.

Het partijstelsel is een tweede invloedfactor op de roloriëntatie. Nederland is een parlementaire democratie met evenredige vertegenwoordiging in de Provinciale Staten. Statenleden worden verkozen op basis van een kieslijst die verbonden is aan een politieke partij. De mate waarin vertegenwoordigers individueel stemmen is afhankelijk van de partijdiscipline. Deze is hoger bij

coalitiepartijen, omdat zij regeren op basis van een coalitieakkoord. Voor stemming zijn coalitiepartijen afhankelijk zijn van een meerderheid. Oppositiepartijen zijn niet gebonden aan een coalitieakkoord. Zij laten zich gelden door de voorstellen van de coalitie en GS te laten verantwoorden. Zij kunnen per kwestie voor- of tegen stemmen op basis van draagvlak en standpunten uit de provinciale bevolking. Onder Statenleden van oppositiepartijen zal de delegate rol meer voor komen dan bij Statenleden uit coalitiepartijen.

Bestuurlijke schaal heeft invloed op de responsiviteit met de burger. Voorkeuren van burgers worden moeilijker identificeerbaar wanneer de afstand tot de burger toeneemt. De problematiek waar een bestuurslaag zich mee bezig houdt is complex voor de 'normale burger' en zij zijn zelden betrokken bij politieke besluitvorming. Bij. Dit tweezijdig effect heeft als gevolg dat Statenleden voornamelijk de onafhankelijke rol van trustee aannemen. De focus verschuift van de burger naar een andere stabiele factor van representatie: de politieke partij.

De wijze waarop Provinciale Statenleden hun vertegenwoordigende invullen is afhankelijk van de roloriëntatie. Deze wordt in de literatuur onderverdeeld in 'trustees' 'politico's en 'delegates'. Verschillende onafhankelijke factoren zijn mogelijk van invloed op de roloriëntatie. Factoren kunnen direct van invloed zijn op de vertegenwoordigende functie, waardoor de roloriëntatie mogelijk indirect wordt beïnvloed. In figuur vijf zijn de roloriëntaties met de factoren van invloed

schematisch weergegeven.

Figuur 5: Conceptueel model van invloedsfactoren op de roloriëntatie van vertegenwoordigers

4. Onderzoeksmethode

In het methodologisch kader wordt het proces van theorie naar empirische data beschreven. Paragraaf 5.1. Beschrijft de onderzoeksstrategie die wordt toegepast om (1) de gebruikte variabelen te verantwoorden en (2) de techniek voor dataverzameling te verantwoorden. Vervolgens worden in paragraaf 5.2. de begrippen uit de theorie geoperationaliseerd die relevant zijn voor de empirische analyse. Operationalisering van begrippen naar meetbare gegevens geschiedt in drie stappen: bepalen van (1) definities, (2) uitgangsvormen en (3) waarden (van Thiel, 2010). In dit onderzoek worden uitspraken gedaan over de vertegenwoordigende rol van Provinciale Statenleden. Het begrip is in het voorgaande hoofdstuk uitgebreid uiteengezet op basis van literatuurstudie. De laatste paragraaf (5.3.) beschrijft de algemene kenmerken van de responsgroep: geslacht, leeftijd, functie, rol en de verhouding per politieke partij en provincie.

4.1. Onderzoeksstrategie

Voor het verzamelen van empirische data wordt in dit onderzoek hoofdzakelijk gebruik gemaakt van kwantitatieve onderzoeksmethoden met aanvullende kwalitatieve onderzoeksmethoden. De onderzoekstechnieken bestaan uit:

- **Kwantitatief survey onderzoek in de vorm van een grootschalige webenquête**
- **diepte interviews als aanvullende empirische data**

4.1.1. Kwantitatief onderzoek: webenquête

Kwantitatief onderzoek is een strategie om een grote onderzoekspopulatie te bereiken. Dat kan door middel van een steekproef, maar dat is in dit geval niet nodig. De onderzoekspopulatie bestaat uit 566 Provinciale Statenleden. Zij zijn als volksvertegenwoordiger door iedere burger te benaderen en e-mail adressen zijn in de meeste gevallen openbaar. Vanwege het relatief kleine aantal kan de volledige onderzoekspopulatie aangeschreven worden middels een webenquête en is een steekproef niet nodig. De keuze voor een web enquête is gebaseerd op het gebruiksgemak en het bereik van de enquête.

4.1.1.1. benadering van de populatie

Een web enquête biedt de mogelijkheid om Statenleden direct te benaderen via een e-mail adres. Voor het onderzoek is van alle 566 Statenleden het persoonlijke e-mailadres achterhaald. Vervolgens zijn alle Provinciale Statenleden benaderd met een introductie e-mail om ze te informeren over de inhoud en praktische kenmerken van de enquête, waaronder het aantal vragen en de tijd die de enquête ongeveer in beslag neemt en het verzoek om deel te nemen aan

de enquête. Statenleden starten de enquête door op een URL te klikken, waardoor zij via een persoonlijke inlogcode aan het onderzoek deelnemen. Data worden gelijk opgeslagen en is direct bereikbaar voor de onderzoeker, ook als de respondent de enquête nog niet volledig heeft ingevuld. Na het invullen wordt de enquête direct verzonden en is verder geen actie van de respondent vereist.

4.1.1.2. Voordelen van een webenquête

Een webenquête heeft een aantal voordelen ten opzichte van een schriftelijke enquête. Het is in eerste instantie goedkoper en de verwerking van resultaten is directer. De webenquête is ontworpen met het programma *Parantion websurvey*. Met het ontwerp biedt het programma de mogelijkheid om vragen te valideren. In dit geval is validatie toegepast bij open vragen in de vorm van: maximaal aantal tekens, beperken van tekens, validatie van minimale en maximale waarden (bijvoorbeeld: voor tijdsbesteding per week is de maximale waarden gelijk aan het maximaal aantal uren in een week '168'). Via 'routing' kunnen vervolgvragen selectief worden voorgelegd aan een respondent, waardoor zij overbodige vragen niet te zien krijgen. Deze optie bespaart de respondent tijd en verwarring tijdens het beantwoorden van de vragen. Bovendien wordt de mogelijkheid voor fout ingevoerde data beperkt. Een ander voordeel is de mogelijkheid voor Statenleden om de enquête op ieder gewenste plaats en tijdstip in te vullen. Na het ontwerp is de enquête ook via dit programma verspreid naar alle Provinciale Statenleden.

Een keerzijde van een webenquête is de mogelijkheid dat het programma, waarmee de enquête wordt ingevuld, niet naar behoren werkt. Er is altijd een mogelijkheid dat het programma vastloopt of foutmeldingen geeft. Om deze mogelijkheden tot een minimum te beperken, is het programma getest op (1) verschillende besturingssystemen: Windows & Mac. (2) verschillende internet browsers: Internet Explorer, Mozilla Firefox, Google Chrome, Safari, Opera en (3) verschillende elektronische apparaten: Desktop PC, laptop, tablet en smartphone. Bij geen van deze media zijn problemen geconstateerd na de testfase.

4.1.1.3. Werkwijze

Het eerste deel van de enquête bevat algemene gegevens van de respondent. Alle data die vooraf bekend is: naam, geslacht, politieke partij, fractiegrootte, provincie, functie, ervaring, coalitie-oppositie, worden niet bij de respondent weergegeven om de enquête zo minimalistisch mogelijk te houden. Inhoudelijk bevat de webenquête specifieke vragen over werkzaamheden, tijdsbesteding, vergoeding, bestuurlijke opschaling en de vertegenwoordigende rol van Statenleden. De enquête leent zich voor dit onderdeel, omdat de vragen theorie gestuurd zijn. De enquête bestaat bijna volledig uit meerkeuzevragen, met enkele open antwoordcategorieën om een antwoord toe te lichten. Door gebruik te maken van meerkeuzevragen is het mogelijk om

antwoorden te vergelijken. De antwoordmogelijkheden moeten zo veel mogelijk uitputtend zijn voor de respondenten. Het ontwerpen van antwoordcategorieën is daarom een secuur en tijdsintensief proces.

De enquête is verdeeld in vijf onderdelen:

1. Algemene vragen
2. Werkzaamheden en tijdsbesteding
3. Bestuurlijke opschaling
4. Vertegenwoordiging van Provinciale Statenleden
5. Vervolgonderzoek

Onderdeel 2 maakt deel uit van een trendonderzoek, waarbij de werkzaamheden, tijdsbesteding en vergoeding van Statenleden vergeleken worden met de resultaten uit het Nationaal Statenledenonderzoek 2010. De enquêtevragen zijn in dit onderdeel gelijk aan het onderzoek uit 2010 (De Jager – de Lange, Flos & Snijder, 2010) om de resultaten vergelijkbaar te maken. Een aanvullend deel van de enquête bestaat uit theoriegestuurde vragen met betrekking tot bestuurlijke opschaling en de roloriëntatie van Provinciale vertegenwoordigers.

De resultaten van de webenquêtes worden anoniem verwerkt. Toch biedt het onderzoek door middel van algemene vragen de mogelijkheid om te differentiëren in demografische aspecten: Leeftijd, geslacht, provincie, politieke partij, functie en ervaring. De keerzijde is dat de betrouwbaarheid van het onderzoek afhankelijk is van de respons op de webenquête van Statenleden. Daarom wordt aan het eind van deze paragraaf de representativiteit van de respons gemeten.

4.1.2. Kwalitatieve methode: diepte interviews

De kwalitatieve onderzoekstrategie is op twee momenten van het onderzoek toegepast in de vorm van intake gesprekken en diepte-interviews. In de eerste ronde hebben oriënterende gesprekken plaatsgevonden met provinciefunctionarissen: Statengriffiers en Statenleden. Middels een open gesprek was het doel om de thema's: werkzaamheden, tijdsbesteding, opschaling en vertegenwoordiging inzichtelijk te maken. Deze begrippen zijn relevant voor de webenquête en middels deze gesprekken was het mogelijk om de abstracte begrippen te koppelen aan provincie als onderzoeksobject. De keuze voor Statengriffiers is bewust gemaakt, omdat zij een overkoepelend beeld hebben van werkzaamheden van Statenleden. Het resultaat van deze gesprekken is een bijdrage aan het operationaliseren van variabelen en de wijze waarop de webenquête is ingericht.

De tweede ronde bestaat uit diepte interviews met Provinciale Statenleden. Uitnodigingen zijn verstuurd aan Statenleden die in de webenquête hebben aangegeven bereid te zijn om deel te nemen aan het vervolgonderzoek. Het betreft dus alleen Statenleden die bekend zijn met de vragen uit de webenquête, waardoor het mogelijk is om de thema's in een gesprek te verdiepen. Bij de interviews komen dezelfde thema's aan bod als in de webenquête, maar de focus is specifiek gericht op de betreffende provincie. Herstructurering vanuit het perspectief van Statenleden is een bestuurskundig unieke situatie. Opschaling voldoet aan deze criteria omdat (1) de plannen van het kabinet actueel zijn, (2) de situatie van opschaling per provincie uniek is en (3) het onderzoek raakvlakken heeft met praktijkgerichte aspecten (werkzaamheden, tijdsbesteding en invulling van de vertegenwoordigende rol). De vragen over werkzaamheden en tijdsbesteding worden op deze manier gesteld aan de functionaris met praktijkervaring.

Uiteindelijk zijn vier interviews uitgevoerd in demografisch verschillende provincies:

Provincie	Aantal inwoners (januari 2013)	Bevolkingsdichtheid inw. / km ²	Bijzonderheden
Provincie Drenthe	489.912	185	Laagste bevolkingsdichtheid per km ²
Provincie Noord-Holland	2.719.764	1.018	Geplande fusie tot landsdeel 'Noordvleugel' in 2016
Provincie Zuid-Holland	3.560.205	1.265	Hoogste bevolkingsdichtheid per km ²
Provincie Limburg	1.121.483	521	

Tabel 1: Demografische gegevens van provincies waar respondenten zijn geïnterviewd

4.2. Operationalisering van de vertegenwoordigende functie

4.2.1. Definitie van begrippen

Roloriëntatie is op basis van literatuurstudie gedefinieerd. Om eenduidige uitspraken te doen op basis van empirische data, worden de definities die voor dit onderzoek gelden in deze paragraaf vastgesteld.

4.2.2. Werkzaamheden & tijdsbesteding

Werkzaamheden en tijdsbesteding zijn een praktische indicator voor de wijze waarop Statenleden invulling geven aan hun taak als vertegenwoordiger. Deze begrippen zijn bovendien concreet opneembaar in de webenquête. Het eenduidig definiëren van werkzaamheden en

tijdsbesteding is complex. Voor operationalisering zal gebruik worden gemaakt van eerder onderzoek naar de werkzaamheden en tijdsbesteding van Provinciale Statenleden. In 2010 zijn de werkzaamheden geoperationaliseerd in de nulmeting van het Nationaal Statenledenonderzoek 2010 (De Jager – de Lange, Flos & Snijder, 2010). De operationalisering in dit onderzoek zijn vervolgens gebaseerd op literatuurstudie en een trendonderzoek naar de werkzaamheden en tijdsbesteding van Raadsleden. Tabel 2 geeft een weergave van de werkzaamheden uit het Nationaal Statenledenonderzoek 2010. Zie de appendix A.2. voor het proces van operationalisering.

Provinciale Statenleden
• Lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten
• Fractievergadering
• Commissievergadering
• Provinciale Statenvergadering
• Internetactiviteiten: e-mail, internetdiscussies, weblog, twitter, etc.
• Partijvergadering/bijeenkomsten
• Telefonische contacten
• Maken van notities en opstellen schriftelijke vragen
• Contact met andere overheden
• Contact met coalitie-/oppositiepartners
• Activiteiten in het kader van het fractievoorzitterschap
• Activiteiten in maatschappelijke organisaties, bijv.
• verenigingsleven of vrijwilligerswerk
• Werkbezoeken
• Persoonlijk contact met (groepen van) burgers
• Contact met vertegenwoordigers van groepen mensen
• Contact met media
• Overige werkzaamheden

Tabel 2: werkzaamheden éénmeting Nationaal Statenledenonderzoek 2010 (De Jager – de Lange, Flos & Snijder, 2010).

In het Nationaal Statenledenonderzoek 2010 zijn de werkzaamheden en tijdsbesteding onderzocht met betrekking tot de doelstellingen van de dualisering. Om dit te bereiken zijn de werkzaamheden ingedeeld in twee categorieën: bestuurlijke- en vertegenwoordigende werkzaamheden. Het onderscheid is tot stand gekomen door survey onderzoek en diepte-interviews uit eerder onderzoek naar de werkzaamheden en tijdsbesteding van Raadsleden in 2009 en 2012 (Post & De Lange, 2009; Theuns, De Jager – de Lange, Flos & Snijder, 2012). Uit de combinatie van literatuurstudie, analyse van enquête onderzoek en diepte-interviews is een lijst ontstaan van bestuurlijke en vertegenwoordigende werkzaamheden van Provinciale Statenleden. Zie tabel 3 voor een overzicht. De werkzaamheden uit tabel drie zijn overgenomen in de vraagstelling van de webenquête.

Bestuurlijke werkzaamheden	Vertegenwoordigende werkzaamheden
Lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten	Internetactiviteiten: e-mail, internetdiscussies, weblog, twitter, etc.
Fractievergadering	Activiteiten in maatschappelijke organisaties, bijv. verenigingsleven of vrijwilligerswerk
Commissievergadering	Werkbezoeken
Provinciale Statenvergadering	Persoonlijk contact met de burgers of groepen van burgers
Internetactiviteiten: e-mail, internetdiscussies, weblog, twitter, etc.	Contact met vertegenwoordigers van groepen mensen
Partijvergadering/bijeenkomst	Contact met de media
Telefonische contacten	
Maken van notities en opstellen van schriftelijke vragen	
Contact met andere overheden	
Contact met coalitie-/oppositiepartners	
Activiteiten in het kader van fractievoorzitterschap	

Tabel 3: Schematische verdeling werkzaamheden in 'bestuurlijk' en 'vertegenwoordigend'

4.2.3. Tijdsbesteding per werkzaamheid.

Volgens de doelstelling van het dualisme: *Herstel van de volksvertegenwoordigende functie van Provinciale Staten* (CEPD, 2005, p.7), besteden Statenleden na dualisering meer tijd aan vertegenwoordigende activiteiten dan vóór dualisering. In 2010 is de nulmeting uitgevoerd in het Nationaal Statenledenonderzoek 2010 (De Jager – de Lange, Flos & Snijder, 2010) Uit die resultaten blijkt dat de gemiddelde tijdsbesteding 23 uur per week bedraagt. De verhouding in tijdsbesteding aan bestuurlijke en vertegenwoordigende werkzaamheden is zichtbaar in figuur 6. Er is een kloof tussen bestuurlijke- en vertegenwoordigende werkzaamheden die conform de doelstellingen van het dualisme kleiner zou moeten worden. De resultaten uit de webenquête van dit onderzoek zijn vergelijkbaar met de resultaten uit 2010. Op die manier kunnen niet alleen de vertegenwoordigende werkzaamheden en tijdsbesteding inzichtelijk worden gemaakt, maar zijn deze werkzaamheden en tijdsbesteding ook zichtbaar in vergelijkend perspectief.

Voor enkele werkzaamheden zijn de waarden in het huidige onderzoek aangepast. Internetactiviteiten zijn toepasbaar voor beide categorieën en deze activiteit komt daarom in het onderzoek uit 2010 in beide categorieën voor. De verhouding in tijdsbesteding aan internetactiviteiten is in het trendonderzoek 2010 (maar ook in het trendonderzoek naar Raadsleden in 2004, 2007 en 2012) 2/3^e bestuurlijk en 1/3^e vertegenwoordigend geweest. In het huidige onderzoek is deze verhouding aangepast naar 1/2 bestuurlijk en 1/2 vertegenwoordigend. De reden van deze wijziging is gebaseerd op de responsdata, waarbij aanvullende vragen zijn gesteld over de mate waarin Statenleden gebruik maken van verschillende internettoepassingen.

Statenleden konden voor het gebruik van internettoepassing als *weblog*, *twitter*, *facebook*, *e-mail*, *persoonlijke website*, *hyves* kiezen uit de volgende antwoordcategorieën:

- minder dan 1 keer per maand
- ongeveer 1 keer per week
- meerdere keren per week
- dagelijks
- Niet van toepassing

Social media (twitter, facebook, hyves, weblog, persoonlijke website) zijn hierbij gecategoriseerd als vertegenwoordigende internetactiviteiten. E-mail kan in beide categorieën vallen. Uit de responsdata is gebleken dat van de gemiddelde tijdsbesteding aan internettoepassingen, meer dan 50% aan social media wordt besteed. De indeling van 1/3 vertegenwoordigend en 2/3 bestuurlijk is in die zin niet houdbaar en zal worden gewijzigd in de verhouding ½. Ten slotte is een laatste categorie toegevoegd als 'overige werkzaamheden'. Hier kunnen Statenleden de tijdsbesteding invullen die zij niet kunnen plaatsen bij één van de genoemde werkzaamheden. Hoe lager de gemiddelde tijdsbesteding aan overige werkzaamheden, desto uitputtender zijn de werkzaamheden die opgenomen zijn in de enquête.

4.2.4. Operationalisering roloriëntatie

Het begrip roloriëntatie wordt in dit onderzoek gebruikt om de individuele rol van provinciale vertegenwoordigers te identificeren. In de literatuurstudie is de roloriëntatie van individuele vertegenwoordigers bestudeerd en geïdentificeerd in twee categorieën: de rol van gemandateerde vertegenwoordiger (trustee) en de rol van de afgevaardigde (delegate). Beide vormen zijn terug te vinden in vrijwel ieder politiek systeem met een democratische grondslag. De uitgangsvormen van roloriëntatie kunnen op verschillende manieren worden geïdentificeerd. In eerste instantie is in dit onderzoek gebruik gemaakt van de uitgangsvormen die Rehfeld (2009) hanteert om trustees en delegates te identificeren. Bij ieder criterium is een enquêtevraag opgesteld die vervolgens wordt geschaald in de trustee/delegate rol. De bijbehorende vragen in de webenquête zijn aan de hand van deze criteria bijna letterlijk overgenomen.

1) de doelstelling van de vertegenwoordiger, gericht op het algemeen belang of specifieke deelbelangen.

Vraag 16a: *Als gekozen Statenlid vertegenwoordig ik...*

Antwoord vraag 16a:

A) ...het algemeen belang

B) ...specifieke deelbelangen

De scores op A en B worden als volgt geïnterpreteerd²:

Trustee rol	Algemeen belang
Delegate rol	Specifieke deelbelangen

2) de voornaamste bron van informatie, waarbij onderscheid bestaat tussen bestuurlijke bronnen en representatieve bronnen.

Vraag 16b: *Bij de beoordeling van een visienota en het vormen van een standpunt, raadpleeg ik als belangrijkste bron van informatie...*

Antwoord Vraag 16b:

- A) ...mijn eigen kennis en/of ervaring*
- B) ...contact met burgers en belangengroepen*
- C) ...mijn partijprogramma/partijgenoten*
- D) ...het coalitieprogramma*

Antwoorden geschaald:

Trustee rol	eigen ervaring / kennis, coalitieprogramma / partijprogramma/partijgenoten
Delegate rol	Contact met burgers en belangengroepen

3) responsiviteit met de burger, waarbij de manier en het moment (of de momenten) van verantwoording aan de burger bepalend is.

Vraag 16C. *Als Statenlid is voor mij het belangrijkste moment/de belangrijkste momenten van verantwoording afleggen aan de burger...*

- A) ...de Provinciale Statenverkiezingen*
- B) ...contacten met burger / belangengroepen*
- C) ...de eigen inbreng en/of die van eventuele fractiegenoten tijdens de Statenvergadering*

---

² Een kanttekening hierbij is dat specifieke deelbelangen niet altijd in strijd zijn met het algemeen belang.

Antwoorden zijn als volgt geschaald:

Trustee rol	Provinciale Statenverkiezingen (eens per vier jaar)
Delegate rol	Contacten met burgers / belangengroepen Eigen inbreng of die van fractiegenoten tijdens de Statenvergadering

Deze drie indicatoren geven inzicht in de rol van Provinciale Staten die ook wel beschreven wordt als 'medebestuurder' of 'vertegenwoordiger'. In de enquête is als extra indicator een overkoepelende vraag gesteld over het vervullen van de vertegenwoordigende functie. De uitgangsvorm is opnieuw gebaseerd op functie als gemandateerde functie of representatieve functie:

Vraag 18

Welke rol van vertegenwoordiger past het best bij u als Statenlid?

Antwoord Vraag 18:

A) Ik ben een gekozen vertegenwoordiger en vervul mijn functie zonder last of ruggespraak

B) Ik vertegenwoordig de belangen van de kiezers en ik laat me leiden door hun voorkeuren

Antwoorden geschaald:

Trustee rol	Gekozen vertegenwoordiger die de functie zonder last of ruggespraak vervult.
Delegate rol	Het verdedigen van de belangen van de kiezer en laten leiden door hun voorkeuren.

Om de roloriëntatie te meten zijn de vier indicatoren geschaald, waarbij de waarden van indicatoren toepasbaar zijn voor de trustee- of delegaterol. In totaal kunnen respondenten vier punten scoren op de indicatoren voor trustee en vier punten voor de indicatoren van delegate. Het is niet mogelijk om voor beide roloriëntaties te scoren op één indicator. Uiteindelijk zijn de scores opgeteld en is bepaald dat de roloriëntatie geïdentificeerd wordt als respondenten een score van drie of vier hebben op één van beide roloriëntaties. Scores die niet binnen het bereik van trustee of delegate vallen, worden toegekend aan de categorie 'politico'.

Uit literatuurstudie is gebleken dat de institutionele setting mogelijk van invloed is op de roloriëntatie van vertegenwoordigers. Deze veronderstelling is opgenomen in dit onderzoek naar de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden. Voor de empirische analyse wordt de roloriëntatie van Provinciale Statenleden gemeten. In het kader van de institutionele setting in

Nederland is de verwachting dat de roloriëntatie van Provinciale Statenleden vooral uit trusteees bestaat.

4.2.5. Operationalisering partij invloed

Één van de invloedsfactoren op de roloriëntatie is de politieke partij. Nederland kent verschillende politieke partijen die in de provincies vertegenwoordigd zijn. Een deel van de partijen maakt deel uit van een landelijke politieke partij, maar er zijn ook regionale partijen. Iedere partij kan met een verschillend aantal zetels vertegenwoordigd zijn in de provinciale Staten en niet iedere partij is in elke provincie vertegenwoordigd. In de theorie wordt vooral het begrip partijdiscipline gehanteerd als invloedsfactor van roloriëntatie, waarbij gesteld is dat coalitiepartijen een hogere partijdiscipline hanteren dan oppositiepartijen.

Voor hypothese 2: *De roloriëntatie van delegate komt relatief meer voor bij oppositiepartijen dan bij coalitiepartijen* wordt de roloriëntatie gedifferentieerd voor coalitiepartijen en oppositiepartijen. Van ieder Statenlid is vooraf bekend of ze deel uit maken van een coalitie- of oppositiepartij.

4.2.6. operationalisering invloed van bestuurlijke schaal

Bestuurlijke schaal wordt in de literatuur beschreven als mogelijke invloedsfactor van de vertegenwoordigende rol. Hiervoor zijn indicatoren opgesteld die het mogelijk maken om hypothese 3 en 4a/b te toetsen. Hypothese drie heeft betrekking op de afstand tussen de vertegenwoordiger en de burger. De bevolkingsdichtheid van een district geldt hier als indicator voor afstand tot de burger. In de literatuur worden aanvullende eigenschappen toegekend aan deze indicator, zoals landelijke districten en metropooldistricten (Rehfeld, 2009; Wahlke, 1959). Deze studies zijn gebaseerd op de Verenigde Staten en deze indicatoren zijn niet vergelijkbaar voor Nederlandse districten. De afstand tot de burger is daarom beperkt tot de bevolkingsdichtheid.

Een twee indicator voor het verband tussen roloriëntatie en bestuurlijke schaal is de vertegenwoordigende focus. De vertegenwoordigende focus is in de theorie genoemd door Wessels (2005) Thomassen (1991) en Wahlke et al. (1959) en heeft drie dimensies:

- 1) De provincie als district '*constituency-focus*'
- 2) Burger of groep van burgers '*Client-focus*'
- 3) De politieke partij '*Party-focus*'

In de webenquête is aan Statenleden gevraagd om met rangorde aan te geven waar zij zich als vertegenwoordiger het meest mee verbonden voelen. De antwoordmogelijkheden zijn gebaseerd op de indicatoren: *Party-focus*, *constituency-focus* (kan provincie of regio zijn), *client-focus*. De vraag is aan Statenleden als volgt voorgelegd:

Vraag 19a. De motivatie om de provincie te vertegenwoordigen kan per individu verschillen. In de volgende vraag kunt u aangeven waar u zich in uw functie het meest verbonden mee voelt.

Geef aan waar u zich het meest verbonden mee voelt door te rangschikken van 1 t/m 4 (1 voelt u zich het meest mee verbonden, 4 voelt u zich het minst mee verbonden). Gebruik alleen hele cijfers van 1 t/m 4, ieder cijfer mag maar één keer worden gebruikt.

Antwoord Vraag 19a:

De provincie

Antwoord: nr. 1 t/m 4

Een regio / streek / gemeente(n) binnen de provincie

Antwoord: nr. 1 t/m 4

Individuele burgers / belangengroepen

Antwoord: nr. 1 t/m 4

Mijn politieke partij / partij ideaal

Antwoord: nr. 1 t/m 4

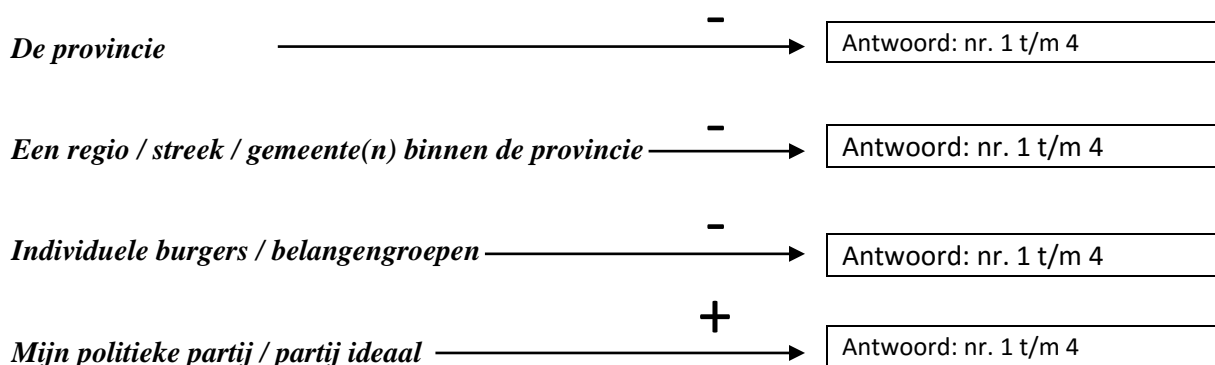
Hypothese 4b is gebaseerd op de veronderstelling dat de partij-focus toeneemt naarmate de bestuurlijke schaal groter is. Daarvoor is het noodzakelijk om een tweede meting uit te voeren na bestuurlijke opschaling. Dat is op dit moment niet mogelijk, omdat bestuurlijke opschaling nog niet daadwerkelijk is uitgevoerd. De veronderstelling wordt daarom getoetst op basis van de vertegenwoordigende focus die Statenleden naar verwachting hebben indien de provincies zijn opgeschaald. Vraag 19 uit de webenquête is daarvoor opnieuw voorgelegd, met een beschrijving over de feitelijke effecten van bestuurlijke opschaling om subjectieve interpretatie tot een minimum te beperken. De uitleg is als volgt geformuleerd:

Wanneer bestuurlijke opschaling plaatsvindt, neemt de omvang van de provinciegrenzen en het aantal inwoners toe en zou u daarmee een nieuw gebied met meer burgers vertegenwoordigen. Dit kan van invloed zijn op de aspecten waar u zich verbonden mee voelt binnen de nieuwe provinciegrenzen.

Vraag 19b. In de volgende vraag kunt u aangeven waar u zich binnen de nieuwe provinciegrenzen het meest verbonden mee zou voelen door te rangschikken van 1 t/m 4. (1 voelt u zich het meest mee verbonden, 4 voelt u zich het minst mee verbonden). Gebruik alleen hele cijfers van 1 t/m 4, ieder cijfer mag maar één keer worden gebruikt.

Als de veronderstelling uit de theorie correct is, zal de focus van vertegenwoordigers veranderen onder invloed van bestuurlijke opschaling. Om hypothese 4b te handhaven, moet er een significant verschil zijn in de vertegenwoordigende focus van Provinciale Statenleden, waarbij de partij-focus toegenomen bij bestuurlijke opschaling. In het onderstaande zijn is het verwachte effect op basis van bestuurlijke opschaling weergegeven:

Antwoord vraag 19b:

4.3. Respons

De webenquête is verspreid in juni 2013 door middel van een persoonlijke uitnodiging per email onder alle 566 Provinciale Statenleden. 34 Statenleden konden in eerste instantie niet worden bereikt door onbekende redenen. Twee dagen na het verzenden van de uitnodigingen zijn alsnog alle 566 Statenleden, waar mogelijk via een alternatief e-mail adres benaderd. Om de respons te verhogen is gekozen voor een persoonlijke benadering. De Statengriffie van alle 12 provincies zijn benaderd met als doel om het onderzoek intern te communiceren. Na twee weken is een herinnering gestuurd, waarna de respons nog een extra impuls kreeg. 216 Statenleden (38,2%) hebben gereageerd op de uitnodiging. 24 van deze respondenten hebben de vragenlijst niet volledig ingevuld en zullen uit overweging van betrouwbaarheid niet worden meegenomen in de analyse. Uiteindelijk hebben 194 Statenleden (34,3%) de webenquête volledig ingevuld. De data van deze 194 respondenten wordt verwerkt in de analyse.

4.3.1. representativiteit van de responsgroep

In totaal heeft een derde deel van alle Provinciale Statenleden deelgenomen aan de webenquête. Aan de hand van algemene gegevens kan de representativiteit van de respondenten worden bepaald. Gegevens worden gedifferentieerd op demografische aspecten 'geslacht' 'leeftijd' 'opleidingsniveau' 'functie' 'rol' 'provincie' en 'politieke partij'. In de onderstaande tabellen zijn de percentuele verhoudingen tussen de bovengenoemde aspecten weergegeven. De eerste kolom geeft de verschillende variabelen weer, de tweede kolom de verhoudingen van de respons, de derde kolom de verhoudingen in de onderzoekspopulatie en de laatste kolom het verschil tussen de twee. De representativiteit is getoetst op significantie door middel van een Chi-kwadraat 'goodness of fit toets'³. Voor iedere variabele is de volgende nulhypothese en een alternatieve hypothese opgesteld:

---

³ Zie appendix I voor het overzicht van deze toetsen.

H₀: Er is geen significant verschil tussen de onderzoekspopulatie en de responsgroep.

H₁: Er is een significant verschil tussen de onderzoekspopulatie en de responsgroep.

H₀ wordt verworpen bij een betrouwbaarheidsinterval van 5% ($\alpha < 0,05$). Verwerping wil zeggen dat de responsgroep niet representatief is ten opzichte van de onderzoekspopulatie.

4.3.2. Geslacht

	percentage respondenten	percentage onderzoekspopulatie	Vershil
Geslacht			
Man	71,5%	67,7%	3,8%
Vrouw	28,5%	32,3%	-3,8%

Tabel 2: Verhouding politieke partijen, respons – populatie

In vergelijking met de totale populatie hebben relatief meer mannen gereageerd dan vrouwen. Wanneer de verhouding wordt vergeleken met de onderzoekspopulatie, is er een verschil van 3,8%. Door middel van de Chi-Kwadraat toets is vastgesteld dat het aantal mannen en vrouwen in de responsgroep evenredig verdeeld is ten opzichte van de populatie ($\alpha = 0,237$). De berekening is volledig weergegeven in de appendix.

4.3.3. Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de responsgroep is 51,3 jaar. De leeftijd is gebaseerd op het meetmoment in de webenquête (mei 2013). Het jongste Statenlid is 23 jaar en het oudste Statenlid 75 jaar. De spreiding van leeftijd is bij benadering normaal verdeeld. Er is geen significant verschil in leeftijd. Omdat het leeftijdsgemiddelde van de populatie niet gemeten kan worden, is de gemiddelde leeftijd van Statenleden uit eerder onderzoek meegenomen.

4.3.4. Opleidingsniveau

Het opleidingsniveau is ingedeeld in zeven categorieën: *Geen opleiding*, *Lager onderwijs*, *Lager beroepsonderwijs*, *Middelbaar onderwijs*, *Middelbaar beroepsonderwijs*, *Hoger beroepsonderwijs en (Post) Wetenschappelijk onderwijs*. Opvallend is dat 86% van de respondenten hoog opgeleid is (36,8% hoger beroepsonderwijs en 48,7% (post) wetenschappelijk onderwijs). Geen enkele respondent geeft aan lager onderwijs, lager beroepsonderwijs te hebben gehad als hoogst genoten opleiding, evenals voor de categorie 'geen opleiding'. Er zijn geen concrete gegevens van de gehele populatie.

4.3.5. Functie

	percentage respondenten	percentage onderzoekspopulatie	Vershil
Functie			
Statenlid	74,6%	77,4%	-2,8%
Fractievoorzitter	25,4%	22,6%	2,8%

Tabel 3: Verhouding naar functie, respons – populatie

De responsgroep is representatief met de onderzoekspopulatie als het gaat om de verhouding Statenleden en fractievoorzitters. De Chi-kwadraattoets toont geen significant verschil ($\alpha = 0,391$).

4.3.6. Rol 'coalitie' – 'oppositie'.

	percentage respondenten	percentage onderzoekspopulatie	Vershil
Rol			
Coalitie	57,5%	55,1%	2,4%
Oppositie	42,5%	44,9%	-2,4%

Tabel 4: Verhouding coalitie – oppositie, respons – populatie

Het aantal leden van een coalitiepartij en leden van een oppositiepartij komen in verhouding tussen de responsgroep en de onderzoekspopulatie overeen. De Chi-kwadraattoets toont geen significant verschil ($\alpha = 0,470$).

4.3.7. verhouding politieke partijen

	percentage respondenten	percentage onderzoeks- populatie	Vershil
Politieke partij			
VVD	20,6%	19,8%	0,8%
PvdA	17,5%	18,9%	-1,4%
CDA	10,3%	15,2%	-4,9%
D66	12,4%	7,6%	4,8%
SP	11,9%	9,9%	2,0%
PVV	5,7%	10,4%	-4,8%
Groen Links	3,6%	5,8%	-2,2%
ChristenUnie	5,7%	4,2%	1,4%
SGP	4,1%	2,1%	2,0%
50 Plus	2,6%	1,6%	1,0%
PvdD	1,0%	1,2%	-0,2%
Regionale partijen	4,6%	3,2%	1,5%
Totaal	100,0%	100,0%	
N	194	566	

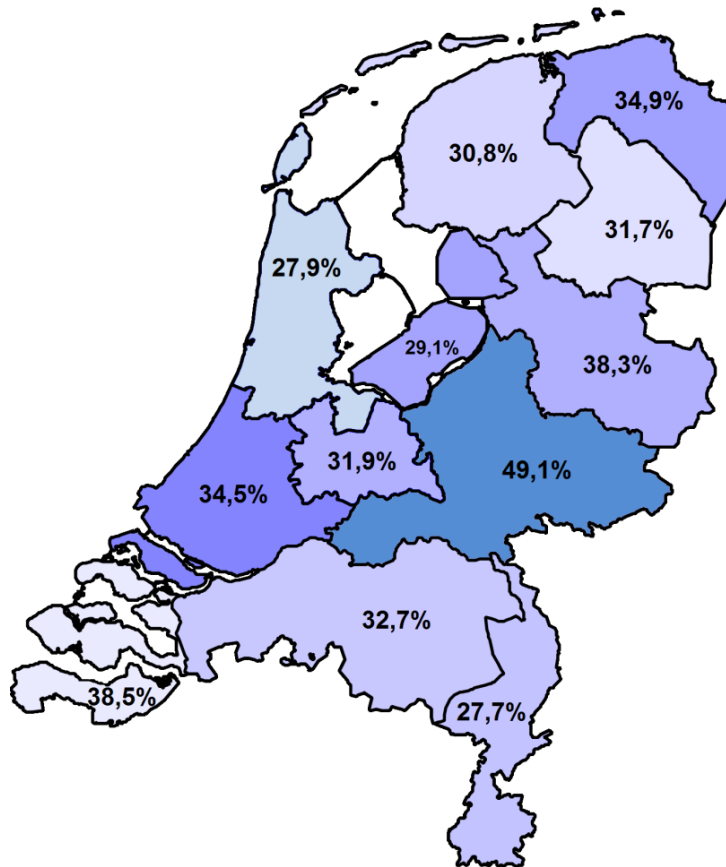
Tabel 5: Verhouding politieke partijen, respons – populatie

De verhouding tussen de respons en de populatie varieert per politieke partij. De variëteit is groot, aangezien het per provincie en per partij afhankelijk welk individu reageert op de enquête. In dit geval zijn er een aantal uitschieters, waarbij het CDA en de PVV ondervertegenwoordigd zijn in de enquête en D66 oververtegenwoordigd. Kleine partijen kunnen voor een relatief groot verschil in verwachte waarden zorgen. De verwachtingswaarde⁴ van drie partijen (25%) is kleiner dan vijf. Om die reden kan geen uitspraak over de representativiteit worden gedaan op basis van de Chi-kwadraat toets (Klamer, 2010, p.332).

4.3.8. Verhouding provincies

In figuur 8 is het percentage respondenten per provincie weergegeven ten opzichte van het totaal aantal Statenleden per provincie. Op het eerste gezicht is de verhouding relatief gelijkwaardig met een gemiddelde respons per provincie van 33,9%. De provincie Limburg is het minst vertegenwoordigd met een responspercentage van 27,7%. Een enkele uitschieter is de provincie Gelderland met een responspercentage van 49,1%. De hoge waarde in Gelderland kan mogelijk verklaard worden door het bezoek dat heeft plaatsgevonden in de eerste interviewronde en de interne communicatie van het onderzoek door de Statengriffie.

⁴ De verwachtingswaarden zijn in de appendix weergegeven. In deze tabel zijn alleen percentages weergegeven.

Figuur 11: Respons per provincie (percentages)

Er is opnieuw een Chi-Kwadrat toets uitgevoerd om te bepalen of de provincies in de responsgroep evenredig vertegenwoordiging vertegenwoordigd zijn. Met een waarde ($\alpha = 0,913$) kan de nulhypothese worden gehandhaafd en kunnen we stellen dat de responsgroep representatief is ten opzichte van de populatie.

4.4. Recapitulatie

De empirische data wordt door middel van een webenquête en diepte-interviews verkregen. De combinatie van onderzoeksmethoden is uitgevoerd om de interne validiteit te verhogen. Om de externe validiteit inzichtelijk te maken is de responsgroep in dit hoofdstuk inzichtelijk gemaakt. De responsgroep bestaat uit 194 Statenleden die representatief zijn verdeeld over provincies, geslacht, functie, coalitie-oppositie. Met een representatieve responsgroep is de externe validiteit hoger en kunnen generaliserende uitspraken over de onderzoekspopulatie met meer zekerheid worden gedaan. Om de roloriëntatie van de responsgroep te meten is het begrip geoperationaliseerd en zijn indicatoren opgesteld. Vervolgens zijn de drie factoren van invloed geoperationaliseerd op basis van de opgestelde hypothesen. Deze factoren zijn (1) de institutionele taak ten opzichte van de roloriëntatie. (2) eigenschappen van politieke partijen, met partijdiscipline verwerkt in de coalitie-oppositie rol. (3) bestuurlijke opschaling door concrete vragen over de houding ten opzichte van opschaling en de verbondenheid te meten.

5. Onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het empirisch onderzoek uiteengezet in de vorm van kruistabellen en correlatietabellen. Centraal staat de vraag welke opvatting Provinciale Statenleden hebben over hun vertegenwoordigende invullen en welke factoren deze roloriëntatie beïnvloeden.

5.1. Tijdsbesteding van Provinciale Statenleden

In deelvraag twee wordt gevraagd naar de opvatting van Provinciale Statenleden over hun vertegenwoordigende functie. Door middel van een grootschalige webenquête is de praktische invulling met betrekking tot werkzaamheden en tijdsbesteding inzichtelijk gemaakt. Gemiddeld besteden Statenleden 23 uur per week aan Statenwerk. De gemiddelde tijdsbesteding per werkzaamheid is in figuur X weergegeven in de vorm van absolute uren en de relatieve verhouding.

	Tijdsbesteding gemiddeld per maand 2013 N=204	% van het totaal 2013 Provinciale Statenleden N=204
Bestuurlijke activiteiten		
Lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten	17,0	18,3%
Fractievergadering	8,0	8,6%
Commissievergadering	7,5	8,1%
Provinciale Statenvergadering	7,2	7,8%
Internetactiviteiten: e-mail, internetdiscussies, weblog, twitter, etc.	6,0	6,4%
Partijvergadering/bijeenkomsten	4,1	4,4%
Telefonische contacten	2,9	3,2%
Maken van notities en opstellen schriftelijke vragen	3,5	3,8%
Contact met andere overheden	2,8	3,1%
Contact met coalitie-/oppositiepartners c.q. vergadering	2,7	2,9%
Activiteiten in het kader van het fractievoorzitterschap	1,8	1,9%
Totaal Bestuurlijke activiteiten	63,56	68,3%

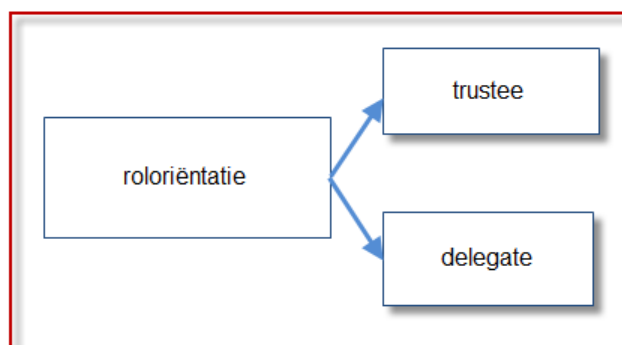
Volksvertegenwoordigende activiteiten		
Internetactiviteiten: e-mail, internetdiscussies, weblog, twitter, etc.	6,0	6,4%
Activiteiten in maatschappelijke organisaties, bijv. verenigingsleven of vrijwilligerswerk	4,8	5,1%
Werkbezoeken	6,4	6,9%
Persoonlijk contact met (groepen van) burgers	3,8	4,1%
Contact met vertegenwoordigers van groepen mensen	2,5	2,6%
Contact met media	1,1	1,2%
Totaal Volksvertegenwoordigende activiteiten	24,47	26,3%
Overige activiteiten	5,0	5,4%
Totaal	93,1	100,0%

Figuur 12: Gemiddelde tijdsbesteding per werkzaamheid door Provinciale Statenleden (bestuurlijk-vertegenwoordigend)

De indeling van bestuurlijke en vertegenwoordigende werkzaamheden uit het Nationaal Statenledenonderzoek 2010 is hier aangehouden. De verhouding in tijdsbesteding is 68,3% bestuurlijk en 26,3% vertegenwoordigend. Statenleden besteden gemiddeld de meeste tijd aan het lezen van stukken en vergaderen, samen 42,8% van de totale maandelijkse tijdsbesteding. Aan internetactiviteiten en werkbezoeken wordt relatief de meeste tijd besteed in de categorie vertegenwoordigende werkzaamheden.

5.2. Roloriëntatie: trustee - delegate

In theorie wordt bij de verschillende invulling van de vertegenwoordigende rol onderscheid gemaakt tussen de gemandateerde vertegenwoordiger 'trustee' en de afgevaardigde 'delegate'. Aan de hand van empirische data wordt hetzelfde onderscheid bij Provinciale Statenleden voorgelegd. De verwachting is dat deze roloriëntatie, zoals in figuur 10 geïllustreerd, ook bij Provinciale Statenleden tot uiting komt.

Figuur 13: theoretische verwachting van roloriëntatie Provinciale Statenleden

In hoofdstuk drie zijn uitgangsvormen benoemd die de rol van vertegenwoordigers meetbaar maken voor empirisch onderzoek. In de webenquête zijn deze indicatoren toegepast, onder andere in de vorm van drie indicatoren afkomstig uit de theorie (Rehfeld, 2009): welk belang dient de vertegenwoordiger, wat is de belangrijkste bron van informatie en hoe responsief is de vertegenwoordiger met de burger.

Bij de eerste vraag, *‘als verkozen Statenlid vertegenwoordig ik...’* geeft 92% aan het algemeen belang te dienen. De overige 8% geeft aan specifieke belangen te dienen.

De tweede vraag *‘Bij de beoordeling van een visienota en het vormen van een standpunt, raadpleeg ik als belangrijkste bron van informatie..’* zijn de antwoorden verdeeld. Het merendeel van de respondenten volgt de eigen visie (35%) of het partijprogramma/partijgenoten (33%) bij het innemen van een standpunt. 24% vindt de input van burgers en belangengroepen het belangrijkste en slechts 8% het coalitieprogramma.

De derde indicator, gebaseerd op de vraag *‘Als Statenlid is voor mij het belangrijkste moment/de belangrijkste momenten van verantwoording afleggen aan de burger...’* geeft het grootste percentage respondenten (40%) aan gedurende de ambtstermijn verantwoording af te leggen aan de burger. 37% geeft aan dat de eigen inbreng of die van collega’s tijdens de Statenvergadering het belangrijkste is. 23% van de respondenten zien de Provinciale Statenverkiezingen als belangrijkste moment van verantwoording.

Ten slotte is een overkoepelende vraag ingesteld als controlevraag, waarin gevraagd wordt naar de opvatting van de vertegenwoordigende functie. De antwoordmogelijkheden ‘gemandateerde vertegenwoordiger’ of ‘afgevaardigde’ zijn afgeleid van de termen die in de theorie gebruikt worden als ‘trustee’ en ‘delegate’. Overeenkomstig met de eerste indicator, heeft een ruime meerderheid van 80% de opvatting van een gemandateerde vertegenwoordiger. 20% vat de vertegenwoordigende rol op als afgevaardigde. Op basis van deze scores, zijn de respondenten uit het empirisch onderzoek ingedeeld op basis van roloriëntatie.

Roloriëntatie	Aantal	Percentage
Trustee	131	67,5%
Delegate	18	9,3%
Politico	45	23,2%
Totaal	194	100%

Tabel 6: Roloriëntatie van Provinciale Statenleden

De roloriëntatie als trustee komt meer voor dan de delegate rol. Gelet op absolute aantallen gaat het om een 1:7 verhouding tussen respectievelijk delegates en trustees. De overige 23,2% die niet binnen één van de roloriëntaties geplaatst kon worden is hier geschaald als 'politico'.

De eerste stap is de verdeling van trustees en delegates uiteenzetten in algemene dimensies, waaronder geslacht, leeftijd, ervaring, functie, politieke partij, coalitie-oppositie, en per provincie.

5.3. Algemene resultaten met betrekking tot de roloriëntatie

5.3.1. Geslacht

Verdeling geslacht	Man	Vrouw
Trustee	74,8%	60%
Politico	21,6%	27,3%
Delegate	7,9%	12,7%

Tabel 7: roloriëntatie naar geslacht

Er zijn geen opvallende verschillen als het gaat om de rol verhouding bij mannen en vrouwen. Beide zitten de waarde rond het gemiddelde, waarbij het percentage delegates iets hoger is bij vrouwen dan bij mannen.

5.3.2. Leeftijd

Rol naar leeftijd	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79
Trustee	63,6%	61,5%	65,0%	75,4%	65,3%	57,1%
Politico	27,3%	23,1%	32,5%	16,4%	22,4%	28,6%
Delegate	9,1%	15,4%	2,5%	8,2%	12,2%	14,3%

Tabel 8: Roloriëntatie naar leeftijd

De respondenten zijn normaal verdeeld over de leeftijdscategorieën. De verdeling in roloriëntatie vertoont hetzelfde patroon. In de uiterste leeftijdscategorieën (30-39 en 70-79) ligt het percentage delegates boven het gemiddelde, terwijl het aantal delegates in de middelste categorieën (40-59 jaar en 50-59 jaar) onder het gemiddelde ligt.

5.3.3. Functie

Verdeling functie	Statenlid	Fractievoorzitter	Gemiddeld
Trustee	67,3%	67,6%	67,5%
Politico	20,4%	24,1%	23,2%
Delegate	12,2%	8,3%	9,2%

Tabel 9: Roloriëntatie naar ervaring

De verschillen in roloriëntatie tussen Statenleden en fractievoorzitters is gering. Het percentage trustees is ongeveer gelijk en het aantal delegates is hoger onder Statenleden.

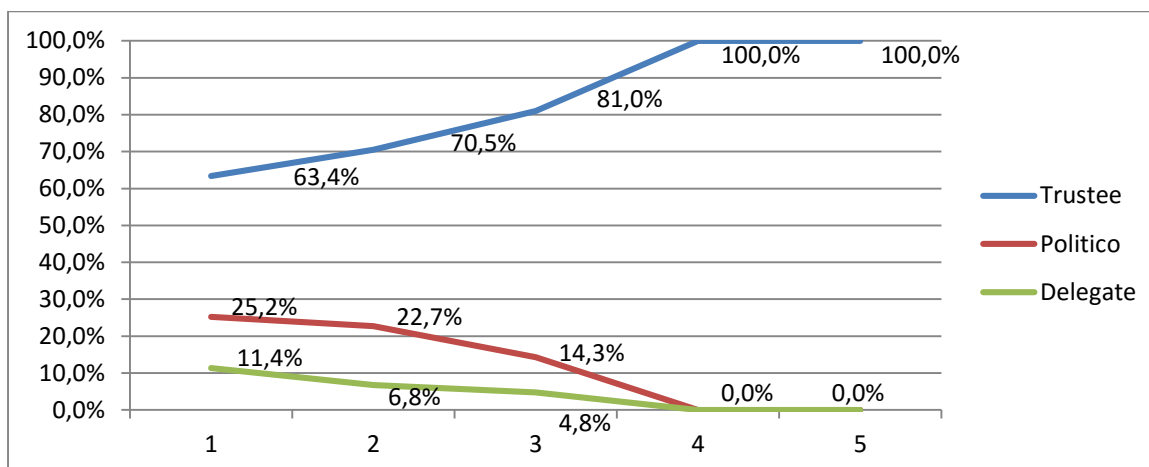
5.3.4. Ervaring

De dimensie ervaring, hier weergegeven als aantal termijnen dat een Statenlid actief is, wordt uitgezet tegen de roloriëntatie van Statenleden. Het grootste deel van de respondenten die ingedeeld zijn per roloriëntatie (82,5%) is één of twee termijnen actief als Statenlid. De overige respondenten zijn meer dan twee termijnen actief met een maximale waarde van vijf termijnen. De verhouding van roloriëntatie is in tabel 13 weergegeven.

Aantal termijnen als Provinciale Statenlid					
Verdeling ervaring	1	2	3	4	5
Trustee	63,4%	70,5%	81,0%	100%	100%
Politico	25,5%	22,7%	14,3%	0%	0%
Delegate	15,4%	8,8%	5,9%	0%	0%

Tabel 10: Roloriëntatie naar ervaring

Er is een lineaire ontwikkeling in de verhouding tussen trustees en delegates op het gebied van ervaring. Respondenten die de delegate rol aannemen komen voor bij één tot en met drie termijnen en daar buiten niet meer. Tevens is het aantal delegates relatief lager naarmate het aantal ambtstermijnen toeneemt. De ontwikkeling is schematisch weergegeven in figuur 12.

Figuur 14: Verhouding trustee - delegate ten opzichte van het aantal ambtstermijnen

5.4. Resultaten met betrekking tot het partijstelsel

5.4.1. Politieke partij

Roloriëntatie / Politieke partij	N	Trustee	Politico	Delegate
VVD	40	80,0%	15,0%	5,0%
PvdA	34	61,8%	32,4%	5,9%
D66	24	62,5%	25,0%	12,5%
SP	23	52,2%	26,1%	21,7%
CDA	20	70,0%	30,0%	0,0%
ChristenUnie	11	54,5%	45,5%	0,0%
PVV	11	54,5%	27,3%	18,2%
Regionale partijen	9	88,9%	0,0%	11,1%
SGP	8	75,0%	12,5%	12,5%
Groen Links	7	71,4%	14,3%	14,3%
50 Plus	5	80,0%	0,0%	20,0%
PvdD	2	100,0%	0,0%	0,0%

Tabel 11: Roloriëntatie naar politieke partij, aflopend op basis van aantal respondenten

In tabel 15 is de verhouding in roloriëntatie van politieke partij weergegeven. Het gaat om de verhouding per afzonderlijke partij, dus er is geen rekening gehouden met het aantal zetels van de partij. In iedere politieke partij is de trustee rol meer dan 50% vertegenwoordigd. Dit is in overeenstemming met de gemiddelde trustee-delegate verhouding. De verhouding van de delegate en politico rol is meer verdeeld. Opvallend is dat de delegate rol helemaal niet voorkomt

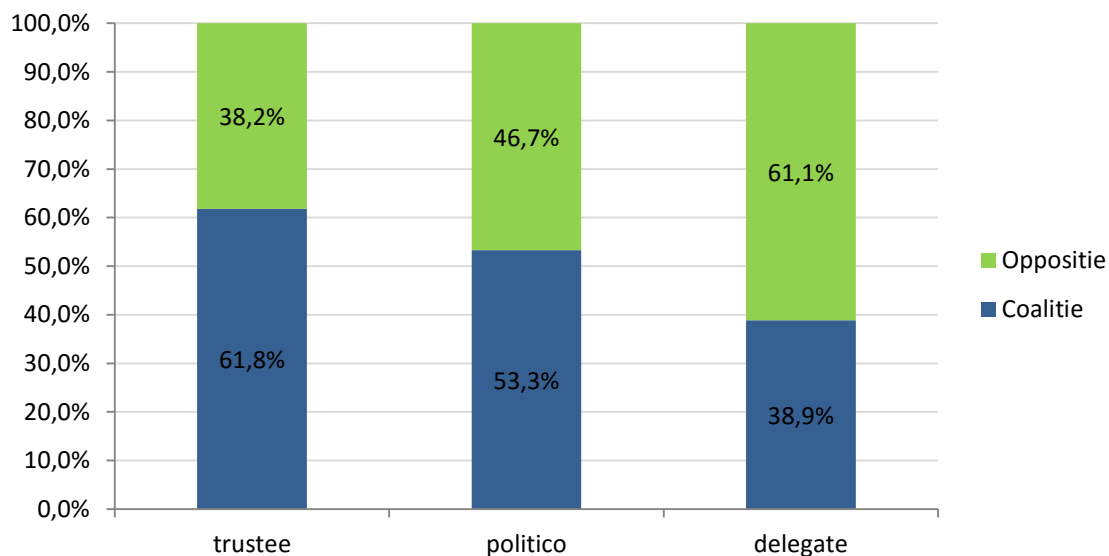
bij het CDA en de ChristenUnie. Een ander opvallend aspect is dat bijna 75% van de delegates verdeeld zijn over vier partijen. Voor de invloed van het partijstelsel is het begrip partijdiscipline meegenomen in de vorm van de formele rol in de Provinciale Staten (coalitie-oppositie).

5.4.2. Coalitie – oppositie

Bij de verhouding tussen coalitie - oppositie is een zichtbaar patroon te herkennen. De delegate rol komt het meest voor bij Statenleden van een oppositiepartij, terwijl de trustee rol het meest voorkomt bij Statenleden leden van een coalitiepartij.

Verdeling coalitie-oppositie	Coalitie	Oppositie
Trustee	61,8%	38,2%
Politico	53,3%	46,7%
Delegate	38,9%	61,1%

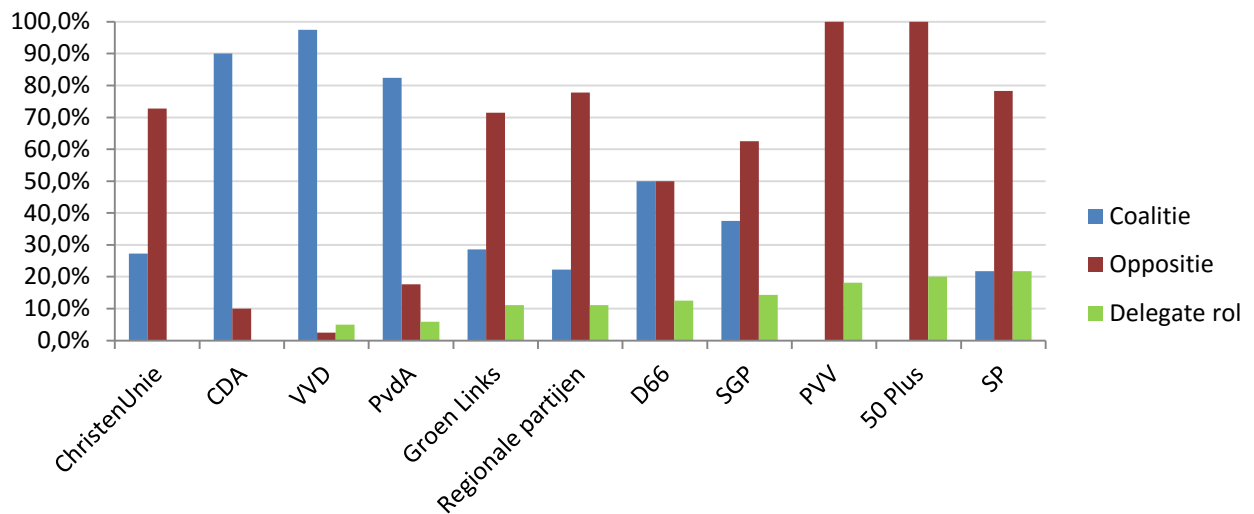
Tabel 12: Roloriëntatie naar partijpositie (coalitie – oppositie)

Figuur 15: Coalitie-oppositielid per roloriëntatie

Met een vergelijkend worden de verhoudingen inzichtelijk gemaakt. Zo bestaat het aantal oppositiepartijen vooral uit kleine fracties en is ook de verhouding coalitie - oppositie zichtbaar in de roloriëntatie per politieke partij. De drie grote partijen VVD, PvdA en CDA zijn voornamelijk als coalitiepartij vertegenwoordigd, evenals dat de roloriëntatie bij deze partijen vooral uit trustees bestaat. Partijen die uitsluitend oppositie voeren, zoals de PVV en de 50 plus partij, hebben een

hoger percentage delegates. Een compleet beeld van de verhouding coalitie - oppositie en de vertegenwoordiging van de delegate rol is geïllustreerd in figuur 14.⁵

Figuur16: Percentage delegates in vergelijking met de verhouding coalitie-oppositie leden

Er is een duidelijk patroon zichtbaar wanneer het percentage delegates oplopend wordt weergegeven in het schema. Coalitiepartijen (overwegend links in het schema) bezitten een relatief laag percentage aan delegates of er is geen delegate-rol aanwezig. Oppositiepartijen (overwegend rechts in het schema) bezitten een relatief hoog percentage delegates.

5.5. Resultaten met betrekking tot de bestuurlijke schaal

5.5.1. roloriëntatie per provincie

Voor de bestuurlijke schaal zijn twee dimensies relevant: (1) afstand tussen vertegenwoordiger en burger en (2) de vertegenwoordigende focus. In figuur X is de roloriëntatie per provincie weergegeven.

Roloriëntatie per Provincie	Trustee	Politico	Delegate
Drenthe	61,5%	38,5%	0,0%
Friesland	71,4%	21,4%	7,1%
Zeeland	66,7%	26,7%	6,7%
Groningen	50,0%	35,7%	14,3%
Flevoland	91,7%	0,0%	8,3%
Overijssel	83,3%	16,7%	0,0%

⁵ De Partij voor de Dieren is niet meegenomen in deze analyse, omdat het totaal aantal respondenten bij deze partij lager is dan vijf en daardoor niet meegenomen wordt in de statistische analyse.

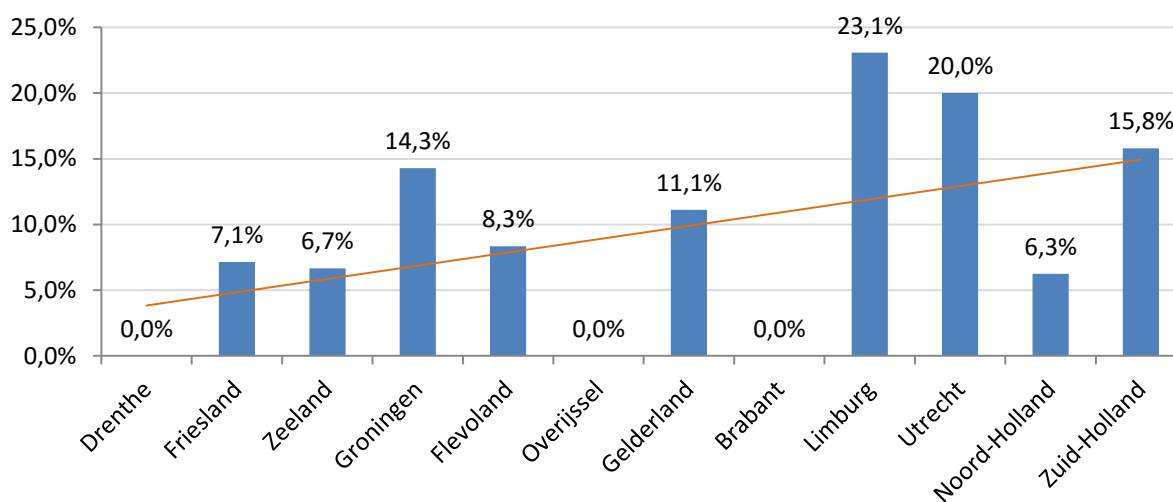
Gelderland	66,7%	22,2%	11,1%
Noord-Brabant	72,2%	27,8%	0,0%
Limburg	69,2%	7,7%	23,1%
Utrecht	53,3%	26,7%	20,0%
Noord-Holland	62,5%	31,3%	6,3%
Zuid-Holland	63,2%	21,1%	15,8%

Tabel13: Roloriëntatie per provincie

Uit deze gegevens kan worden geconstateerd dat de delegate rol niet voor komt in de provincie Drenthe, Noord-Brabant en Overijssel. Het percentage delegates is het hoogst in de provincie Limburg en Utrecht.

5.5.2. afstand tot de burger

In hypothese 3 is verondersteld dat het aantal delegates afneemt naarmate de afstand tot de burger toeneemt. Hiervoor zijn de provincies geschaald op basis van bevolkingsdichtheid. In figuur 16 is het percentage delegates weergegeven ten opzichte van de provincies met oplopende bevolkingsdichtheid.

Figuur 17: Percentage delegates per provincie oplopend in bevolkingsdichtheid

Delegates komen verspreid voor in het model. De lineaire trendlijn is positief en wijst erop dat het percentage delegates toeneemt naarmate de bevolkingsdichtheid toeneemt. Anders geformuleerd neemt het percentage delegates toe naarmate de afstand tot de burger afneemt.

5.5.3. Vertegenwoordigende focus

Een tweede indicator is de vertegenwoordigende focus. In de webenquête is aan Statenleden gevraagd waar zij zich als vertegenwoordiger het meest verbonden mee voelen op een schaal

van één tot en met vier, waarbij zij de meeste verbondenheid uitdrukken met nummer één en de minste verbondenheid met nummer vier. In het onderstaande schema zijn de percentages weergegeven van de scores die per indicator zijn gegeven, op basis van de meeste verbondenheid en de minste verbondenheid (extreme 1 en 4)

Verbondenheid Huidige situatie	Provincie	Regio / streek Gemeente(n)	Burger	Politieke partij
Meest verbonden (1)	23,2%	14,4%	10,3%	52,1%
Minst verbonden (4)	22,7%	29,9%	36,6%	10,8%

Tabel 14: Verbondenheid in de huidige situatie

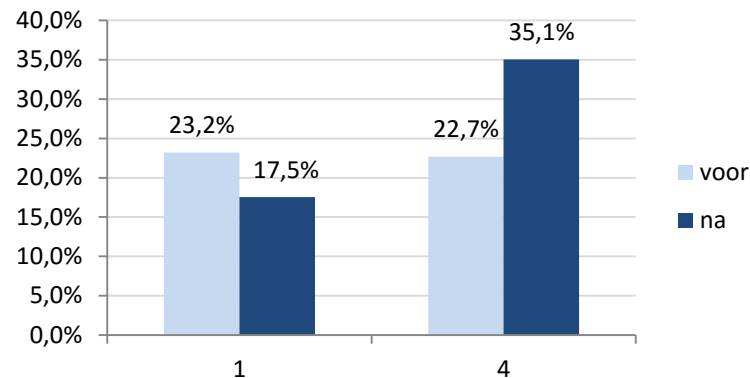
Wat opvalt is dat meer dan de helft (52,1%) van de Provinciale Statenleden aangeeft zich het meest verbonden te voelen met de politieke partij. De provincie wordt door bijna een kwart (23,2%) van de Statenleden genoemd als meest verbonden bij vertegenwoordiging. De verbintenis met de provincie is aanzienlijk hoger dan de overige twee factoren: een regio/streek (14,4%) en de individuele burger (10,3%).

Vervolgens zijn de resultaten van de verwachte verbondenheid na bestuurlijke opschaling weergegeven. Deze vergelijking is gebaseerd op hypothese 4b: *Bij bestuurlijke opschaling zal de focus op de politieke partij bij Provinciale Statenleden naar verwachting toenemen.*

Verbondenheid Na bestuurlijke opschaling	Provincie	Regio / streek Gemeente(n)	Burger	Politieke partij
Meest verbonden (1)	17,5%	17,0%	9,3%	56,2%
Minst verbonden (4)	35,1%	17,5%	37,6%	9,8%

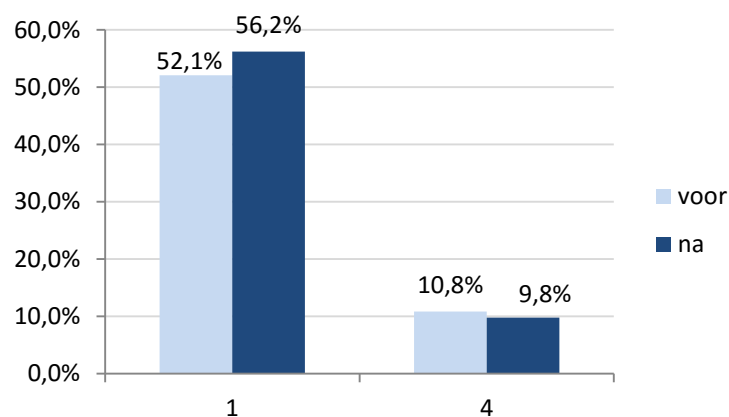
Tabel 15: verbondenheid in het geval van bestuurlijke opschaling

De verschillen in waarden tussen tabel 14 en 15 zijn relatief klein. De richting van de verschillen toont echter een herkenbaar patroon. Dit patroon wordt zichtbaar wanneer de waarden naast elkaar worden geplaatst zoals in figuur 18.

Figuur 18: Percentage verbondenheid met de provincie voor/na (1) meest verbonden en (4) minst verbonden

De grootste verschillen zijn zichtbaar bij de provincie en de politieke partij. van verbondenheid met de provincie naar 17,5% en een lichte stijging van het percentage politieke partij naar 56,2%. De afname van het percentage Statenleden dat zich het meest verbonden voelt met de provincie, gaat gepaard met een relatief grotere stijging van het aantal Statenleden dat zich het minst verbonden voelt met de provincie. De verschillen zijn respectievelijk – 5,7% en + 12,4%.

Figuur 19: Percentage verbondenheid met de partij voor/na (1) meest verbonden en (4) minst verbonden

Figuur 19 vertoont een tegengesteld effect bij de verbondenheid met de politieke partij. Het aantal Statenleden dat zich met meest verbonden voelt met de politieke partij stijgt met 4,1% en het aantal respondenten dat zich met minst verbonden voelt met de politieke partij daalt met 1%. Het gevolg is een toename in contrast tussen verbondenheid met de provincie en de politieke partij.

6. Analyse

Nu de onderzoeksresultaten bekend zijn, kunnen de hypothesen die op basis van de theorie zijn opgesteld worden getoetst aan de resultaten uit hoofdstuk vijf?. Aansluitend kunnen de empirische deelvragen worden beantwoord.

6.1. *De vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden*

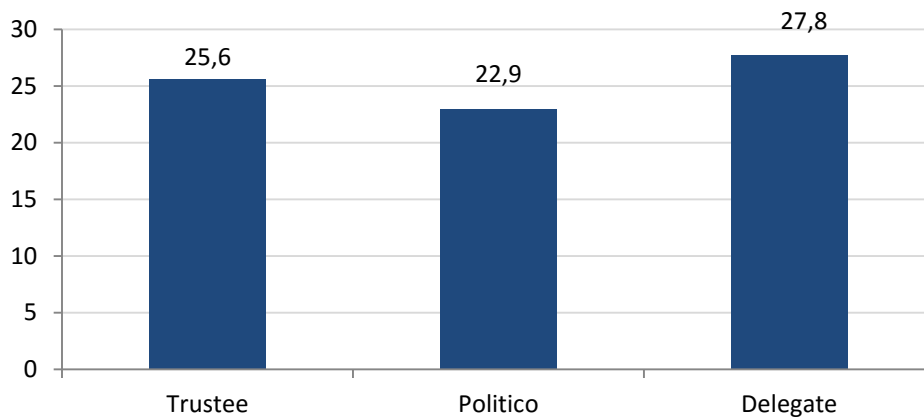
De vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden is in hoofdstuk 3 inzichtelijk gemaakt aan de hand van de theorie. Voor deelvraag één is een theoretisch model opgesteld voor de invulling van de vertegenwoordigende functie: het trustee-delegate model. Vervolgens is het trustee-delegate model uit de literatuur gebruikt om de opvatting van Provinciale Statenleden(deelvraag 2) in kaart te brengen. De vraag die hierbij past luidt: *Hoe geven Provinciale Statenleden invulling aan hun vertegenwoordigende functie?*

De institutionele taak geeft wettelijke voorschriften over het functioneren van de vertegenwoordiger. In de kern schrijven de wettelijke taken en bevoegdheden van Provinciale Statenleden de trustee-rol voor, maar kunnen Statenleden zonder institutionele beperking de delegate rol aannemen. Omdat de trustee-rol als basis geldt, is de verwachting opgesteld dat de roloriëntatie bij Provinciale Statenleden voornamelijk uit trustees zal bestaan.

In lijn met deze verwachting is uit de empirische analyse gebleken dat 67,5% invulling geeft aan de vertegenwoordigende functie als gemandateerde vertegenwoordiger. 9,3% geeft invulling als afgevaardigde en de overige 23,2% geeft wisselend invulling aan de vertegenwoordigende functie. Dit betekent inhoudelijk dat de vertegenwoordigende functie wordt uitgevoerd naar eigen inzicht, door het algemeen belang te dienen zonder zich te beroepen op de voorkeuren van de kiezer. De delegate is in het nastreven van belangen afhankelijk van de instructies die de kiezer aanbiedt. Vervolgens is het de vraag of de roloriëntatie ook zichtbaar is in de praktische invulling van de vertegenwoordigende functie.

Met de resultaten uit de webenquête is de invulling van de vertegenwoordigende functie bij Provinciale Statenleden inzichtelijk gemaakt. In praktische zin is dat gedaan door de werkzaamheden en tijdsbesteding van Statenleden te meten. Hieruit blijkt dat Statenleden gemiddeld een kwart van de tijd besteden aan vertegenwoordigende activiteiten en drie kwart aan bestuurlijke activiteiten. De meeste tijd besteden Statenleden aan het lezen van stukken en voorbereiden van vergaderingen (18,3%) en aan vergaderen in de commissie, fractie en Provinciale Staten (totaal 25,6%).

Uit figuur 20 blijkt dat delegates gemiddeld meer tijd aan vertegenwoordigende activiteiten besteden dan trustees en politico's. Hoewel delegates gemiddeld meer tijd besteden aan vertegenwoordigende activiteiten, wordt slechts 9,3% geschaald in deze rol oriëntatie.

Figuur 20: Gemiddelde tijdsbesteding aan vertegenwoordigende activiteiten per rol oriëntatie.

Voor de beantwoording van deelvraag 2 kunnen aan de hand van deze data drie uitspraken worden gedaan over de invulling van de vertegenwoordigende functie door Provinciale Statenleden:

- 1) Provinciale Statenleden besteden gemiddeld meer tijd aan bestuurlijke activiteiten dan aan vertegenwoordigende activiteiten.
- 2) In lijn met de tijdsbesteding nemen Provinciale Statenleden voornamelijk de rol van 'trustee' aan als vertegenwoordigende rol. Slechts 9,3% neemt de rol van delegate aan.
- 3) Hoewel het aantal delegates beperkt vertegenwoordigd is onder Provinciale Statenleden, besteden zij gemiddeld meer tijd aan vertegenwoordigende activiteiten dan trustees en politico's.

Ten slotte volgt de toetsing van hypothese 1: *Als Provinciale Statenleden ingedeeld worden op basis van rol oriëntatie volgens het trustee-delegate model, zullen Statenleden voornamelijk de rol van trustee aannemen.* Om deze hypothese te toetsen is de chi-kwadraat toets uitgevoerd met de variabele 'Rol oriëntatie'. Om de hypothese te handhaven, moet de nulhypothese in dit geval worden verworpen:

H₀: er is geen significant verschil in rol oriëntatie bij Provinciale Statenleden.

H₁: er is een significant verschil in rol oriëntatie bij Provinciale Statenleden.

Voor deze toets is een Chi-kwadraat waarde van $P = 107.701$ gevonden, wat leidt tot een significant effect ($\alpha = .000$). De nulhypothese wordt verworpen: er is een significant verschil in rol oriëntatie bij Provinciale Statenleden. Inhoudelijk betekent dat er over de hele populatie Statenleden meer trustees voorkomen dan delegates en politico's.

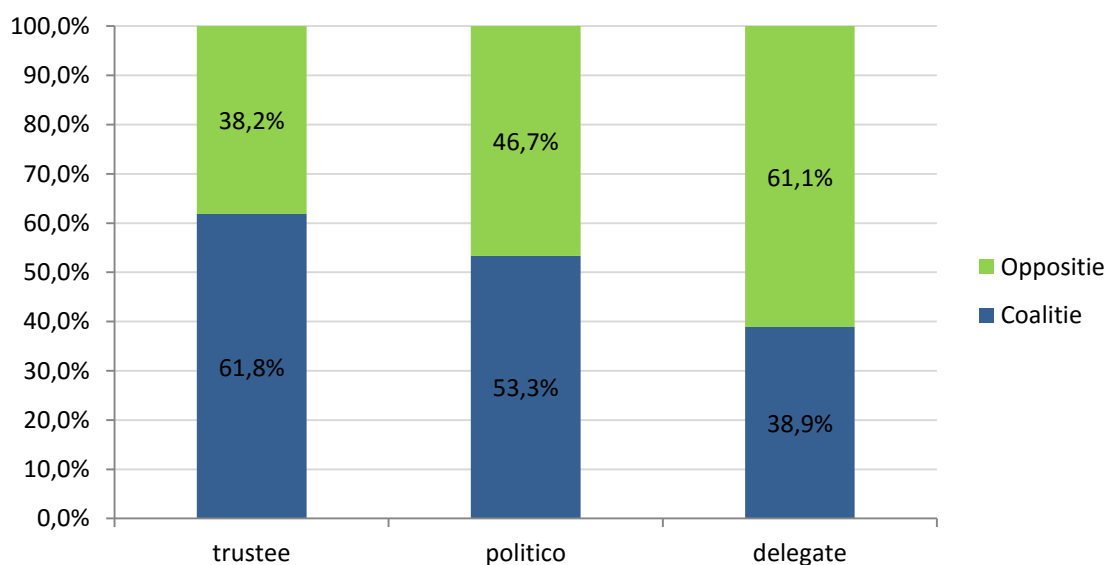
6.2. Institutionele en politieke invloed op de vertegenwoordigende rol

Roloriëntatie wordt beïnvloed door externe factoren. In de literatuur wordt verondersteld dat de vertegenwoordigende functie onder andere wordt beïnvloed door de institutionele taak, het partijstelsel en bestuurlijke schaal.

Een belangrijke indicator in het bepalen van de partij invloed is die van coalitie- en oppositiepartijen. Zowel in de theorie als in de diepte-interviews is naar voren gekomen dat coalitiepartijen gebonden zijn aan het coalitieakkoord en voor een meerderheid afhankelijk zijn van uniforme stemming, dit versterkt de partijdiscipline. Oppositiepartijen zijn minder afhankelijk van partijdiscipline, hebben meer ruimte om individueel te stemmen en kunnen daarmee per kwestie een individueel standpunt uitdragen door met de coalitie mee te stemmen of juist tegen te stemmen. In die lijn is de verwachting dat de delegate rol meer voor komt bij Statenleden die deel uitmaken van een oppositiepartij dan bij Statenleden die deel uitmaken van een coalitiepartij.

Hypothese 2: *De roloriëntatie van delegate komt relatief meer voor bij oppositiepartijen dan bij coalitiepartijen.*

De verhouding tussen het percentage delegates en de Statenleden van een coalitie- of oppositiepartij, geeft een zichtbaar patroon weer. Er is sprake van twee nominale variabelen. Voor de analyse is gebruik gemaakt van een kruistabel en als toets keuze een Phi, Cramers V toets (zie appendix A.1. voor de berekening). Deze toets wijst op een significant effect ($\Phi = 0.122$) bij een betrouwbaarheidsinterval van 0,10 ($\alpha = .089$). Ondanks dat het verband zwak is, ondersteunt het de veronderstelling dat het partijstelsel invloed heeft op de mate waarin Provinciale Statenleden hun vertegenwoordigende functie invullen.

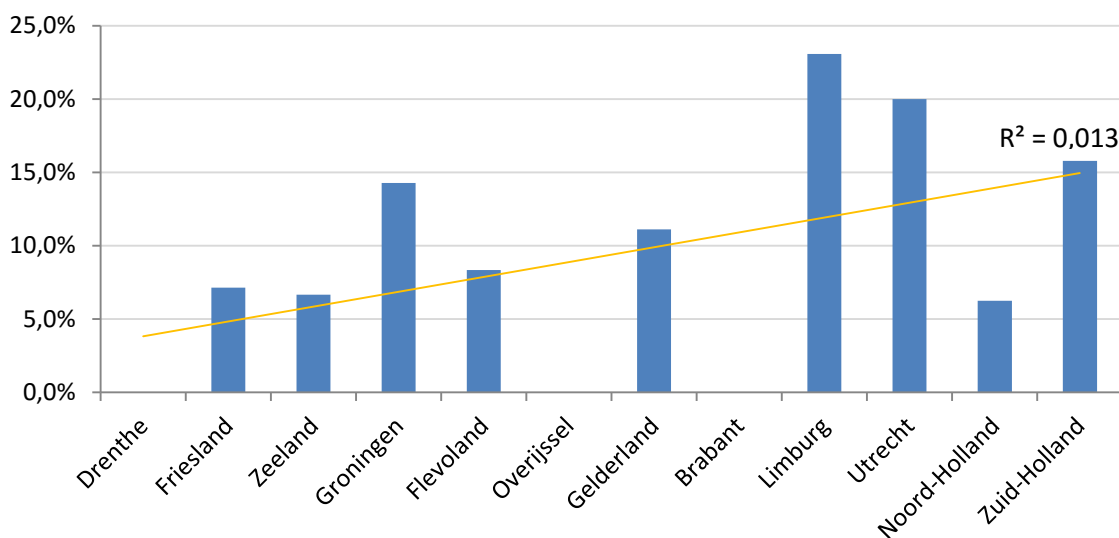

Figuur 21: *Verhouding in leden van coalitiepartij en oppositiepartij per roloriëntatie.*

De derde factor van invloed is bestuurlijke schaal, een belangrijke factor in het proces naar de beantwoording van de centrale hoofdvraag. Voor deze invloedsfactor zijn twee hypothesen opgesteld, waarvan de eerste een verband veronderstelt tussen afstand tot de burger en de roloriëntatie van Provinciale Statenleden.

Hypothese 3: *Wanneer de afstand tot de burger groter is, zal de roloriëntatie delegate naar verhouding minder voor komen.*

Voor hypothese 3 is de bevolkingsdichtheid van de provincie als onafhankelijke variabele genomen en het percentage delegates als afhankelijke variabele.

Figuur 22: *Percentage delegates in vergelijking met oplopende bevolkingsdichtheid*

Een regressieanalyse wijst uit dat de trendlijn positief is met een R-kwadraat waarde van +0,013. Statistisch is het effect niet significant met een waarde $\alpha = 0,121$. Hoewel het lijkt alsof het percentage delegates afneemt naarmate de afstand tot de burger toeneemt, is het een beperkte indicator voor de invloed van bestuurlijke schaal op de vertegenwoordigende functie.

Voor de tweede indicator zijn percentages weergegeven die de mate van verbondenheid weergeven ten opzichte van de provincie, regio, burger en partij. In lijn met de resultaten blijkt dat het grootste percentage Statenleden zich in de huidige situatie het meest verbonden voelt met de politieke partij (51,1%) en het minst met burger (36,6%). Voorafgaand aan hypothese 4b, waar het verschil in verbondenheid in het geval van bestuurlijke opschaling wordt gemeten, wordt in hypothese 4a het verschil in verbondenheid in de huidige situatie gemeten.

Hypothese 4a: *De vertegenwoordigende focus van Provinciale Statenleden is voornamelijk gericht op de politieke partij*

Nadat de verschillen binnen de groep zijn getoetst, is in hypothese 4b een verband tussen twee fictieve meetmomenten verondersteld:

Hypothese 4b: *Bij bestuurlijke opschaling zal de focus op de politieke partij bij Provinciale Statenleden naar verwachting toenemen.*

Na bestuurlijke opschaling is de verwachting dat Provinciale Statenleden zich minder verbonden voelen met de provincie en dat meer Statenleden zich verbonden voelen met de partij. Voor de statistische toets worden de huidige situatie t0 en de verwachte situatie na bestuurlijke opschaling t1 met elkaar vergeleken. Omdat er sprake is van dezelfde groep, wordt er een *paired samples test* uitgevoerd.

	Vóór opschaling	Na opschaling	T waarde	Sig.
Meest verbonden met de provincie	23,2%	17,5%	-2,431	,016*
Minst verbonden met de provincie	22,7%	35,1%	4,604	,000**

Tabel 16: *Toet waarden verbondenheid met de provincie, vergeleken op t-0 en t-1*

De ontwikkeling is in beide richtingen significant, dus zowel de afname in verbondenheid met de provincie als eerste keus als een toename in verbondenheid met de provincie als laatste keus.

	Vóór opschaling	Na opschaling	T waarde	Sig.
Meest verbonden met de partij	52,1%	56,2%	2,336	,021*
Minst verbonden met de partij	10,8%	9,8%	-1,000	,319

Tabel 17: *Toet waarden verbondenheid met de politieke partij, vergeleken op t-0 en t-1*

Voor de toename van Statenleden die zich het meest verbonden voelen met de politieke partij is een significant effect gevonden in lijn met de verwachting. De daling van het percentage Statenleden dat zich het minst verbonden voelt met de partij is niet significant. Een mogelijke verklaring is dat de verbondenheid met de politieke partij in de huidige situatie al relatief laag is (10,8%). Een daling van één procent is niet significant, maar vergroot wel het contrast van verbondenheid met de politieke partij. Een andere mogelijke verklaring is dat verbondenheid met de politieke partij een stabielere factor is bij bestuurlijke opschaling. Bij bestuurlijke opschaling is er sprake van feitelijke veranderingen voor de provincie, maar politieke partijen en partij idealen blijven ook na opschaling constant.

Voor drie van de vier metingen is een significant effect gevonden en alle metingen voldoen aan de verwachting dat de partijfocus toeneemt en de district-focus afneemt in het geval van bestuurlijke opschaling. De hypothese wordt door de empirische resultaten ondersteund.

6.3. De invloed van opschaling op de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden

---

Het is moeilijk te zeggen wat de effecten van bestuurlijke opschaling zijn voor de Provinciale Staten en Provinciale Statenleden, omdat daadwerkelijke opschaling nog niet heeft plaatsgevonden. Over de verwachte effecten kan slechts worden gespeculeerd. Wat geconstateerd wordt in dit onderzoek, is de invulling van de vertegenwoordigende functie door Provinciale Statenleden en de mate waarin externe factoren daarop van invloed zijn. Het onderzoek is gestart met het bepalen van de roloriëntatie van Provinciale Statenleden. Statenleden vullen hun functie voornamelijk als een gemandateerde vertegenwoordiger in (trustee). In praktijk besteden Provinciale Statenleden de meeste tijd aan het lezen van stukken en vergaderen. Gemiddeld wordt slechts een kwart van de tijd besteed aan vertegenwoordigende activiteiten als werkbezoeken, persoonlijk contact met de burger en contact met media. Of het aantal trustees zal stijgen bij bestuurlijke opschaling, kan slechts benaderd worden door de factoren die van invloed zijn op de roloriëntatie te onderzoeken. In de literatuur zijn sterke aanwijzingen gevonden dat het trustee-delegate model voor politieke vertegenwoordiging moeilijk toepasbaar is op Europese (parlementaire) democratieën. In de kern zijn twee hoofdzaken hier van toepassing voor het Nederlandse stelsel: Nederland heeft een kiesstelsel op basis van evenredige vertegenwoordiging. Meerdere partijen, soms klein en gefragmenteerd, nemen deel aan het politieke systeem. Ten tweede zijn het vaak meerdere partijen die een coalitie vormen en regeren met een coalitieprogramma als basis. Coalitiepartijen stemmen vooral partijgebonden (als trustee) zonder last van de kiezer. Het lage percentage delegates werd vooral aangetroffen in oppositiepartijen die in hun functie meer vrijheid hebben om voorkeuren van de kiezer te volgen. Naar verwachting zal het huidige politieke systeem bij bestuurlijke opschaling worden gehandhaafd, waardoor de verdeling van trustees en delegates in gelijke mate verdeeld zal zijn over leden van coalitie- of oppositiepartijen.

Bestuurlijke schaal heeft vooral effect op de vertegenwoordigende focus als indicator voor roloriëntatie. Gemiddeld voelen Provinciale Statenleden zich het meest verbonden met de politieke partij. Dit effect is in lijn met het institutionele systeem waarin Statenleden functioneren: Statenleden worden gekozen op rangorde van een kieslijst die door de partij is samengesteld. Statenleden stemmen in vergaderingen zonder last, maar in de praktijk wel in partijverband. Daar komt bij dat in coalitiepartijen het coalitieprogramma leidend is. Afwijkend van de fractie stemmen is meer uitzondering dan regel. In de huidige situatie voelt een kwart van de Statenleden zich het meest verbonden met het district. Waar de afstand tot de burger groter wordt, voelen vertegenwoordigers zich eerder verbonden met de politieke partij dan met het district of de burger. Hoewel het percentage trustees in de huidige situatie al relatief hoog is in vergelijking met delegates, zal het percentage naar verwachting toenemen na bestuurlijke opschaling.

Bestuurlijke opschaling kan echter niet los gezien worden van andere invloedsfactoren op roloriëntatie. De effecten op roloriëntatie van vertegenwoordigers is ook afhankelijk van de wijzigingen die buiten bestuurlijke schaal te maken hebben met de institutionele setting en het partijstelsel. Op basis van de empirische gegevens is de verwachting dat het aantal trustees als roloriëntatie bij Provinciale Statenleden zal toenemen in het geval van bestuurlijke opschaling. Het effect wordt in dit onderzoek geconstateerd, maar omdat er meerdere factoren een rol spelen in het proces, kan daarmee slechts een beperkte voorspelling gegeven worden over de mate waarin bestuurlijke opschaling van invloed is.

7. Conclusie & aanbevelingen

7.1. Conclusie

Het vertrekpunt van dit onderzoek was de geplande opschaling van het provinciaal bestuur en het effect daarvan op de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden. Het resultaat is een uitgebreide beschrijving van vertegenwoordiging, zowel individueel als de factoren die daarop van invloed zijn. Het trustee-delegate model is veelvuldig gebruikt in de literatuur om de vertegenwoordigende functie te beschrijven. De kern van het model is de verhouding in roloriëntatie bij vertegenwoordigers, met aan de ene kant de puur Burkeaans medebestuurder (de trustee) en aan de andere kant de delegate als afgevaardigde in opdracht van de kiezer. Het trustee-delegate model is voor de beantwoording van deelvraag toegepast op de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden. Trustees en delegates kunnen worden ingedeeld op basis van drie kerindicatoren van vertegenwoordiging, maar in een modern democratisch stelsel is dat niet voldoende en zijn aanvullende factoren van invloed op de roloriëntatie. De literatuur is vrij eenduidig dat voor Europese democratieën het partijstelsel de indeling van roloriëntatie bemoeilijkt. Factoren kunnen ook specifiek zijn per land of institutie, bijvoorbeeld de wettelijke taakstelling van vertegenwoordigers.

Na toepassing van het trustee-delegate model op de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden, wordt zichtbaar dat voornamelijk de rol van trustee aanwezig is bij Provinciale Statenleden en dat slechts een klein percentage de rol van delegate aanneemt. Door middel van empirisch onderzoek is het mogelijk gemaakt om de data te differentiëren voor verschillende invloedsfactoren. Zo is de roloriëntatie als afhankelijke variabele uitgezet tegen partijfactoren en factoren met betrekking tot bestuurlijke schaal. De invloedsfactoren zijn vervolgens getoetst aan de opgestelde hypothesen voor de beantwoording van deelvraag 3, welke factoren zijn van invloed op de vertegenwoordigende functie en in hoeverre zijn deze invloedsfactoren van invloed? Ten eerste is in theorie de partijdiscipline aan de orde gesteld. Het politieke stelsel in Nederland berust op een verdeling van coalitie- en oppositiepartijen, waarbij coalitiepartijen voor draagvlak van het coalitieprogramma afhankelijk zijn van een meerderheid van stemmen. Stemmen 'zonder last' als wettelijke grondslag, is slechts een formeel begrip, omdat de partijdiscipline van invloed is op het stemgedrag. Uit empirisch onderzoek blijkt dat vertegenwoordigers van oppositiepartijen een meer responsieve rol aannemen ten opzichte van de burger dan vertegenwoordigers van een coalitiepartij.

In het licht van bestuurlijke opschaling zijn in dit onderzoek vooral aanwijzingen gevonden dat de verbondenheid met het district en de individuele burger in de huidige situatie laag is. Het merendeel van de Statenleden voelen zich het meest verbonden met de politieke partij en dit zal

naar verwachting toenemen bij bestuurlijke opschaling. In het proces naar de beantwoording van de hoofdvraag is echter geconstateerd dat de effecten van bestuurlijke opschaling niet los te zien zijn van de andere factoren van invloed.

Met de poging om in dit onderzoek de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden inzichtelijk te maken, is gebleken dat het begrip 'vertegenwoordiging' een veelomvattend en complex begrip is. Voor de beantwoording van de hoofdvraag richt het onderzoek zich op de mogelijke bestuurlijke opschaling van het provinciaal bestuur en de rol die vertegenwoordigers daarin zullen spelen. De vertegenwoordigende functie staat niet los van bestuurlijke schaal en ook niet van de rol die vertegenwoordigers aannemen, blijkt uit dit onderzoek. Als de vertegenwoordigende focus van vertegenwoordigers verschuift van de burger of district naar de politieke partij als gevolg van bestuurlijke opschaling, is het de vraag of de burger niet nog verder van de provinciale bestuurslaag af komt te staan. Daarop volgt een meer normatieve vraag: voor welk probleem is bestuurlijke opschaling een oplossing? De beoogde effecten zijn vooral gericht op een effectieve en efficiënte uitvoering van provinciale taken. Het beoogde effect op de volksvertegenwoordiging is onderbelicht en blijkt uit dit onderzoek niet te leiden tot een versterking van een vertegenwoordigende positie. Zodoende zijn de plannen zelfs in strijd met de doelstellingen van het dualisme om de volksvertegenwoordigende functie van de Provinciale Staten te versterken. Nu al besteden vertegenwoordigers meer tijd aan bestuurlijke activiteiten, is de focus vooral gericht op de politieke partij en nemen ze voornamelijk de rol van gemandateerde vertegenwoordiger aan. Zonder wijziging van de institutionele setting, heeft het 'stemmen zonder last' slechts een formele betekenis die beperkt tot uiting komt in praktijk. Dit onderzoek wijst erop dat de vertegenwoordigende functie van Provinciale Staten wel degelijk van invloed is op het functioneren van het hoogste orgaan bij de provincie: de Provinciale Staten. De effecten van bestuurlijke opschaling op het democratisch gekozen orgaan zijn onderbelicht en dienen in ieder geval meegewogen te worden als de provinciale bestuurslaag in dezelfde hoedanigheid zal blijven bestaan.

7.2. Aanbevelingen voor verder onderzoek

Onderzoek naar de vertegenwoordigende functie van vertegenwoordigers is in Nederland beperkt. In studies van onder andere Thomassen (1991; 1994) en Anker (2000) is de vertegenwoordigende functie in Nederland onderzocht. Deze onderzoeken beperken zich niet tot de vertegenwoordigers, maar gaan ook in op de voorkeuren van de kiezer in verband met stemgedrag van vertegenwoordigers. In dit onderzoek is de burger buiten beschouwing gebleven. Als het stemgedrag van vertegenwoordigers wordt vergeleken met de voorkeuren van de burgers is het mogelijk om meer inzicht te krijgen in de mate waarin burgers interesse hebben in en kennis hebben van zaken die zich in de Provincie voordoen.

Het takenpakket en de afstand tot de burger is voor Provinciale Statenleden van invloed op het hoge percentage trustees. Het hoge percentage trustees is ook een reden om de vertegenwoordigende functie in de gaten te houden. De verhouding trustees - delegates heeft gevolgen voor de wijze waarop democratisch gekozen vertegenwoordigers functioneren. Nu al besteden vertegenwoordigers meer tijd aan vergaderen en het lezen van stukken dan aan vertegenwoordigende activiteiten. Dit is niet in lijn met de beoogde doelstellingen die in de wet Dualisering Provinciebestuur zijn opgesteld om de vertegenwoordigende positie van de Provinciale Staten te versterken. Meer inzicht in de vertegenwoordigende functie van Provinciale Statenleden kan bijdragen aan het debat over de problemen die bestuurlijke opschaling zou moeten oplossen. Het wijzigen van de 'lijntjes op de kaart' leidt niet tot het versterken van de vertegenwoordigende functie. Verder onderzoek is nodig naar welke wijzigingen in de institutionele setting en mogelijk het partijstelsel zullen leiden tot het versterken van de vertegenwoordigende functie. In lijn met dit onderzoek zou naar de opvatting van Provinciale Statenleden gevraagd kunnen worden naar de wijzigingen die plaats zouden moeten vinden in het geval van bestuurlijke opschaling. Als de plannen voor bestuurlijke opschaling van de provincie worden doorgezet, zou het voor dit onderzoek waardevol zijn om een vervolgmeting uit te voeren van de rolorientatie die Provinciale Statenleden in de nieuwe situatie aannemen.

7.3. Reflectie

In de theorie werd snel duidelijk dat het begrip vertegenwoordiging veelomvattend en complex is. Hoewel het trustee-delegate model veelvoudig wordt toegepast voor het benaderen van de vertegenwoordigende functie, blijkt het model minder geschikt voor landen met een sterk partijstelsel zoals in veel Europese democratieën. In het proces naar de beantwoording van de hoofdvraag, bleken de theoriegestuurde indicatoren geschikt te zijn voor het bepalen van de rolorientatie, maar was het moeilijk om de overige invloedsfactoren kwantitatief in verband te brengen met de rolorientatie. Het hoge contrast in rolorientatie (relatief weinig delegates en relatief veel trustees) maakte het lastig om statistische toetsen uit te voeren. Een grotere responsgroep of een tweede meting versterkt de validiteit en betrouwbaarheid van de analyse met betrekking tot de mate waarin bestuurlijke opschaling van invloed is op de vertegenwoordigende functie. Toch kon de vraag naar aanleiding van dit onderzoek worden beantwoord. Het is een feit dat bestuurlijke opschaling veranderingen met zich mee brengt voor de vertegenwoordigende functie. De resultaten uit het onderzoek tonen vervolgens aan dat de effecten naar verwachting niet zullen leiden tot het versterken van de vertegenwoordigende functie en daarmee is het van belang dat deze effecten eerst worden onderzocht en in ieder geval meegewogen worden in het debat rondom bestuurlijke opschaling van de Provincie.

Literatuur

- Allers, M.A., Fraanje, R. (2011). Randstadprovincie of Infrastructuurautoriteit in J. Donders en F. de Kam, *Jaarboek Overheidsfinanciën 2011*, Den Haag: SDU. p. 103-118.
- Anker, H. (2000) Politieke representatie en electoraal onderzoek door politieke partijen. *DNPP Jaarboek 2000*. RUG: <http://irs.ub.rug.nl/dbi/43577d347424f>
- Ankersmit, F.R. (2000) De hedendaagse politieke partij. Van representatie van de kiezer naar zelf-representatie. *DNPP Jaarboek 2000*. RUG: <http://irs.ub.rug.nl/dbi/43577d347424f>
- Bovens, M. A. P. (2005). De verspreiding van de democratie. *B en M*, 32 (3), pp. 119-127.
- Burke, E. (1774). Speech to the Electors of Bristol. *Select Works of Edmund Burke volume 4*.
- Dahl, R.A. (2005) What Political Institutions does Large-Scale Democracy Require? *Political Science Quarterly*. 120 (2) pp. 187-197.
- Dalton, R. J. (1985). Political Parties and Political Representation Party Supporters and Party Elites in Nine Nations. *Comparative Political Studies*, 18 (3), pp. 267-299.
- Duijvendak, M. (2008). Ligamenten van de staat? Over regionale identiteit en de taaheid van de provincie. *BMGN-Low Countries Historical Review*, 123 (3), pp. 342-353.
- Fox, J., & Shotts, K. W. (2009) Delegates or trustees? A theory of political accountability. *Journal of Politics*, 71 (4), 1225-37.
- Grafstein, R. (1981) The legitimacy of Political Institutions. *Polity*. 14 (1) pp. 51-69.
- Greef, R. J. M. H. de (2011). Reorganisatie van de Bestuurlijke Organisatie en Democratische Legitimatie. *Tijdschrift voor Constitutioneel Recht*. pp 265-290.
- Hendriks, F. (2006) *Vitale democratie: theorie van democratie in actie*. Amsterdam: Amsterdam University Press
- Hennekens, E. (2010). gesloten huishouding van de provincie. *Tijdschrift voor constitutioneel recht*. 1 (1), pp. 404-419.
- Heywood, A. (2002) *Politics*. New York: Palgrave
- Huijbregts, E. (2009), *Hoe stemmen de Nederlandse leden van het Europees Parlement? Een onderzoek naar het stemgedrag in 2007-2008*. Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek.
- Irwin, G. A., Thomassen, J. (1975) Issue-consensus in a Multi-party System: Voters and Leaders in the Netherlands. *Acta politica*, 10 (4), pp. 389-420.
- Jager – de Lange, G. de, Flos, B.J. & Snijder, E.J. (2010). Nationaal Raadsledenonderzoek 2009. Trendonderzoek naar de tijdsbesteding en werkzaamheden van gemeenteraadsleden: één-meting. Wijchen: Daadkracht BV.

- Koekoek, A.K. red. (2000) *De Grondwet, een systematisch en artikelsgewijs commentaar*. pp. 30-45. Deventer: Kluwer
- Kuklinski, J. H. (1979). Representative-constituency linkages: A review article. *Legislative Studies Quarterly*, 4 (1), pp. 121-140.
- Leyenaar, M. H. (2007). *De last van ruggespraak*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Lier, R. V. (2007). *De provinciale organisatie in continue staat van verandering: waarom veranderen provincies van organisatiemodel?* (Doctoral dissertation, Erasmus University Rotterdam).
- Lijphart, A. (1969) Consociational Democracy. *World Politics*, 21. pp. 207-225.
- Lipset, S.M. (1959) Some sociale requisites of democracy: economic development and political legitimacy. *The American Political Science Review*. 53 (1), pp. 69-105.
- Marsh, M., & Norris, P. (1997) Political representation in the European Parliament. *European Journal of Political Research*, 32 (2), pp. 153-164.
- Miller, W. E. (1999). *Policy representation in Western democracies*. Oxford University Press.
- Peters, K. (2007) *Het opgeblazen bestuur*. Amsterdam: Boom
- Pitkin, H. F. (1967) *The concept of representation*. University of California Press.
- Rehfeld, A. (2005) *The concept of constituency*. Cambridge University Press.
- Rehfeld, A. (2006) Towards a general theory of political representation. *Journal of Politics*. 68 (1), pp. 1-21.
- Rehfeld, A. (2009) Representation Rethought: On *Trustees, Delegates*, and Gyroscopes in the Study of Political representation and democracy. *The American Science Review*. 103 (2), pp. 214-230
- Russel, M. (2012) Trustee or Delegate: A Legitimate Question Facing Political Representation. *Student Research Briefing Series*. 2 (2) pp. 1-23.
- Sartori, G. (2005). *Parties and party systems: A framework for analysis*. Colechester: ECPR press.
- Schmitt, H., & Thomassen, J.J. (1999). *Political representation and legitimacy in the European Union*. Oxford University Press: pp.1-22.
- SGBO (2005). *Onderzoek werkbelasting Statenleden*. De Haag: Albani drukkers
- Staatscommissie dualisme en lokale democratie (2000). *Dualisme en lokale democratie*. Alphen aan den Rijn: Samsom Uitgeverij.
- Stone, W. J. (1979) Measuring constituency-representative linkages: Problems and prospects. *Legislative Studies Quarterly*. pp. 623-639.
- Thatcher, M., Sweet, A. S. (2002). Theory and practice of delegation to non-majoritarian institutions. *West European Politics*. 25 (1), pp. 1-22.

- Thomassen, J. (1994) Empirical research into political representation: Failing democracy or failing models. *Elections at Home and Abroad: Essays in Honor of Warren Miller*, 237-65.
- Thomassen, J.J.A., Zielonka-Goei, M.L. (1992) Het Parlement als volksvertegenwoordiging. In: Thomassen, J.J.A., Schendelen, M.P.C.M., Zielonka-Goei, M.L. (eds.), *De geachte afgevaardigde... hoe Kamerleden denken over het Nederlandse Parlement*. Muidenberg: Coutinho
- Tirion, H.B. (2006) *Beleidseffectmeting en effectiviteit: een studie over reflectie, objectiviteit, betrekkelijkheid en de provinciale beleidspraktijk*. Enschede: GvK
- Urbinati, N. & Warren, M. E. (2008). The concept of representation in contemporary democratic theory. *Annual Review Political Science*. 11. pp. 387-412.
- Wahlke, J.C., Eulau, H., Buchanan, W., & Ferguson, L. C. (1959) The role of the representative: some empirical observations on the theory of Edmund Burke. *The American Political Science Review*, 53 (3), pp. 742-756.
- Weatherford, M.S. (1992) Measuring Political Legitimacy. *The American Political Science Review*. 86 (1) pp.149-166
- Wessels, B. (2005) Roles and orientations of members of parliament in the EU context: Congruence or difference? Europeanisation or not?. *The Journal of Legislative Studies*. 11 (3-4), pp. 446-465
- Vries, M.S. de. (2008). Falling Between Two Cracks: The Indeterminate Character of Mid-Level Government. *Public Organization Review*, 8, 69-87.
-

Appendix I

A.1. Respons kenmerken

A.1.1. Geslacht

Geslacht_Waarden

	Observed N	Expected N	Residual
1,00	139	131,3	7,7
2,00	55	62,7	-7,7
Total	194		

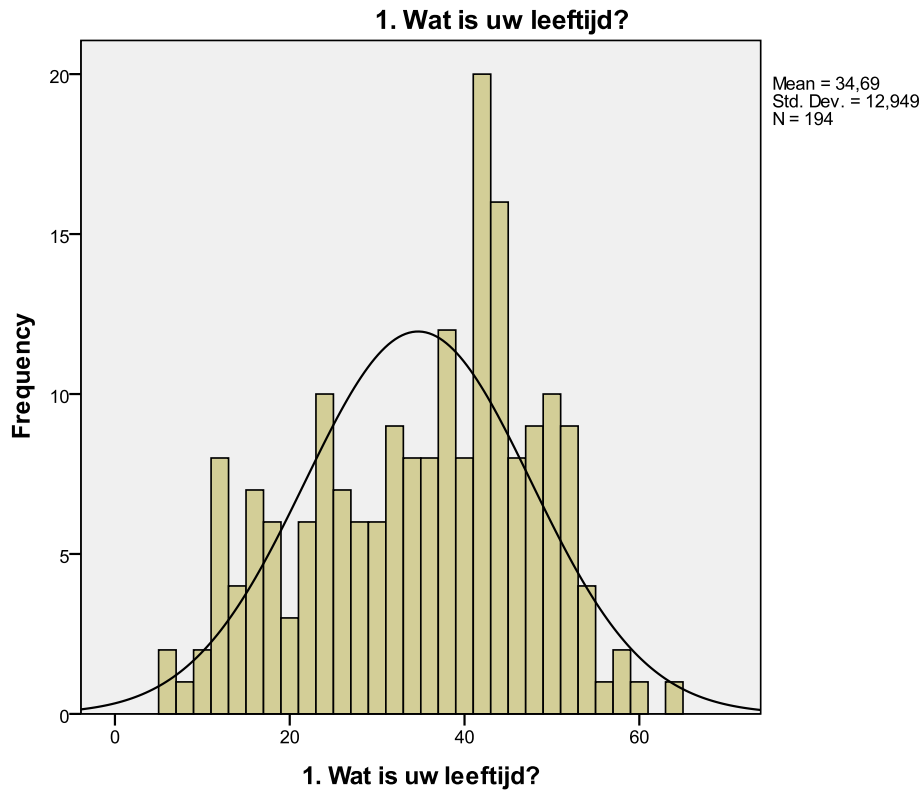
Geslacht is gecodeerd als '1' man en '2' vrouw. De verwachtingswaarde is gebaseerd op het percentage van de onderzoekspopulatie, maal het aantal respondenten. Het absolute verschil is 7,7. De Chi-kwadraat waarde van 1.397 resulteert in een betrouwbaarheid van ,237.

Test Statistics

	Geslacht_Waarde n
Chi-Square	1,397
df	1
Asymp. Sig.	,237

A.1.2. Leeftijd

Bij berekening van de leeftijd is een codering gebruikt waarbij de eerste rechtsgeldige leeftijd van een Statenlid '18' de waarde '1' krijgt. De absolute waarden die in het onderstaande histogram zijn weergegeven zijn niet de daadwerkelijke leeftijdsverdeling.

Voor de daadwerkelijke leeftijd dient men het getal zeventien bij de waarde op te tellen. Hiermee komt het gemiddelde van 34,69 op 51,69. De descriptieve waarden tonen een scheefheid van -,338. In de statistiek wordt een verdeling als normaal beschouwd bij een scheefheid tussen de -0,5 en 0,5. De verdeling is normaal verdeeld.

Statistics

1. Wat is uw leeftijd?

N	Valid	194
	Missing	0
Mean		34,69
Median		38,00
Skewness		-,338
Std. Error of Skewness		,175
Kurtosis		-,782
Std. Error of Kurtosis		,347

A.1.4. Functie

Functie

	Observed N	Expected N	Residual
Fractievoorzitter	49	44,0	5,0
Statenlid	145	150,0	-5,0
Total	194		

Test Statistics

	Functie
Chi-Square	,735
df	1
Asymp. Sig.	,391

A.1.5. Coalitie – oppositie

Coalitie-Oppositie

	Observed N	Expected N	Residual
Coalitie	112	107,0	5,0
Oppositie	82	87,0	-5,0
Total	194		

Test Statistics

	Coalitie- Oppositie
Chi-Square	,521
df	1
Asymp. Sig.	,470

A.1.6. Politieke partij

Politieke_partijen_waarden

	Observed N	Expected N	Residual
1,00	40	38,4	1,6
2,00	34	36,7	-2,7
3,00	20	29,5	-9,5
4,00	24	14,7	9,3
5,00	23	19,2	3,8
6,00	11	20,2	-9,2
7,00	7	11,3	-4,3
8,00	11	8,2	2,8
9,00	8	4,1	3,9
10,00	5	3,1	1,9
11,00	2	2,4	-,4
12,00	9	6,2	2,8
Total	194		

Test Statistics

	Politieke_partij en_waarden
Chi-Square	22,948
df	11
Asymp. Sig.	,018

A.1.7. Provincie

Provincie_waarden

	Observed N	Expected N	Residual
Friesland	14	14,7	-,7
Groningen	14	14,7	-,7
Drenthe	13	14,1	-1,1
Overijssel	18	16,1	1,9
Gelderland	27	18,9	8,1
Noord Holland	16	18,9	-2,9
Zuid Holland	19	18,9	,1
Zeeland	15	13,4	1,6
Utrecht	15	16,1	-1,1
Flevoland	12	13,4	-1,4
Brabant	18	18,9	-,9
Limburg	13	16,1	-3,1
Total	194		

Test Statistics

	Provincie_waa rden
Chi-Square	5,351
df	11
Asymp. Sig.	,913

A.1.8. Correlatietabellen

A.1.8.1. Indicatoren trustee – delegate

			Correlations			
			Rol_Trustee	Trustee_indicator1	Trustee_indicator2	Trustee_indicator3
Spearman's rho	Rol_Trustee	Correlation Coefficient				
		Sig. (2-tailed)				
		N				
	Trustee_indicator1	Correlation Coefficient	,312**			
		Sig. (2-tailed)	,000			
	N	194				
	Trustee_indicator2	Correlation Coefficient	,649**	,053		
		Sig. (2-tailed)	,000	,462		
		N	194	194		
	Trustee_indicator3	Correlation Coefficient	,355**	-,013	,105	
		Sig. (2-tailed)	,000	,859	,144	
		N	194	194	194	
	Trustee_indicator4	Correlation Coefficient	,518**	,183*	,091	,025
		Sig. (2-tailed)	,000	,011	,205	,729
		N	194	194	194	194

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

			Correlations			
			Rol_Delegate	Delegate_indicator1	Delegate_indicator2	Delegate_indicator3
Spearman's rho	Rol_Delegate	Correlation Coefficient				
		Sig. (2-tailed)				
		N				
	Delegate_indicator1	Correlation Coefficient	,485**			
		Sig. (2-tailed)	,000			
	N	194				
	Delegate_indicator2	Correlation Coefficient	,407**	,053		
		Sig. (2-tailed)	,000	,462		
		N	194	194		
	Delegate_indicator3	Correlation Coefficient	,134	-,013	,105	
		Sig. (2-tailed)	,063	,859	,144	
		N	194	194	194	
	Delegate_indicator4	Correlation Coefficient	,558**	,183*	,091	,025
		Sig. (2-tailed)	,000	,011	,205	,729
		N	194	194	194	194

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

A.1.8.2. Correlaties invloedsfactoren

			Trustee_ indicator1	Trustee_ indicator2	Trustee_ indicator3	Trustee_ indicator4	Meeste_ waarde_ Provincie_t0	Meeste_ waarde_ Partij_t0	Meeste_ waarde_ Provincie_t1	Meeste_ waarde_ Partij_t1	Minste_ waarde_ Provincie_t0	Minste_ waarde_ Partij_t0	Minste_ waarde_ Provincie_t1	Minste_ waarde_ Partij_t1	Provincie_ naar_ dichtheid		
Spearman's rho	Trustee_ indicator1	Correlation Coefficient	1,000														
		Sig. (2-tailed)															
		N	194														
	Trustee_ indicator2	Correlation Coefficient	,053	1,000													
		Sig. (2-tailed)	,462														
		N	194	194													
	Trustee_ indicator3	Correlation Coefficient	-,013	,105	1,000												
		Sig. (2-tailed)	,859	,144													
		N	194	194	194												
	Trustee_ indicator4	Correlation Coefficient	-,183 [*]	,091	,025	1,000											
		Sig. (2-tailed)	,011	,205	,729												
		N	194	194	194	194											
	Meeste_ waarde_ Provincie_t0	Correlation Coefficient	,120	-,009	-,071	-,036	1,000										
		Sig. (2-tailed)	,095	,896	,328	,614											
		N	194	194	194	194	194										
	Meeste_ waarde_ Partij_t0	Correlation Coefficient	-,138	,144 [*]	,087	,020	-,573 ^{**}	1,000									
		Sig. (2-tailed)	,056	,045	,226	,778	,000										
N		194	194	194	194	194	194										
Meeste_ waarde_ Provincie_t1	Correlation Coefficient	,138	-,062	-,093	-,114	,678 ^{**}	-,453 ^{**}	1,000									
	Sig. (2-tailed)	,055	,392	,198	,113	,000	,000										
	N	194	194	194	194	194	194	194									
Meeste_ waarde_ Partij_t1	Correlation Coefficient	-,189 ^{**}	,118	,067	,035	-,548 ^{**}	,879 ^{**}	-,522 ^{**}	1,000								
	Sig. (2-tailed)	,008	,100	,354	,625	,000	,000	,000									
	N	194	194	194	194	194	194	194	194								
Minste_ waarde_ Provincie_t0	Correlation Coefficient	-,196 ^{**}	-,132	-,035	-,136	-,298 ^{**}	,052	-,217 ^{**}	,057	1,000							
	Sig. (2-tailed)	,006	,066	,626	,059	,000	,475	,002	,434								
	N	194	194	194	194	194	194	194	194	194							
Minste_ waarde_ Partij_t0	Correlation Coefficient	,104	-,118	,084	-,079	,202 ^{**}	-,363 ^{**}	,276 ^{**}	-,361 ^{**}	-,189 ^{**}	1,000						
	Sig. (2-tailed)	,147	,102	,246	,274	,005	,000	,000	,000	,008							
	N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194						
Minste_ waarde_ Provincie_t1	Correlation Coefficient	-,172 [*]	-,124	-,122	-,019	-,276 ^{**}	,099	-,339 ^{**}	-,104	,660 ^{**}	-,221 ^{**}	1,000					
	Sig. (2-tailed)	,016	,085	,090	,798	,000	,168	,000	,147	,000	,002						
	N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194					
Minste_ waarde_ Partij_t1	Correlation Coefficient	,099	-,102	,107	-,100	,230 ^{**}	-,343 ^{**}	,304 ^{**}	-,373 ^{**}	-,178 [*]	,890 ^{**}	-,242 ^{**}	1,000				
	Sig. (2-tailed)	,171	,168	,139	,167	,001	,000	,000	,000	,013	,000	,001					
	N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194				
Provincie_ naar_ dichtheid	Correlation Coefficient	-,031	-,015	,011	-,103	-,053	,090	-,042	,067	,037	-,037	-,028	-,077	1,000			
	Sig. (2-tailed)	,667	,831	,883	,154	,465	,214	,557	,356	,611	,612	,698	,286				
	N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194			
Trustee_ Politico_ Delegation	Correlation Coefficient	-,375 ^{**}	-,660 ^{**}	-,344 ^{**}	-,573 ^{**}	,008	-,104	,084	-,088	,175 [*]	,049	,142 [*]	,063	,061	1,000		
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,917	,149	,242	,223	,014	,495	,049	,380	,398			
	N	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194	194		

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).
 **. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

			Coalitie- Oppositie	Trustee_ indicator1	Trustee_ indicator2	Trustee_ indicator3	Trustee_ indicator4	Delegate_ indicator1	Delegate_ indicator2	Delegate_ indicator3	Delegate_ indicator4	
Spearman's rho	Coalitie- Oppositie	Correlation Coefficient										
		Sig. (2-tailed)										
		N										
	Trustee_ indicator1	Correlation Coefficient		-,009								
		Sig. (2-tailed)		,901								
		N		194								
	Trustee_ indicator2	Correlation Coefficient		-,185 ^{**}	,053							
		Sig. (2-tailed)		,010	,462							
		N		194	194							
	Trustee_ indicator3	Correlation Coefficient		-,001	-,013	,105						
		Sig. (2-tailed)		,994	,859	,144						
		N		194	194	194						
Trustee_ indicator4	Correlation Coefficient		-,130	,183 [*]	,091	,025						
	Sig. (2-tailed)		,071	,011	,205	,729						
	N		194	194	194	194						
Delegate_ indicator1	Correlation Coefficient		,009	-,1000 ^{**}	-,053	,013	-,183 [*]					
	Sig. (2-tailed)		,901	,000	,462	,859	,011					
	N		194	194	194	194	194					
Delegate_ indicator2	Correlation Coefficient		,185 ^{**}	-,053	-,1000 ^{**}	-,105	-,091	,053				
	Sig. (2-tailed)		,010	,462	,000	,144	,205	,462				
	N		194	194	194	194	194	194				
Delegate_ indicator3	Correlation Coefficient		,001	,013	-,105	-,1000 ^{**}	-,025	-,013	,105			
	Sig. (2-tailed)		,994	,859	,144	,000	,729	,859	,144			
	N		194	194	194	194	194	194	194			
Delegate_ indicator4	Correlation Coefficient		,130	-,183 [*]	-,091	-,025	-,1000 ^{**}	,183 [*]	,091	,025		
	Sig. (2-tailed)		,071	,011	,205	,729	,000	,011	,205	,729		
	N		194	194	194	194	194	194	194	194		
Fractiegrootte_ Groot_ Klei	Correlation Coefficient		-,545 ^{**}	,000	,175 [*]	-,042	,069	,000	-,175 [*]	,042	-,069	
	Sig. (2-tailed)		,000	,996	,015	,559	,337	,996	,015	,559	,337	
	N		194	194	194	194	194	194	194	194	194	

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

A.2. Operationalisering werkzaamheden en tijdsbesteding (ontwikkeling)

Onderzoek naar werkzaamheden van Provinciale Statenleden

In 1999 is men begonnen met het in kaart brengen van werkzaamheden en tijdsbesteding van Provinciale Statenleden. In 2005 verschijnt het rapport 'Onderzoek Werkbelasting Statenleden' (SGBO, 2005) in opdracht van het Interprovinciaal Overleg (IPO), waarin de werkzaamheden en tijdsbesteding van Statenleden in 1999 vergeleken werd met dezelfde factoren in 2004. Bij deze vergelijking zijn de gegevens gebaseerd op het rapport van de Staatscommissie dualisme en lokale democratie uit 1999. Daar worden 10 dimensies van werkzaamheden gehanteerd waar gebruik wordt gemaakt van abstracte termen als 'werkzaamheden die te maken hebben met'. Dit is schematisch weergegeven in tabel 2.

Werkzaamheden van Provinciale Statenleden
1) Voorbereiden van activiteiten (lezen van stukken e.d.);
2) Activiteiten die te maken hebben met Gedeputeerde Staten;
3) Activiteiten die te maken hebben met Provinciale Staten;
4) Activiteiten die te maken hebben met Statencommissies;
5) Activiteiten die te maken hebben met de fractie;
6) Activiteiten die te maken hebben met de eigen partij;
7) Activiteiten die te maken hebben met het ambtelijk apparaat;
8) Contacten met burgers;
9) Contacten met andere overheden;
10) Overige.

Tabel 9: Werkzaamheden in het rapport Staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie (CEPD, 2005)

Later worden werkzaamheden verder geoperationaliseerd in het SGBO rapport, waarbij de werkzaamheden worden onderverdeeld in Statenwerkzaamheden en werkzaamheden voor de fractie (SGBO, 2005, p.33). Het schema, bestaande uit dertien activiteiten zoals geïllustreerd in tabel 3, overlappen elkaar deels en de reden voor deze onderverdeling wordt niet verantwoord in het rapport.

Statenwerkzaamheden	Fractiewerkzaamheden
Vorbereiden vergaderingen / lezen van stukken	Vorbereiden vergaderingen
Statenvergaderingen	Eigen initiatieven
Fractieactiviteiten	Publiek verantwoording kiezers en leden
Contact organisaties	Contact organisaties
Partijactiviteiten	Ombudsfunctie burgers

Contact met burgers	Evaluatie functioneren
Contact met andere overheden	

Tabel 10: schematische weergave werkzaamheden Statenwerk/Fractiewerk (SGBO, 2005, p.34)

A.2.1. verhouding werkzaamheden en tijdsbesteding.

De resultaten van het rapport laten zien dat de tijdsbesteding van Statenleden in totaliteit is toegenomen ten opzichte van 1999, met in het midden van de twee meetmomenten de invoering van de Wet Dualisering. Besteden Statenleden in 1999 gemiddeld 17,4 uur aan Statenwerk en heeft 82% van de Statenleden een betaalde baan naast het Statenwerk waar gemiddeld 34 uur aan wordt besteed. In 2004 is de gemiddelde tijdsbesteding aan Statenwerk gestegen naar 21 uur in de week, waarbij fractievoorzitters gemiddeld meer tijd besteden aan statenwerk, namelijk 24 uur (SGBO, 2005).

Appendix II: Webenquête

A.2.1. Uitnodiging

Webenquête 'Nationaal Provinciale Statenledenonderzoek'

Geachte.....

De provincie is onderhevig aan verandering door onder andere de invoering van de Wet Dualisering in 2003, het opstellen van zeven kerntaken voor de provincie en de aangekondigde hervormingen in het provinciale stelsel in het regeerakkoord.

Ik ben Eric Jongeneelen, student aan de Radboud Universiteit Nijmegen en voor mijn afstudeeronderzoek richt ik mij op de vertegenwoordigende rol van Provinciale Statenleden in het licht van bestuurlijke opschaling. Ik nodig u uit om via deze webenquête bij te dragen aan mijn onderzoek. De enquête bevat vragen die ook voor u interessant zijn om te reflecteren op uw functie als Statenlid.

U start het onderzoek door [hier](#) te klikken.

Een toelichting op het onderzoek:

Bij adviesbureau Daadkracht in Nijmegen voer ik als afstudeerstage het Nationaal Statenledenonderzoek uit naar de tijdsbesteding en werkzaamheden van Provinciale Statenleden. Dit onderzoek is ook in 2010 uitgevoerd. Meer informatie over Daadkracht en dit onderzoek kunt u vinden op deze [website](#).

Deze webenquête is verstuurd aan alle 566 Provinciale Statenleden en bestaat uit maximaal 21 vragen. Het kost u ongeveer 20 minuten om in te vullen. De enquête bestaat uit 5 onderdelen:

1. Algemene vragen
  2. Werkzaamheden en tijdsbesteding
  3. Bestuurlijke opschaling
  4. Vertegenwoordiging van Provinciale Statenleden
  5. Vervolgonderzoek
- Ik begrijp dat uw tijd schaars is, daarom is mogelijk om tussentijds het onderzoek pauzeren en/of beëindigen door op de knop 'Stoppen' te klikken. Uw antwoorden worden opgeslagen, zodat u ook later verder kan gaan met het invullen van de enquête. De resultaten worden anoniem verwerkt in een rapport, voorzien van aanbevelingen.
  - Als dank voor uw medewerking aan mijn onderzoek ontvangt u medio september een samenvatting van de resultaten. Het onderzoek loopt drie weken, het betekent veel voor mijn onderzoek als u de enquête volledig invult binnen deze termijn.

Bij voorbaat dank voor uw tijd.

Met vriendelijke groet,

Eric Jongeneelen

Onderzoeker Daadkracht Advies / student Radboud Universiteit Nijmegen

024-3446288

e.jongeneelen@daadkracht.nl

A.2.2. Webenquête

Start enquête

Hartelijk welkom bij het Provinciale Statenledenonderzoek 2013.

De webenquête bestaat uit maximaal 21 vragen en is opgebouwd uit vijf onderdelen:

1. Algemene vragen;
2. Werkzaamheden en tijdsbesteding;
3. Bestuurlijke opschaling;
4. Vertegenwoordiging van Provinciale Statenleden;
5. Vervolgonderzoek;

1 Algemene vragen

Voordat er gestart wordt met de daadwerkelijke enquête volgen er eerst zeven algemene vragen over u als Provinciale Statenlid ten behoeve van de analyse.

Vraag 1   *Wat is uw leeftijd?*

Antwoord Vraag 1   Kliktabel met leeftijd 18-100

Vraag 2   *Wat is uw hoogst genoten opleiding?*

Antwoord Vraag 2   A) Geen opleiding   E) Middelbaar beroepsonderwijs
B) Lager onderwijs   F) Hoger beroepsonderwijs
C) Lager beroepsonderwijs   G) (post) wetenschappelijk onderwijs
D) Middelbaar onderwijs

Vraag 3   *In hoeveel commissies in uw provincie bent u actief?*

Antwoord Vraag 3   Kliktabel met getallen (0-10)

Vraag 4   *Hoeveel periodes bent u al actief als Provinciale Statenlid, inclusief de huidige periode?*

Antwoord Vraag 4   Kliktabel met getallen (0-10)

Vraag 5   *Heeft u een betaalde baan en/of volgt u een opleiding naast het Statenwerk?*

Antwoord Vraag 5   A) Ja → **naar vraag 5b**
B) Nee → **naar vraag 6**

Vraag 5b *Hoeveel uur per week besteedt u gemiddeld aan uw betaalde baan en/of uw opleiding? (exclusief reistijd) Het gebruik van komma's is toegestaan en maximaal vier cijfers (bijv.: 14,55 of 1234). Na een komma moet altijd een cijfer volgen.*

Antwoord Vraag 5b Aantal uren per week (antwoordoptie valideren)

Vraag 6 *Bent u van plan om zich in 2015 herkiesbaar te stellen voor een nieuwe periode als Provinciale Statenlid?*

Antwoord Vraag 6 A) Ja, ik stel me verkiesbaar en wil graag een nieuwe periode als Statenlid
B) Ja, ik stel me verkiesbaar, maar wil niet meer een nieuwe periode als Statenlid
C) Nee, ik stel me niet meer verkiesbaar
D) Ik heb nog geen beslissing genomen

Vraag 7 *Wat is uw mening met betrekking tot de vergoeding die u krijgt voor uw werkzaamheden als Statenlid?*

Antwoord Vraag 7 A) De vergoeding is te hoog
B) De vergoeding is precies goed
C) De vergoeding is te laag

2 Werkzaamheden en tijdsbesteding

In dit deel worden enkele vragen gesteld over uw werkzaamheden en tijdsbesteding als Provinciale Statenlid.

Vraag 8a *Bent u tevreden over het **totaal aantal uren** dat u gemiddeld per maand aan Provinciale Statenwerk besteedt?*

Antwoord Vraag 8a A) Ja
B) Nee, ik zou graag meer tijd aan het Statenwerk willen besteden
C) Nee, ik zou graag minder tijd aan het Statenwerk willen besteden

Vraag 8a

Hieronder is een lijst opgenomen met (mogelijke) werkzaamheden voor een Provinciale Statenlid.

*Geef voor elke werkzaamheid, die van toepassing is, aan hoeveel uur u er **gemiddeld per maand** aan besteedt. Uren die besteed zijn aan werkzaamheden die u niet kunt indelen onder de genoemde werkzaamheden, kunt u onder 'overig' invullen. Als u bepaalde werkzaamheden niet uitvoert hoeft u niets in te vullen. Het gebruik van komma's is toegestaan en maximaal vier cijfers (bijv.: 14,55 of 1234). Na een komma moet altijd een cijfer volgen.*

Antwoord Vraag 8b

- Lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten
- Contact met andere overheden
- Fractievergadering
- Contact met media
- Commissievergadering
- Werkbezoeken
- Provinciale Statenvergadering
- Partijvergadering/bijeenkomsten
- Activiteiten in maatschappelijke organisaties, bijv. verenigingsleven of vrijwilligerswerk
- Internetactiviteiten: e-mail, internetdiscussies, weblog, twitter, etc.
- Maken van notities en opstellen schriftelijke vragen
- Persoonlijk contact met (groepen van) burgers
- Contact met coalitie-/oppositiepartners
- Telefonische contacten
- Activiteiten in het kader van het fractievoorzitterschap
- Contact met vertegenwoordigers van groepen mensen
- Overige werkzaamheden

Uw totale tijdsbesteding per maand in uren bedraagt: {Totale tijdsbesteding per maand}

Vraag 9 *Bent u tevreden over het huidige aantal uren dat u **per werkzaamheid** besteedt?*

Antwoord Vraag 9 A) Nee, als het mogelijk zou zijn, zou ik mijn tijd anders indelen → **naar vraag 9b**

B) Ja, ik ben tevreden met de huidige tijdsindeling → **naar vraag 10**

U hebt aangegeven dat u uw tijd anders zou indelen als dat mogelijk zou zijn.

Vraag 9b *Wilt u voor de volgende werkzaamheden aangeven of u er meer, evenveel, of minder tijd aan zou willen besteden? Indien een werkzaamheid niet van toepassing is of u besteedt er geen tijd aan, dan kunt u het antwoord op 'Evenveel' laten staan.*

Antwoord Vraag 9b**Meer Evenveel Minder**

Lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten	X
Contact met andere overheden	X
Fractievergadering	X
Contact met media	X
Commissievergadering	X
Werkbezoeken	X
Provinciale Statenvergadering	X
Partijvergadering/bijeenkomsten	X
Activiteiten in maatschappelijke organisaties, bijv. verenigingsleven of vrijwilligerswerk	X
Internetactiviteiten: e-mail, internetdiscussies, weblog, twitter, etc.	X
Maken van notities en opstellen schriftelijke vragen	X
Persoonlijk contact met (groepen van) burgers	X
Contact met coalitie-/oppositiepartners	X
Telefonische contacten	X
Activiteiten in het kader van het fractievoorzitterschap	X
Contact met vertegenwoordigers van groepen mensen	X
Overige werkzaamheden	X

3 Bestuurlijke opschaling

In het regeerakkoord is een herstructurering van het provinciaal bestuur aangekondigd. In het oorspronkelijke plan gaan de 12 provincies op de lange termijn op in 5 landsdelen. De volgende vragen gaan over opschaling van de provinciale bestuurslaag en de effecten die het Kabinet beoogt met deze maatregel

Vraag 10: *Bent u over het algemeen voor- of tegenstander van bestuurlijke opschaling?*

- Antwoord Vraag 10**
- A) Ik ben voorstander van bestuurlijke opschaling, ook in mijn provincie
  - B) Ik ben voorstander van bestuurlijke opschaling, maar niet in mijn provincie
  - C) Ik sta neutraal tegenover bestuurlijke opschaling
  - D) Ik ben tegenstander van bestuurlijke opschaling

Vraag 11: *Stelt u zich voor dat de provincies zijn samengevoegd tot vijf landsdelen, wat is uw mening met betrekking tot de volgende stellingen:*

	<i>Ze</i> er oneens	<i>Oneens</i>	<i>Neutraal</i>	<i>Eens</i>	<i>Ze</i> er eens
<i>A) De schaal van de bestuurlijke organisatie is beter afgestemd op de provinciale opgaven.</i>	X	X	X	X	X
<i>B) Het landsdeel kan de 7 kerntaken effectiever uitvoeren.</i>	X	X	X	X	X
<i>C) De bestuurlijke drukte (veroorzaakt door coördinatie en afstemming bij opgaven die de provinciegrenzen overschrijden) neemt af.</i>	X	X	X	X	X
<i>D) De positie van de provincie ten opzichte van gemeenten versterkt.</i>	X	X	X	X	X
<i>E) De positie van de provincie ten opzichte van het Rijk versterkt.</i>	X	X	X	X	X

F) De positie van de provincie ten opzichte van Europa versterkt

X X X X X

Vraag 12: *Kostenbesparing wordt als één van de beoogde effecten genoemd. Verwacht u dat bestuurlijke opschaling van provincies een kostenbesparing oplevert?*

Antwoord Vraag 12:

- A) ja, op korte termijn (binnen 4 jaar)
- B) ja, op de lange termijn (meer dan 4 jaar na invoering)
- C) nee, de kosten zullen gemiddeld gezien gelijk blijven
- D) nee, de kosten zullen alleen maar toenemen

Vraag 13: *Vindt u het een goed idee om provincies de mogelijkheid te geven vrijwillig te fuseren?*

Antwoord Vraag 13:

- A) ja, provincies moeten zelf kunnen beslissen of ze fuseren en met welke provincie(s) ze dat doen
- B) nee, het Rijk moet fusies coördineren
- C) ik heb een andere mening over vrijwillige fusie, namelijk:

Vraag 14: *Bestuurlijke opschaling heeft gevolgen voor de provincie als organisatie en de omgeving waarin de provincie opereert. Een aantal veranderingen staat hieronder genoemd. Wat moet er volgens u wijzigen of juist behouden blijven in het geval van bestuurlijke opschaling van de provincies?*

Antwoord Vraag 14:

A. Het totaal aantal Statenleden (op dit moment 566)...

- A) ...moet omhoog**
- B) ...moet gelijk blijven**
- C) ...moet omlaag**

B. Bij samenstelling van de Provinciale Staten moeten de oorspronkelijke provincies...

A) ...evenredig vertegenwoordigd zijn

B) ...op basis van inwoneraantal vertegenwoordigd zijn

C. De functie als Provinciaal Statenlid...

A) ...moet een parttime functie zijn

B) ...moet een fulltime functie zijn

D. De vergoeding die Statenleden ontvangen...

A) ...moet omhoog

B) ...moet gelijk blijven

C) ...moet omlaag

E. De zeven kerntaken van de provincie...

A) ...moeten in omvang toenemen

B) ...moeten gehandhaafd blijven

C) ...moeten in omvang afnemen

D) ...moeten opnieuw worden bepaald

Vraag 15: *Zou u zich bij een fusie van uw provincie opnieuw verkiesbaar stellen?*

Antwoord Vraag 15: **A) Ja, ik zou me verkiesbaar stellen en een nieuwe periode als Statenlid willen**

B) Ja, ik zou me verkiesbaar stellen, maar geen nieuwe periode als Statenlid willen

C) Nee, ik zou me niet meer verkiesbaar stellen

D) Ik weet nog niet of ik me verkiesbaar zou stellen

4 Vertegenwoordigende rol van Provinciale Statenleden

Als Provinciaal Statenlid heeft u een vertegenwoordigende functie. De motivatie om de provincie te vertegenwoordigen kan per individu verschillen. De volgende vragen zijn gericht op wie of wat u als Statenlid vertegenwoordigt. Het kan zijn dat er bij een vraag meerdere antwoorden voor u van toepassing zijn. In dat geval is het belangrijk dat u het antwoord kiest dat het meest bij u past.

Vraag 16A: *Als gekozen Statenlid vertegenwoordig ik...*

Antwoord vraag 16A:

- A) ...het algemeen belang**
- B) ...specifieke deelbelangen**

Vraag 16B: *Bij de beoordeling van een visienota en het vormen van een standpunt, raadpleeg ik als belangrijkste bron van informatie...*

Antwoord Vraag 16B:

- A) ...mijn eigen kennis en/of ervaring**
- B) ...contact met burgers en belangengroepen**
- C) ...mijn partijprogramma/partijgenoten**
- D) ...het coalitieprogramma**

Vraag 16C. *Als Statenlid is voor mij het belangrijkste moment/de belangrijkste momenten van verantwoording afleggen aan de burger...*

- A) ...de Provinciale Statenverkiezingen**
- B) ...contacten met burger / belangengroepen**
- C) ...de eigen inbreng en/of die van eventuele fractiegenoten tijdens de Statenvergadering**

Vraag 17: Geef aan van welke internettoepassing(en) u gebruik maakt in het kader van uw Statenlidmaatschap.

	<i>minder dan 1 keer per maand</i>	<i>ongeveer 1 keer per week</i>	<i>meerdere keren per week</i>	<i>dagelijks</i>	<i>Niet van toepassing</i>
<i>Persoonlijke website (up-to-date houden)</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Weblog</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>E-mail</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Twitter</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Facebook</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>LinkedIn</i>	☒	☐	☐	☐	☐
<i>Hyves</i>					

Andres Namelijk:

Vraag 18

Welke rol van vertegenwoordiger past het best bij u als Statenlid?

Antwoord Vraag 18:

- A) Ik ben een gekozen vertegenwoordiger en vervul mijn functie zonder last of ruggespraak
- B) Ik vertegenwoordig de belangen van de kiezers en ik laat me leiden door hun voorkeuren

Vraag 19a. De motivatie om de provincie te vertegenwoordigen kan per individu verschillen. In de volgende vraag kunt u aangeven waar u zich in uw functie het meest verbonden mee voelt.

Geef aan waar u zich het meest verbonden mee voelt door te rangschikken van 1 t/m 4 (1 voelt u zich het meest mee verbonden, 4 voelt u zich het minst mee verbonden). Gebruik alleen hele cijfers van 1 t/m 4, ieder cijfer mag maar één keer worden gebruikt.

Antwoord Vraag 19a:

De provincie

Antwoord: nr. 1 t/m 4

Een regio / streek / gemeente(n) binnen de provincie

Antwoord: nr. 1 t/m 4

Individuele burgers / belangengroepen

Antwoord: nr. 1 t/m

Mijn politieke partij / partij ideaal

Antwoord: nr. 1 t/m 4

Wanneer bestuurlijke opschaling plaatsvindt, neemt de omvang van de provinciegrenzen en het aantal inwoners toe en zou u daarmee een nieuw gebied met meer burgers vertegenwoordigen. Dit kan van invloed zijn op de aspecten waar u zich verbonden mee voelt binnen de nieuwe provinciegrenzen.

Vraag 19b. In de volgende vraag kunt u aangeven waar u zich binnen de nieuwe provinciegrenzen het meest verbonden mee zou voelen door te rangschikken van 1 t/m 4. (1 voelt u zich het meest mee verbonden, 4 voelt u zich het minst mee verbonden). Gebruik alleen hele cijfers van 1 t/m 4, ieder cijfer mag maar één keer worden gebruikt.

Antwoord Vraag 19b:

De provincie

Antwoord: nr. 1 t/m 4

Een regio / streek / gemeente(n) binnen de provincie

Antwoord: nr. 1 t/m 4

Individuele burgers / belangengroepen

Antwoord: nr. 1 t/m

Mijn politieke partij / partij ideaal

Antwoord: nr. 1 t/m 4

4 Het vervolg(onderzoek)

In dit deel worden enkele vragen gesteld over het vervolg van het onderzoek.

Vraag 20.

Bent u bereid om deel te nemen aan het vervolgonderzoek (in de vorm van een diepte-interview) waarbij bestuurlijke opschaling en uw rol als vertegenwoordiger verder aan bod komen? (ik neem mogelijk via e-mail contact met u op)

Antwoord Vraag 20: *Vul hier uw e-mail adres in als u bereid bent om deel te nemen. Bent u niet bereid, dan kunt u deze vraag overslaan.*

E-mail adres

Vraag 21.

Wanneer u de resultaten van mijn onderzoek per e-mail wenst te ontvangen, kunt u hieronder uw email adres invullen. indien van toepassing, kunt u het e-mail adres uit de vorige vraag kopiëren en plakken. Als u de resultaten niet wenst te ontvangen, kunt u deze vraag overslaan.

Antwoord Vraag 21:

E-mail adres

Dit is het einde van de enquête. U beëindigt de enquête door op 'Verzenden' te klikken. Hartelijk dank voor uw medewerking!